

in opdracht van Dienst Landelijk Gebied

Deel 1

Landgoed Beeckestijn

Openluchtmuseum van de achttiende eeuwse tuin

Albers Adviezen Historische Parken
Buro DO Tuin en Landschap

in opdracht van Dienst Landelijk Gebied

Deel 1

Landgoed Beeckestijn

Openluchtmuseum van de achttiende eeuwse tuin

In opdracht van:

rapport juli 2009

Vincent Pieters
Albert Sleeking

Dienst Landelijk Gebied Regio West
Wilhelmina van Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag

Buro DO
Ing. P. Doeve
Nigtevechtseweg 160ws
3633 XX Vreeland

0294 - 25 52 40
06 - 23 83 57 24
PetraDoeve@buroDO.nl
www.buroDO.nl

Albers Adviezen
Dr. L.H. Albers
Annastraat 3a
3512 GP Utrecht

030 - 23 10 788
06 - 51 00 32 31
AlbersAdviezen@hetnet.nl
www.HistorischeParken.nl

In samenwerking met:

Stichting tot behoud van Particuliere Buitenplaatsen (PHB)
Ing. K. de Boer
Wiekenweg 9
8181 AX Heerde

0578 - 698 160
deboer@stichting-phb.nl
www.stichting-phb.nl

Inhoud

Inhoud	3
Samenvatting	9
1 Ligging en landschap	11
2 Historie.....	17
2.1 Vroegste geschiedenis Beekestijn ca 1400-1716	17
1400-1500 een onbekend huis.....	17
Fase 1 1500-1716 een zomerverblijf met boerderij van Amsterdamse families	17
2.2 Ontstaan van het huidige Beekestijn	19
Fase 2 Jan Trip jr. en Petronella van Hoorn 1716–1742	19
classicistische basis en régence stijl	19
Fase 3 Jan Jacob Boreel 1742-1778 Glorietijd.....	23
1742 – 1760 Rococo en Engels-Chinese landschapsstijl	23
1760-1778 Vroege landschapsstijl	28
Fase 4 1778-1796 Meer ontwikkelde landschapsstijl.....	30
Fase 5 Landbouwbedrijf, grootgrondbezit 19 ^{de} eeuw.....	32
Fase 6 20 ^{ste} eeuw; dreiging villapark, tweede wereldoorlog	32
Fase 7 Gemeente Velsen eigenaar 1953-2007	34
Restaurant van Beekestijn	34
2.3 Conclusie	35
3 Natuur	38
3.1 Natuurbeleid	38
3.2 Biotopen	39
3.3 Knelpunten	43
3.4 Samenvatting	44
4 Huidige situatie	46
4.1 Restauratieproces	46
4.2 Samenvatting	49
5 Waardering.....	50
5.1 Cultuurhistorie	50
5.2 Natuur	50
5.3 Recreatie	50
Intermezzo	54
Een wandeling door Openluchtmuseum Beekestijn	54
6 Doelstelling	56
6.1 Openluchtmuseum Beekestijn	56
A. Living Historie	56
B. Staalkaart van tuinstijlen uit de achttiende eeuw	57
C. De historie van de tuinbouw	64
D. Natuur, bescherming en ontwikkeling.....	66
E. Recreatief medegebruik	69
F. Educatieve aspecten	72
G. Exploitatie	73

7	Randvoorwaarden	76
7.1	Randvoorwaarden restauratie	76
7.2	Randvoorwaarden beplanting	77
7.3	Randvoorwaarden recreatie	79
7.4	Noodzakelijke maatregelen en onderzoek	80
8	Beheersmaatregelen.....	82
8.1	Algemene maatregelen tuinmuseum	82
8.1.1	Bescherming.....	82
8.1.2	Diverse maatregelen	82
8.2	Maatregelen per periode	83
	Periode 2009 - 2011	83
	Periode 2012 - 2014	84
	Periode 2015 - 2017	84
	Periode 2018 - 2020	84
	Literatuur	85
	Chronologie van gebeurtenissen op Beekestijn	86

Voorwoord

Samenwerking is de sleutel voor de totstandkoming van dit rapport. Graag willen we de volgende personen bedanken voor de plezierige samenwerking: Ing. Klaas de Boer van Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen met 19 jaar ervaring in het onderhoud en het beheer van historische buitenplaatsen, voor het maken van de begroting van dit museumplan, ir. Albert Sleeking en drs. ir. Vincent Pieters voor het begeleiden van het project vanuit DLG, Janneke Karsemeijer (DLG) -specialistisch medewerker ecologie - voor het beschrijven van de natuurwaarden en het natuurbeleid van Beekestijn. Ook de volgende personen vanuit Natuurmonumenten bedanken wij: Sander Seure voor divers overleg, Ruud Luntz voor zijn bijdrage ten aanzien van de natuuropname, Johan van Galen Last en Klaas de Jong voor hun bijdrage voor de nulbegroting. Ook Jan Morren en Henk van der Eijk bedanken wij voor het ter beschikking stellen van nieuwe kennis omtrent de historie van Beekestijn, Tessa de Vries voor notuleren en verwerken van gegevens uit de terreinbezoeken, Raymond Hackland voor onderzoek en veldinventarisatie.

De gemeente Velsen bedanken we voor het ter beschikking stellen van gegevens en voor het overleg met Rob Blauw (tuinman Beekestijn), Annita Klomp (wijkbeheerder) en Marcel van Soest (voorman).

Petra Doeve

Lucia Albers

Afbeelding 1 Luchtfoto Landgoed Beekestijn met historische tuinaanleg, recreatieterrein en weilanden.
(Copyright DKLN: Eurosense B.V. 2006, Dienst Landelijk Gebied)

Inleiding

Met de overdracht van Landgoed Beekestijn naar Natuurmonumenten rees de vraag naar een actualisering van de beheersplannen geschreven door Albers Adviezen¹ (1994) en Arcadis² (2003). Ook de totstandkoming van Beekestijn als Nationaal Cultuurhistorisch Museum voor Tuin, Park en Buitenplaats, vraagt naar een actualisering van het beheersplan.

Dienst Landelijk Gebied Regio West (DLG) ziet toe op de overdracht van het landgoed naar de toekomstige eigenaar, Vereniging Natuurmonumenten. DLG is tijdelijk beheerder van het landgoed. Stichting Projectrealisatie Beekestijn (opgericht oktober 2007) is verantwoordelijk voor het toekomstige beheer van Landgoed Beekestijn. De volgende partijen nemen plaats in de Stichting Projectrealisatie Beekestijn: Natuurmonumenten, Hendrick de Keyser, Huize Waterland en de Vrienden van Beekestijn. Het doel van de stichting is:

'de realisatie op de Buitenplaats Beekestijn van een museum voor tuinen, parken en buitenplaatsen, dat een centrum wordt voor cultureel erfgoed van de Nederlandse Tuin- en Landschapsarchitectuur, in de ruimste zin des woords'.

Medio 2009 zal DLG de historische tuin, de weilanden (Afbeelding 6) en het recreatieterrein (Afbeelding 7) overdragen aan de Vereniging Natuurmonumenten. Het hoofdgebouw is reeds in erfpacht overgegaan naar Vereniging Hendrick de Keyser. Huize Waterland zal met de Stichting Vrienden van Beekestijn het groenbeheer verzorgen. De Stichting Particuliere Historische Buitenplaatsen en/of Landschap Noord-Holland krijgen hierin een centrale uitvoerende taak.

Dit rapport actualiseert het vigerende beheerplan (Arcadis 2003) met de ontwikkeling van Beekestijn als openluchtmuseum van de tuinen, zoals Stichting Projectrealisatie Beekestijn (2007) tot doel stelt. In dit rapport wordt uitgewerkt hoe Landgoed Beekestijn als openluchtmuseum van de 18de eeuwse tuin eruit ziet.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 geeft een inleiding op de ligging en het landschap waarin het plangebied ligt. Het ontstaan en de ontwikkeling van buitenplaats Beekestijn is beschreven door dr. Lucia Albers in hoofdstuk 2. Het natuurbeleid en de aanwezige natuurwaarden op Beekestijn wordt omschreven door Janneke Karsemeijer in hoofdstuk 3. Om een indruk te krijgen van de huidige situatie is deze samengevat in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 wordt toegelicht waarom Beekestijn hoge cultuurhistorische, ecologische, landschappelijke en recreatieve waarden heeft.

Hoe Beekestijn een museum wordt en wat de museumbezoeker kan beleven op Landgoed Beekestijn is te lezen in hoofdstuk 6, 7 en 8. Lees in deze hoofdstukken de randvoorwaarden van en de maatregelen voor het museumplan.

De bijlage dient als naslagwerk.

¹ Albers, L.H., Beheersplan voor Schoonenberg, Hoogergeest en Beekestijn, IJmuiden, 1994. In opdracht uitgegeven door Gemeente Velsen afdeling Groenvoorziening.

² Doeve, P., L.H. Albers en T. Laan, Beheerplan juli 2003 boek 1 Lanen, boek 2 Formele tuinen en boek 3 Landschappelijk park, 2003

Afbeelding 2 Historische tuinaanleg met waterkom en hoofdhuis (foto L.H. Albers 2005)

Samenvatting

Landgoed Beekestijn ligt in Kennemerland bij Velsen-Zuid tussen Nationaal Park de Kennemerduinen en het Recreatiegebied Spaarnwoude. De historische buitenplaats is beschermd onder de monumentenwet. De historische tuin, de aangrenzende weilanden en het recreatieterrein vallen binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De geschiedenis van Beekestijn gaat terug tot de 15de eeuw. Vanaf de 16de eeuw kwamen Amsterdamse families per boot over het Wijckmeer om in de binnenduinstrand zomerverblijven te stichten. Vanaf 1719 werd het huidige Beekestijn gebouwd en werd de bescheiden tuinaanleg uitgebreid met het lanenstelsel en de waterkom volgens de idealen van het classicisme en de régence. In de tweede helft 18de eeuw, de glorietijd van de buitenplaats, groeide de tuin van Beekestijn tot zijn huidige grootte en invulling zoals de gravure van 1772 laat zien. Die tuin ligt er nog altijd en verenigt in zich de verschillende tuinstijlen: classicisme, régence, rococo, Engels-Chinese stijl, vroege landschapstijl en volle landschapstijl. De tuin van Beekestijn is de eerste tuin van de later bekend geworden tuinarchitect J.G. Michaël en belangrijk voor zijn oeuvre.

Dit alles en meer, maakt Landgoed Beekestijn zeer geschikt als locatie voor het openlucht-museum van de geschiedenis van de tuinarchitectuur, het Nationaal Tuinmuseum Beekestijn. Op Beekestijn zal de bezoeker de achttiende eeuwse tuinen kunnen beleven en deel nemen aan het leven op het landgoed. In de tuin, die zes tuinstijlen verenigt, wandelt de museumbezoeker door de lanen van 1700 en dwaalt van het ene bosket naar het andere. Deze 'stijlkamers' laten verschillende kleine ontwerpen zien vanaf ca. 1719 tot ca.1772. Het restaureren van het laat 18de eeuwse landschappelijke uitzicht over de weilanden maakt de kaart van tuinstijlen compleet. Het Heerenhuis Klein Beekestijn lag tussen het oude en het nieuwe landschapspark. Het werd oorspronkelijk gebouwd als gastenverblijf; nu kan het koepelvormig front veel gasten ontvangen tijdens hun bezoek aan de historische tuinen en aan het recreatiegebied. Het huis wordt het scharnierpunt van beide onderdelen. De wandeling leidt ook langs akkers, hakhoutbosjes, een boomkwekerij, boomgaarden en moestuinen. De historische groente- en fruitrassen uit deze tuinonderdelen worden verkocht in de landgoedwinkel en verwerkt in de gerechten uit de historische keuken en het nieuwe theehuis; de Uitkijk, op de bunker langs de Rijksstraatweg. Vanuit de Uitkijk heeft men een panoramisch uitzicht over de tuin en het omringende landschap. De ambitie van Nationaal Tuinmuseum Beekestijn betekent een voortgaande restauratie van de tuinonderdelen. Om het openluchtmuseum te verwezenlijken zijn diverse kleine en grotere maatregelen noodzakelijk. Dit vraagt om een actualisering van het vigerende beheerplan (Arcadis 2003). Heraanleg van de Menagerietuin en het Dwaalbos en restauratie van de Kapelwoning en de ijskelder zijn de eerste projecten. Aanleg van de moestuinen, de boomkwekerij, de boomgaard, het Sharawaggi-bosket, de graanvelden, de tapis vert en de bouw van de colonade en de hermitage zijn projecten die volgen. Voor het beheer van de historische tuin zijn richtlijnen opgesteld. Bij de uitvoering van het openluchtmuseum is het van belang de cultuur-, natuur- en recreatieve waarden te behouden en te versterken. Behoud van historische bomen en daarbij behorende natuurwaarden tijdens de voortgaande restauratie is essentieel. De hoge natuurwaarden zijn geworteld op drie eeuwen cultuurhistorie. Natuur en cultuur maken beide deel uit van de aantrekkingskracht die Beekestijn heeft op bezoekers. Zonering van de recreatiestromen is noodzakelijk om beide waarden - cultuurhistorie en natuur - te beschermen. Diverse maatregelen vangen de recreatiedruk op en beschermen flora en fauna. Binnen het door de EHS aangewezen weiland is plek voor nieuwe natuur. De volgende natuurdoelen worden extra nagestreefd: natte graslanden en zoetwater gemeenschappen (amfibieënpoel). De akkers en een deel van de weilanden worden ingezet voor ecologische landbouw en milieueducatie. Herbouw van de boerderij Kweekestein is nodig om van daaruit het landbouwbedrijf Beekestijn te kunnen voeren. Het verbeteren van het padenstelsel van de recreatieterreinen en de weilanden ten zuiden van de historische tuin vergroot het recreatief medegebruik. De recreatieterreinen worden aantrekkelijker gemaakt en zullen tevens dienen voor manifestaties en festivals.

Afbeelding 3 Landgoed Beekestijn (Copyright DKLN: Eurosense B.V. 2006, Dienst Landelijk Gebied)

1 Ligging en landschap

Beekestijn is één van vijf historische buitenplaatsen gelegen in de binnenduinstrand van Velsen-Zuid. Het gebied van Beekestijn, Waterland, Velserbeek, Hoogergeest en Schoonenberg is 130 hectaren groot en heeft hoge cultuur- en natuurwaarden.

Ligging

Beekestijn ligt aan de Rijksweg, de oude Heerenweg, tussen Haarlem en Beverwijk. Zuidelijk van Beekestijn ligt de Kweekensteinsweg, vernoemd naar de gelijknamige verdwenen boerderij. Aan de noordwestzijde wordt Beekestijn begrensd door de Kapelweg, de Van Lenneplaan en de bebouwing van Driehuis. De bosweg, een fietspad, ligt tussen Beekestijn en Huize Waterland. Hoogergeest grenst aan de noordwestzijde van Beekestijn. Tot het Landgoed Beekestijn behoren de monumentale buitenplaats met historische tuinaanleg, de weilanden en het recreatieterrein (Afbeelding 1). De historische tuin is opengesteld als wandelpark. De weilanden zijn verpacht en begraasd. Het recreatieterrein trekt veel dagjesmensen naar de zuidkant van Beekestijn.

Landschap

Landgoed Beekestijn ligt op de overgang van het jonge kalkrijke duincomplex naar de oude kalkarme duinen en de voormalige strandvlakte van het Wijckmeer, dat is gevormd door zeedoorbraken (zie Afbeelding 9 Algemene Hoogtekaart Nederland AHN). Het Wijckmeer is ontstaan uit het zogenaamde Oer IJ dat in het begin van onze jaartelling langs Velsen stroomde. Het Oer IJ is in de Middeleeuwen door stormvloed uitgedijld tot het IJ en het Wijckmeer. De in de binnenduinstrand gelegen strandwallen waren ideaal voor de aanleg van buitens en goed bereikbaar vanuit Amsterdam via het IJ.

Oorspronkelijk keek Beekestijn uit over de oeverzone van het Wijckmeer met weilanden en biezenvelden, de zogenaamde meerweiden. Met de aanleg van de A9, de spoorlijn Haarlem-Beverwijk en de uitbreiding van stedelijk gebied is het landschap totaal gewijzigd.

Water

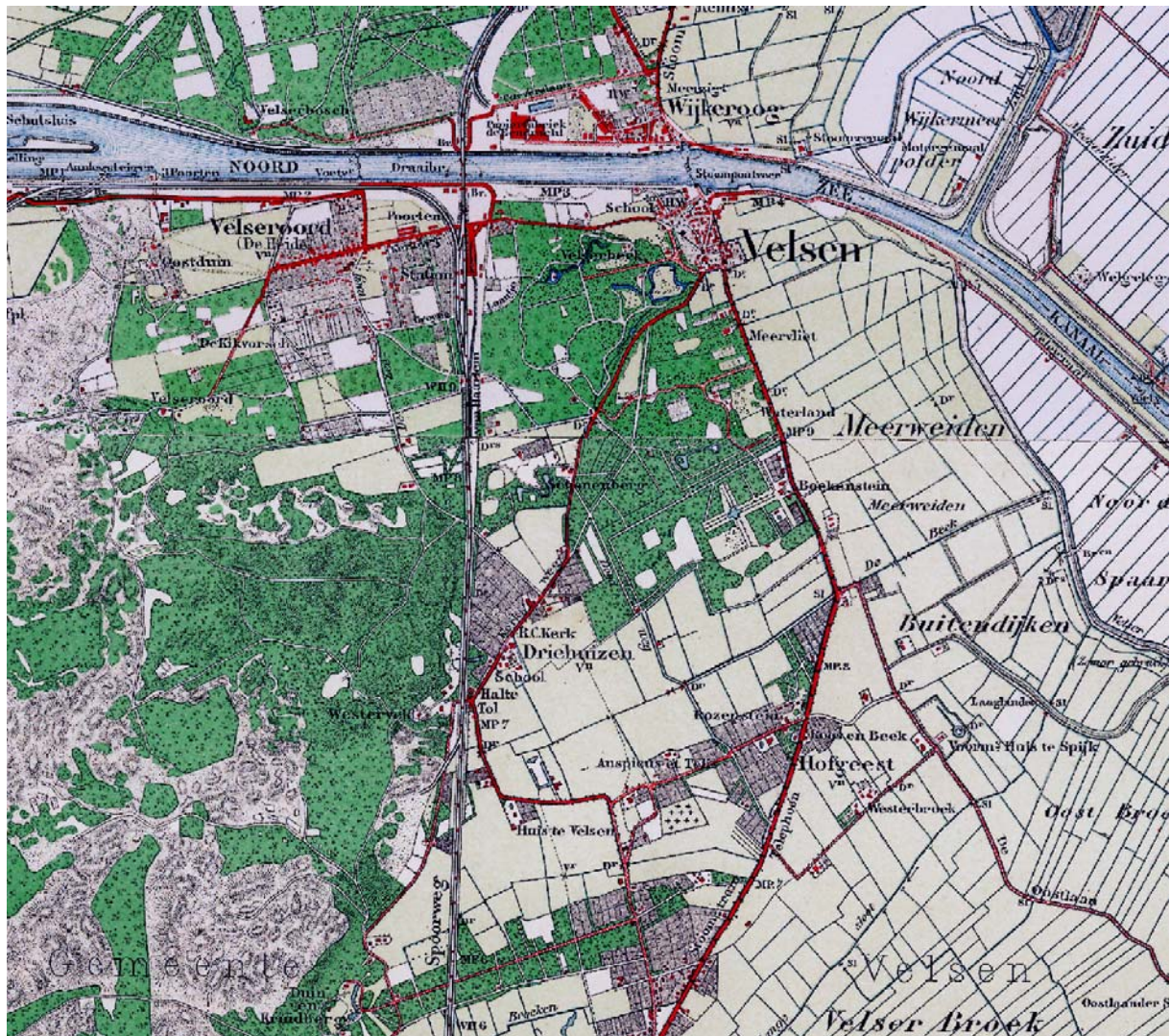
Het gebied ontwaterde van oudsher met duinrellen, die later werden vergraven tot gekanaliseerde beken toen het land geschikt werd gemaakt voor landbouw. Op de oudste kaarten³ is zichtbaar hoe de Alenbeek vanaf de duinstrand rechtgetrokken is in de richting van het Wijckmeer. Grote delen van de beekloop zijn verdwenen onder de verstedelijking van Driehuizen. Mede hierdoor is de watervoering van de beek verminderd. De beek op Beekestijn start nabij de Achterlaan. Achter de wal maakt waterloop deel uit van de tuinaanleg. Via een duiker onder de Noordlaan vervolgt de beek zijn weg buiten Beekestijn⁴, parallel aan de bosweg tussen Huize Waterland en Beekestijn. Vervolgens buigt de beek bij de rijksweg (Afbeelding 8) af naar het zuiden. Ter hoogte van de tuinmuur ligt een duiker die het water onder het wegdek leidt naar de weilanden. De beek stroomt hier in een gedeelte van het oorspronkelijke tracé van de beek en komt uit in het afwatersysteem rond het zuidelijke verkeersplein van de Velsertunnel. Enkele droge greppels langs en op het recreatieterrein staan niet in verbinding met een watersysteem. De sloot langs de spoorlijn Haarlem-Beverwijk is in eigendom van Rail Infrabeheer.

³ 1689 'Nieuwe Kaart van 'Baljuwschap van Kennemerland (herdruk 1720) (Afbeelding 15) en 1729 Detail uit kaart 'Gedeelte van Noort Kennemerlant' in 'Het Zegenpralent Kennemerlant', 1728-1732.' (Afbeelding 16)

⁴ De beek is in 1755 met de aankoop van het terrein gelegen achter de wal verlegd.

Afbeelding 4 Bonnekaart 1850 Beekestijn ligt op de overgang van de duinen naar het Wijckerveer (Bron: DLG)

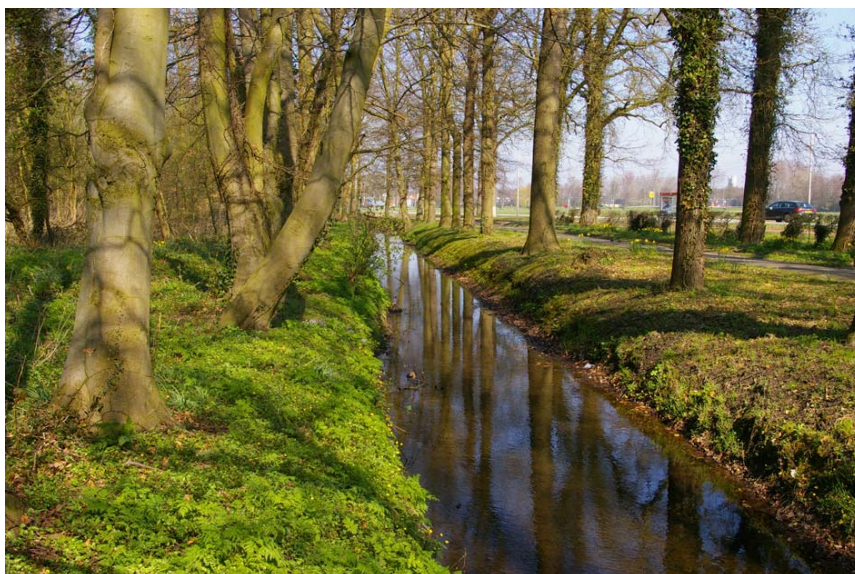
Afbeelding 5 Bonnekaart 1900, Beeckestijn na de aanleg van het Noordzee Kanaal en de inpoldering van het Wijckerveer (Bron: DLG)

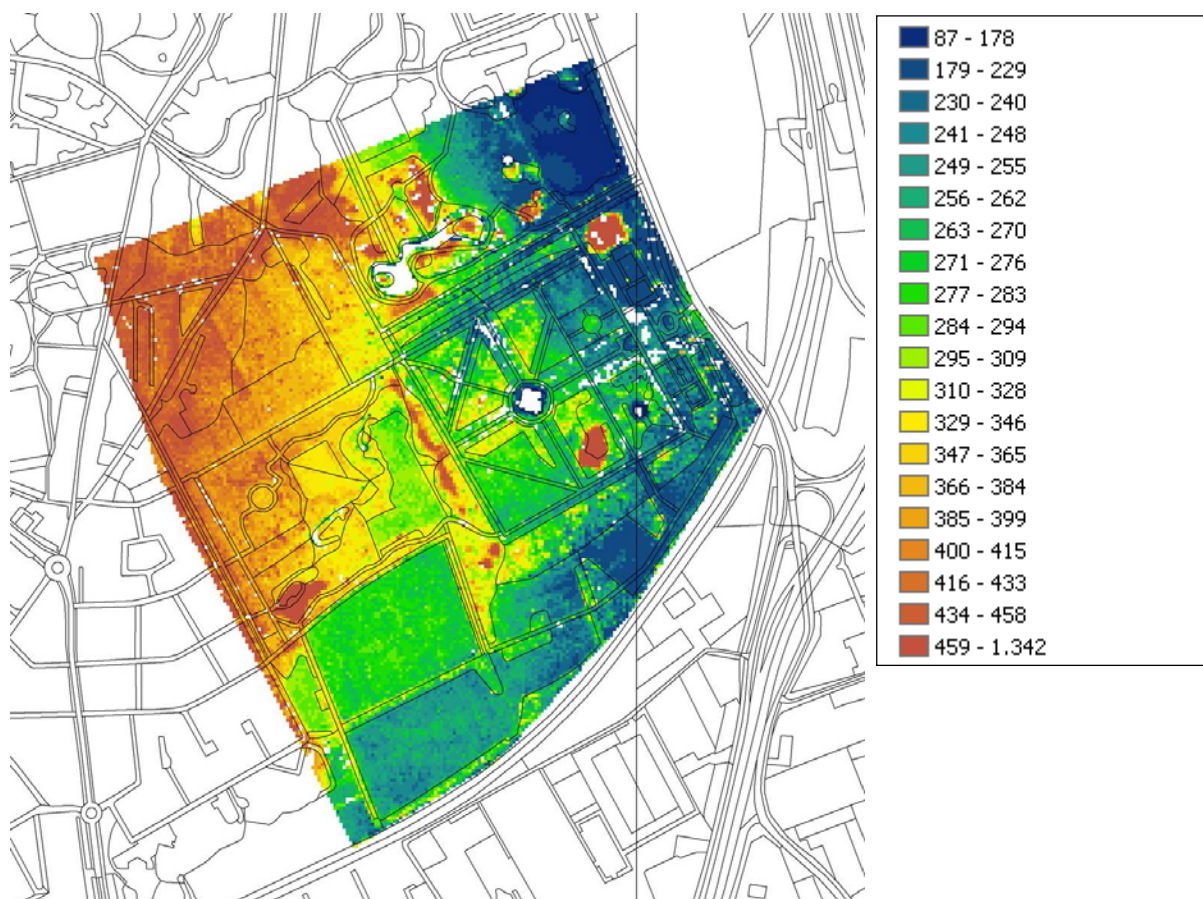
Afbeelding 6 Weilanden ten zuiden van de historische tuin (foto P. Doeve)

Afbeelding 7 Recreatieterrein ten zuiden van de historische tuin (foto P. Doeve)

Afbeelding 8 Alenbeek langs de rijksweg (foto P. Doeve)

Afbeelding 9 Algemene Hoogtekaart Nederland AHN (legenda in cm boven NAP) (Bron: DLG)

Bodem

Het grootste deel van Beekestijn ligt op een strandvlakte met beekeerdgronden (gemiddelde grondwaterstand van 40-80 (120) cm beneden maaiveld). Slechts een klein deel in de westhoek van Beekestijn ligt op een strandwal met vorstvaaggronden (gemiddelde grondwaterstand dieper dan 80cm beneden maaiveld). De weilanden ten noordoosten van Beekestijn zijn ingepolderde zeekleigronden.

Bescherming van cultuur en natuur

De historische tuin van Beekestijn is beschermd onder de Monumentenwet als rijksmonument (*Monumentenwet 1988*). Daaronder vallen zowel de bouwhuizen, tuinmuren en hekken, als de historische tuin- en parkaanleg. De archeologische resten op Beekestijn vallen onder *Het Verdrag van Malta/Valetta 1992* dat verplicht tot onderzoek bij een dreigende vernietiging van het bodemarchief. De weilanden bij de spoorlijn zijn archeologisch monument..

De buitenplaatsen van Zuid-Kennermerland zijn karakteristiek voor de cultuurhistorische identiteit van de streek (*Nota Belvédère 1999*). De nota stuurt aan op het 'zoeken naar en mogelijk maken van nieuwe functies voor leegstaande of slecht beheerde landhuizen'.

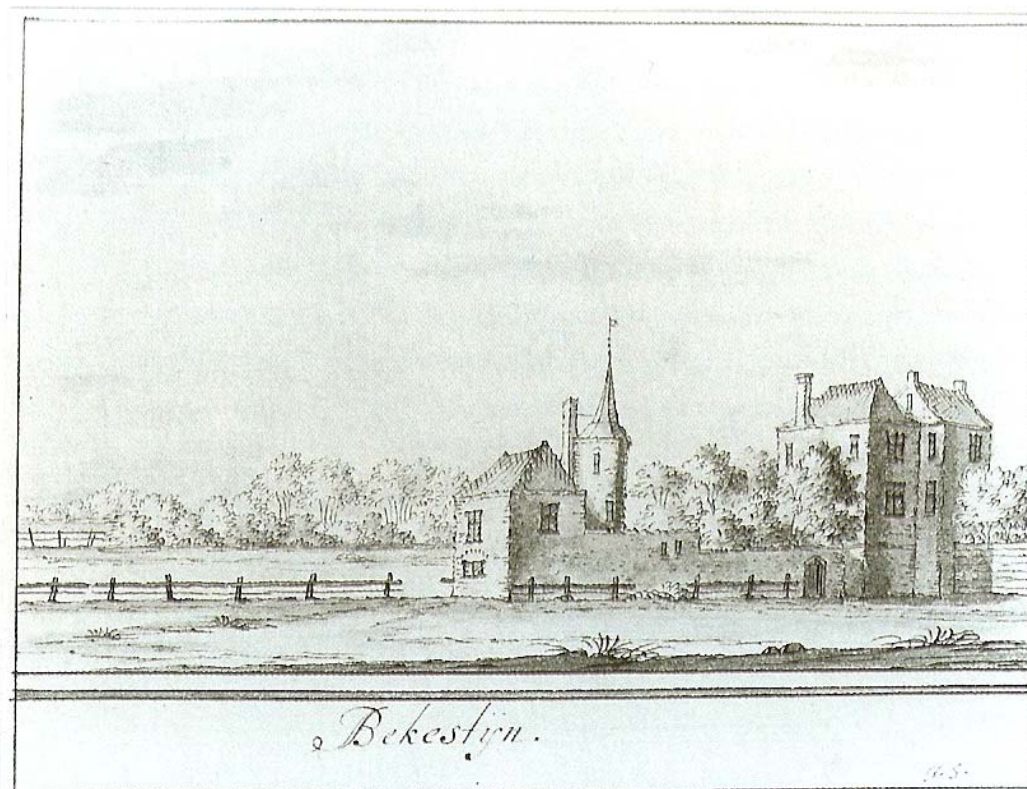
In het Bestemmingsplan Driehuizen en Velsen-Zuid (2008) worden de tuinen van Beekestijn 'vanwege hun stilistische zuiverheid hoog gewaardeerd'⁵.

Beekestijn ligt in de Ecologische Hoofdstructuur Structuur (EHS) op de overgang van duinen naar polderland.

⁵ Bestemmingsplan Driehuis en Velsen-Zuid, vastgesteld door de gemeenteraad 30 oktober 2008, citaat uit hoofdstuk 4.4.2 Historische Geografie, pagina 31

Afbeelding 10 J. Stellingwerf en A. Schoemaker
(archiefdienst voor Kennemerland, Kennemer Atlas)

Afbeelding 11 J. Stellingwerf en A. Schoemaker
(archiefdienst voor Kennemerland, Kennemer Atlas)

2 Historie

Sinds het onderzoek door Albers (1984 en 1994) is er door anderen onderzoek gedaan en is in het terrein van Beekestijn veel gebeurd waardoor nieuwe kennis is verworven betreffende het verloop van de gebeurtenissen op en om het gebied. Die kennis kan nu worden verwerkt in de voortgaande restauratieprojecten. De oudste geschiedenis van Beekestijn is het meest uitgebreid beschreven door Jan Morren in 2004. Vóór hem hebben Joke van der Aar en Siebe Rolle “De tuinen van Beekestijn” geschreven (2000) mede op basis van een manuscript van Henk van der Eijk. De nog steeds toenemende hoeveelheid gegevens zijn weergegeven in een chronologisch overzicht (pagina 86).

2.1 Vroegste geschiedenis Beekestijn ca 1400-1716

1400-1500 een onbekend huis

Van het huis van Wouter van Beeckesteijn (overleden 1406) zijn slechts twee tekeningen bekend die pas in de achttiende eeuw zijn gemaakt en toegeschreven worden aan J. Stellingwerf en A. Schoemaker (Afbeelding 10 en Afbeelding 11). Waar het huis heeft gestaan is niet zeker. In het archeologisch onderzoek tijdens de restauratie in 1959 is geconcludeerd dat het eerst bekende huis zou zijn gebouwd van hergebruikte kloostermoppen. Dat neemt niet weg dat het eerste huis (van 1400-1500) heel goed kan hebben gestaan op de plaats van het huidige huis.

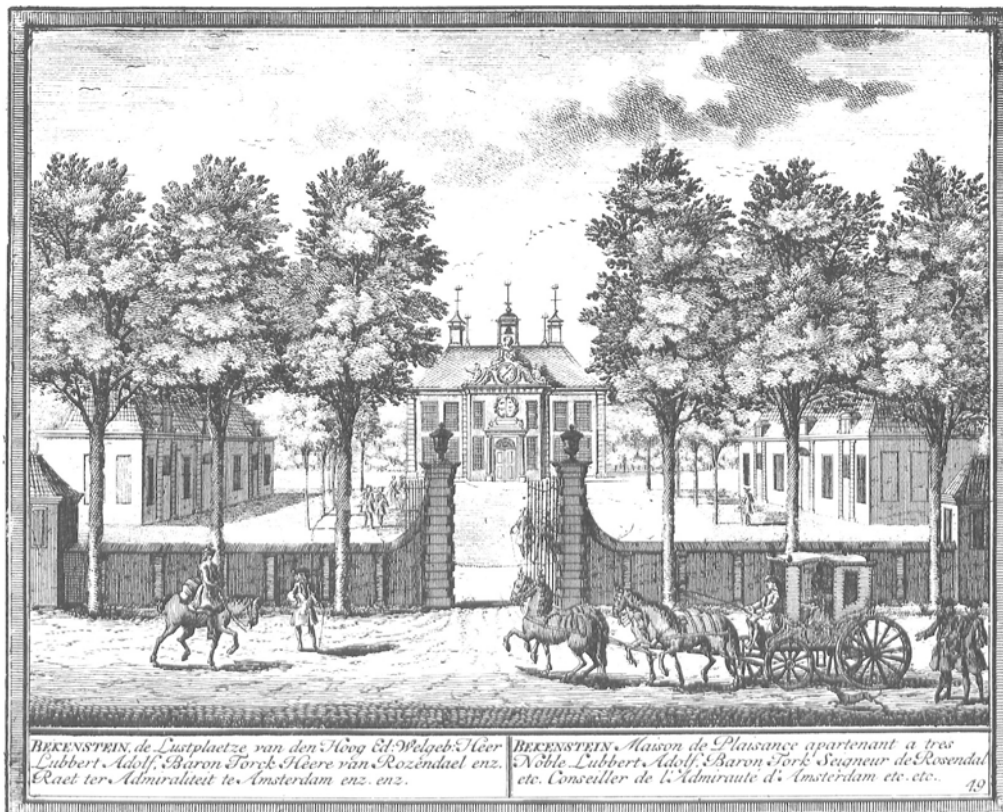
Fase 1 1500-1716 een zomerverblijf met boerderij van Amsterdamse families

Het huis Beekestijn waarvan de kloostermoppen werden gevonden, stond omstreeks 1500 op de plaats van de linker voorkant van het huidige huis (zuidoosthoek zonder vleugel). Het was een rechthoekig huis. Vermoedelijk werd het gebouwd door Stans Claeszoon. Deze was in 1474 burgemeester van Amsterdam en later schepen. Bij het huwelijk van zijn dochter Mechteld Stans met Jan van Beeckesteijn in 1522, werd de hofstede meegebracht in het huwelijk. Het paar woont te Amsterdam, en heeft veel belangstelling voor de buitenplaats te Velsen.

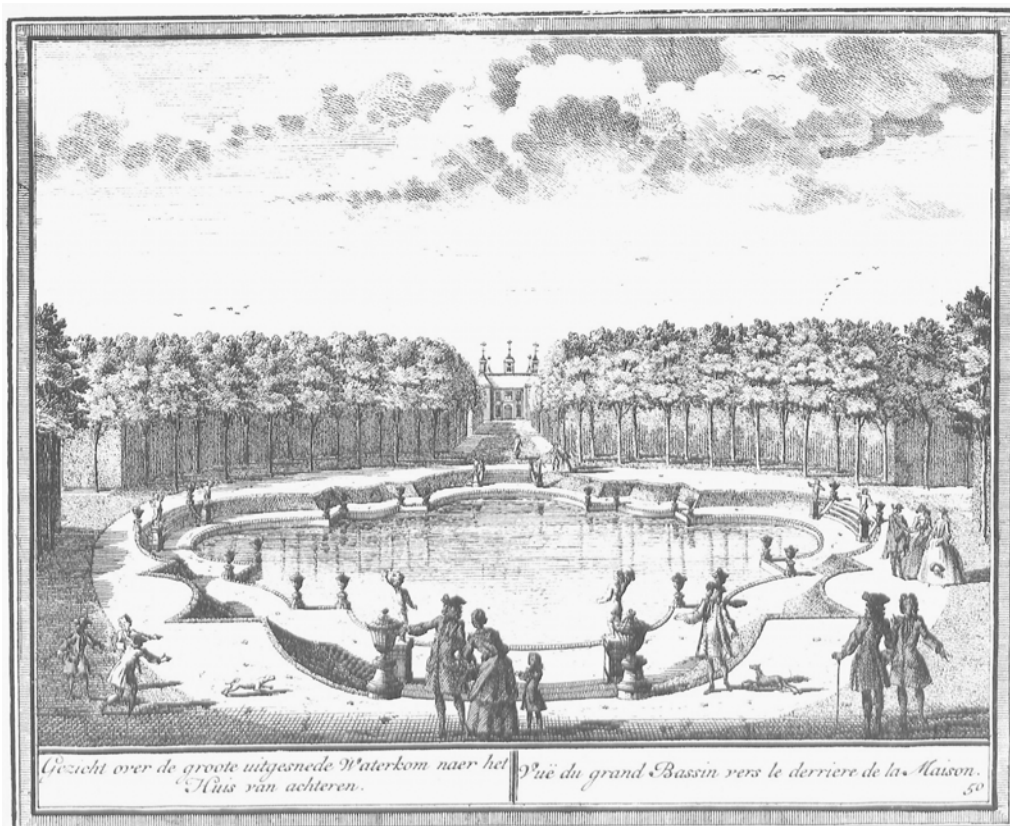
In 1584 wordt de hofstede door de kleindochter Maria verpacht aan Willem Claeszoon: een huis, erf met toebehoren en 4 morgen geestland rondom de hofstede. Tijdens het eigendom van Maria zou een vleugel aan het rechthoekige huis zijn gebouwd. In 1617 koopt Maria de Biesweide (die in 1721 tot Waterland ging behoren). In 1631 bestaat de hofstede uit een huis, boerderij, boomgaarden, twee bossen van elzen, een eendenkooi, de Noorderweide tegenover Beekestijn en de “Noorder-, Zijder- en Oostercroft”. (Morren, p.112). De Crommelanden, waar zich de huidige recreatieterreinen bevinden, behoorden ook tot Beekestijn.

De Amsterdammer Nicolaas Corver (1589-1654) koopt in 1648 de hofstede Beekestijn. Hij laat een tweede boerderij en een duivenhuis bouwen. Bij verkoop door zijn weduwe Margaretha Bas in 1659 behoorde een wagenhuis en paardenstal bij het herenhuis. Verder was er een duifhuis, een veeboerderij met stallen voor koeien, paarden en ander vee en een landbouwboerderij met eigen erf, weiland en teelland, boomgaard, en “Conijnenbergh”, twee elzebosjes en andere els daar rondom gelegen (Morren p.113).

Van dit huis Beekestijn is niets anders terug te vinden dan de fundamenten in de zuidoosthoek van het latere huis. In 1687 wordt Jan Trip eigenaar, hij heeft geen interesse meer voor Beekestijn en verkoopt het landgoed aan zijn zoon.

Afbeelding 12 Beekestijn gezien vanaf 'Heerenwech' circa 1729, Kopergravure door H. de Leth (1703-1766) uit 'Het Zegepralant Kennemerland', A. ASHER Rare Books A. Ascher & CO B.V.

Afbeelding 13 Gezicht over de 'groote uitgesnede waterkom' en door de centrale zichttas van de tuin van Beekestijn circa 1729, Kopergravure door H. de Leth (1703-1766) uit 'Het Zegepralant Kennemerland', A. ASHER Rare Books A. Ascher & CO B.V.

2.2 Ontstaan van het huidige Beeckestijn

Fase 2 Jan Trip jr. en Petronella van Hoorn 1716–1742

classicistische basis en régence stijl

Classicisme: rechthoek van lanen

Régence: waterkom, sterrenbos en ganzenvoetlanen

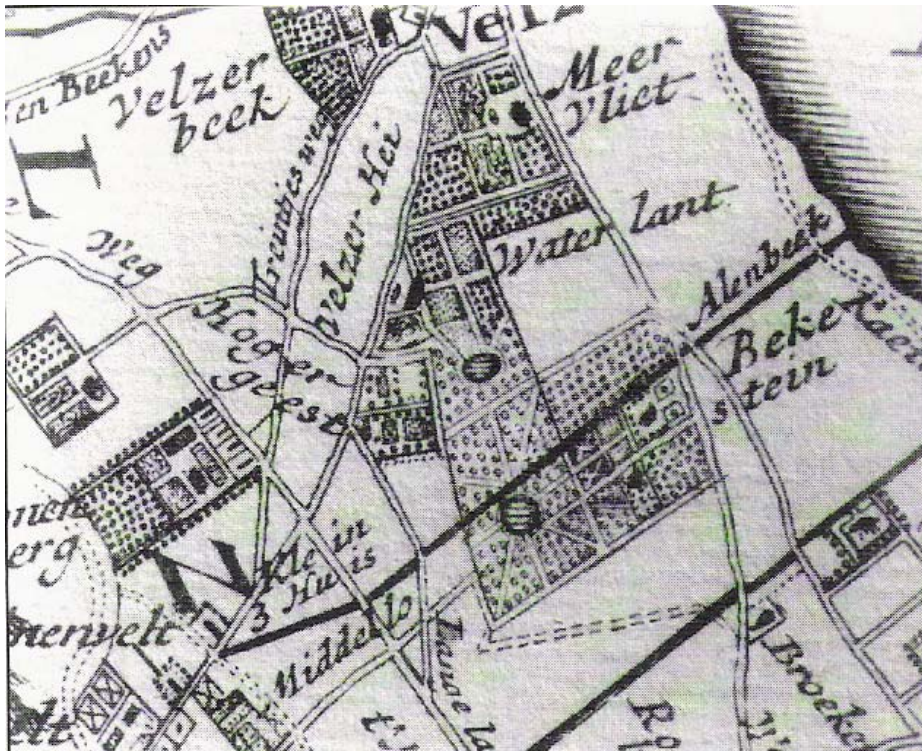
In 1716 koopt Jan Trip de Jonge een huisinge, boerenwoning, stallen bepoet en beplant en drie meerweiden. Hij is gehuwd met de rijke Petronella van Hoorn, kleindochter van de gouverneur van Batavia; zij willen van Beeckestijn een belangrijke buitenplaats maken; een nieuw huis met bijgebouwen verrijst. De bouw begint in 1717. In 1718 koopt Jan Trip nog 10,5 morgen meerweiden, weilanden tussen Beeckestijn en de Wijkermeer. Hij laat ook de tuin vergroten. In 1718 worden bomen gekocht en geplant. In 1719 wordt de waterkom (Afbeelding 13) gemetseld door Arian de Man. Een ster van lanen die bij de kom uitkomen is de wens, maar daartoe moet eerst aan de noordkant een grondruil plaatsvinden met Waterland (1721). De Bosweg wordt aangelegd tussen Beeckestijn en Waterland. Ook op Waterland kan dan een serieuze tuin met waterkom en zichtassen worden aangelegd, getekend door de architect Adriaan Speelman in 1724. Het resultaat van beide nieuwe tuinen is weergegeven op de kaart in het Zegenpralent Kennemerlant van 1729 (Afbeelding 15 en Afbeelding 16).

Afbeelding 14 De Waterkom is een geschulpte vijver met een pad, vier trappen en een grashelling. Rond de waterkom ligt een lindelaan (foto Lucia Albers 2005).

Afbeelding 15 Detail uit 'Nieuwe Kaart van 'Baljuwschap van Kennemerland 1689 (herdruk 1720)

Afbeelding 16 1729 Detail uit kaart 'Gedeelte van Noort Kennemerlant' in 'Het Zegenpralent Kennemerlant', 1728-1732. Een ster van lanen komt uit bij de waterkom.

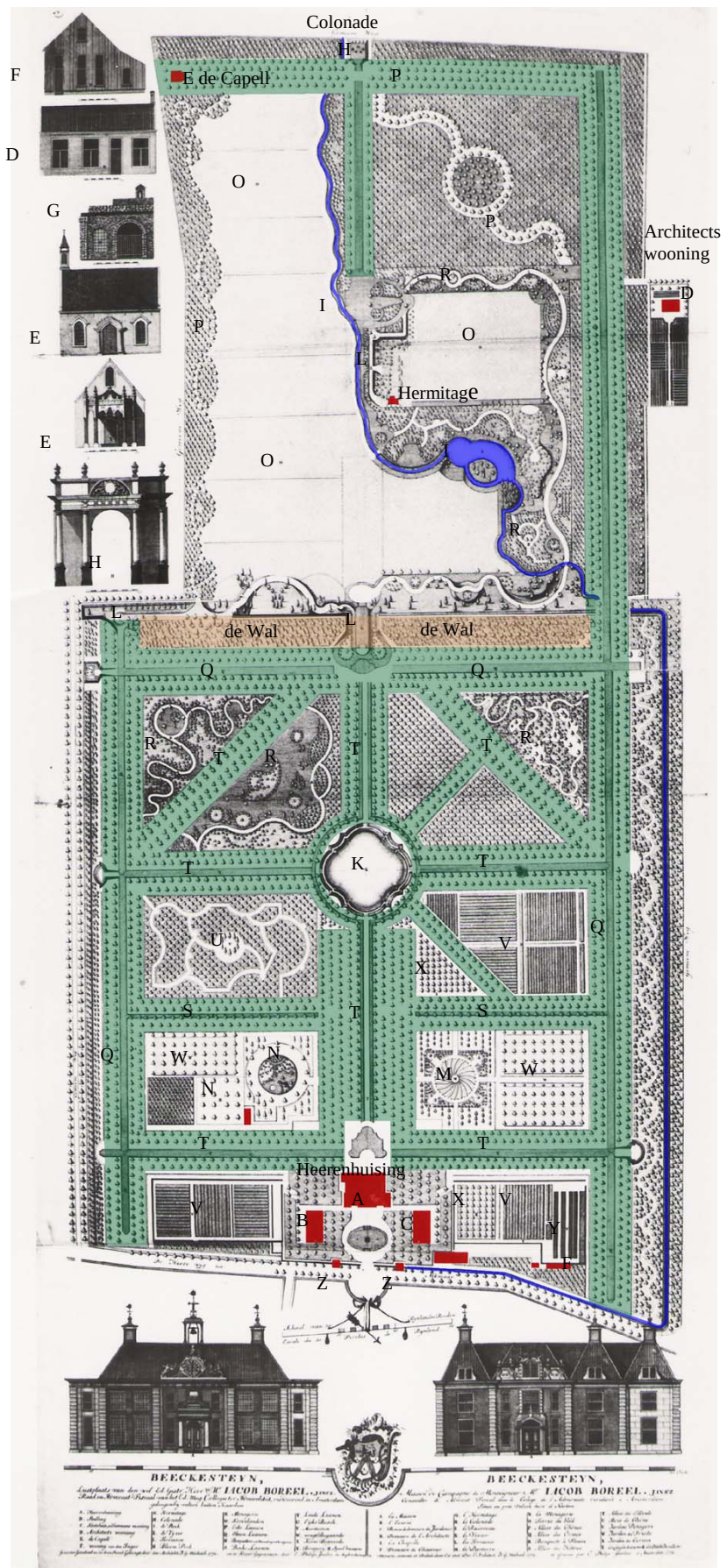
Jan Trip overlijdt in juli 1721. Zijn weduwe Petronella Van Hoorn hertrouwt met Lubbert Adolf Torck van Rosendael. In het archief van Rosendael bevinden zich enkele van de bovenstaande gegevens over Beekestijn, bijeen gezocht door Jeroen van Meerwijk. Voor de tuin van Beekestijn is in 1719 ook een zonnewijzer aangekocht; 24 knopvazen werden gekocht en verguld en rond de waterkom gezet (Afbeelding 13). Felix Dusart wordt betaald voor beelden (f 610), vermoedelijk ook rond de waterkom, waar de gravure acht beelden laat zien. Een partij taxus, grote hoeveelheden bomen (o.a. wilgen) en heesters zijn in 1720 geleverd. Ook werden 56 'wijngaarden' (wijnstokken) aangeschaft voor f 56,-. In 1722 zijn de kosten voor huis en tuin f 126.701, opgelopen van f 33.438 in 1717. Zoon Jan Willem Trip gehuwd met Catharina Grey, gravin van Stanford is erfgenaam; Petronella heeft vruchtgebruik. De kosten van onderhoud van Beekestijn bedroegen meer dan de opbrengsten. Op 4 februari 1742 wordt Beekestijn verkocht.

Verhouding

De tuin was rechthoekig in een verhouding 3:4 en reikte toen tot aan de wal, had een mooi geschulpte waterkom met vazen op de hoeken en beelden bij de trappen. Lanen boden zicht op de geschulpte waterkom in het centrum van de tuin. In het midden van de lanen lagen grastapijten waar men overheen keek, de tapis vert (Afbeelding 13). De lanen lagen in stervorm, zodat het geheel een sterrenbos met waterkom werd genoemd. De beek liep waarschijnlijk dwars door de tuin en doorsneed drie bosketten en de moestuin aan de noordkant van het huis (zie kaart 1729). De drie bosketten hadden dezelfde breedte tussen de centrale as en de noordelijke eikenlaan. Hun hoogte had een onderlinge verhouding van 2 bosketten van 3:4. Hakhoutranden lagen om de tuin en langs de wal. Langs de zuid en oostkant van de tuin zorgden sloten en een muur voor afscheiding met de weg en aangrenzende gronden (zie gravure 1729).

In de bijlage is de gravure op groter formaat toegevoegd. Benamingen zoals te lezen onder de gravure (gebouwen cursief):

- A. Heerenhuising
- B. Stalling
- C. Koetshuis en Tuinmans woning
- D. Architects woning
- E de Capell
- F. woning van den Jager
- G. Hermitage
- H.Colonade
- I. de Beek
- K. de Vijver
- L. Terrassen
- M. Bloemperk
- N. Menagerie
- O. Korenvelden
- P. Eike Laanen
- Q. Olmen Laanen
- R. Bosquetten met bloemdragend houtgewas
- S. Beuke Laanen
- T. Linde Laanen
- U. Eijke Bosch
- V. Moestuinen
- W. vrucht Bogaarde
- X. Kerse Bogaarde
- Y. Broeijerij
- Z. Speel huizen

Afbeelding 17 'Gemeeten, Geteekend en in deze stand gebragt door den Architect J.G. Michael' 1772, Kopergravure door C. Philips Jzn., bewerkt door P. Doeve

Fase 3 Jan Jacob Boreel 1742-1778 Glorietijd

1742 – 1760 Rococo en Engels-Chinese landschapsstijl

Rococo: bloemperk, dwaalbos, rococo eikencirkel, repos, rococo slingerpad

Engels-Chinese landschapsstijl: menagerietuin en sharawaggi-bosket, serpentinepad

Koper in 1742 is Jan Jacob Boreel (1711-1778) gehuwd met Agneta Margaretha Munter. Als 26 jarige werd hij Raad bij de Admiraliteit van Amsterdam. In 1759 werd hij als Minister van Staat naar Engeland uitgezonden om geschillen wat betreft de zeevaart te bespreken. In 1761-'62 verbleef hij als buitengewoon ambassadeur voor de Republiek aan het hof van George III. Tussendoor deed hij zaken in Duitsland (1760).

Voor hem was het fraaie huis niet groot genoeg. In 1747 en 1754 worden het herenhuis en de bouwhuizen langs het voorplein (met stalling, koetshuis en tuinmanswoning) uitgebreid tot hun huidige aanzien. Ongetwijfeld begon Boreel ook de tuin te verfraaien. We nemen aan dat niet Trip, maar Boreel het bloemperk en het eiken(dwaalbos) liet aanleggen, vermoedelijk naar ontwerp van Adriaan Speelman. Overeenkomstig het ontwerp van het bos met octant van het Huis te Manpad (Speelman 1741) zijn er halfronde pleintjes, waar een bank of beeld in past. Deze lijken niet zo bijzonder, maar blijken uniek te zijn en komen slechts voor op de tekening van het Manpad en die van het eikendwaalbos.)

In 1755 kon Boreel zijn tuin uitbreiden door aankoop van gronden achter de wal.

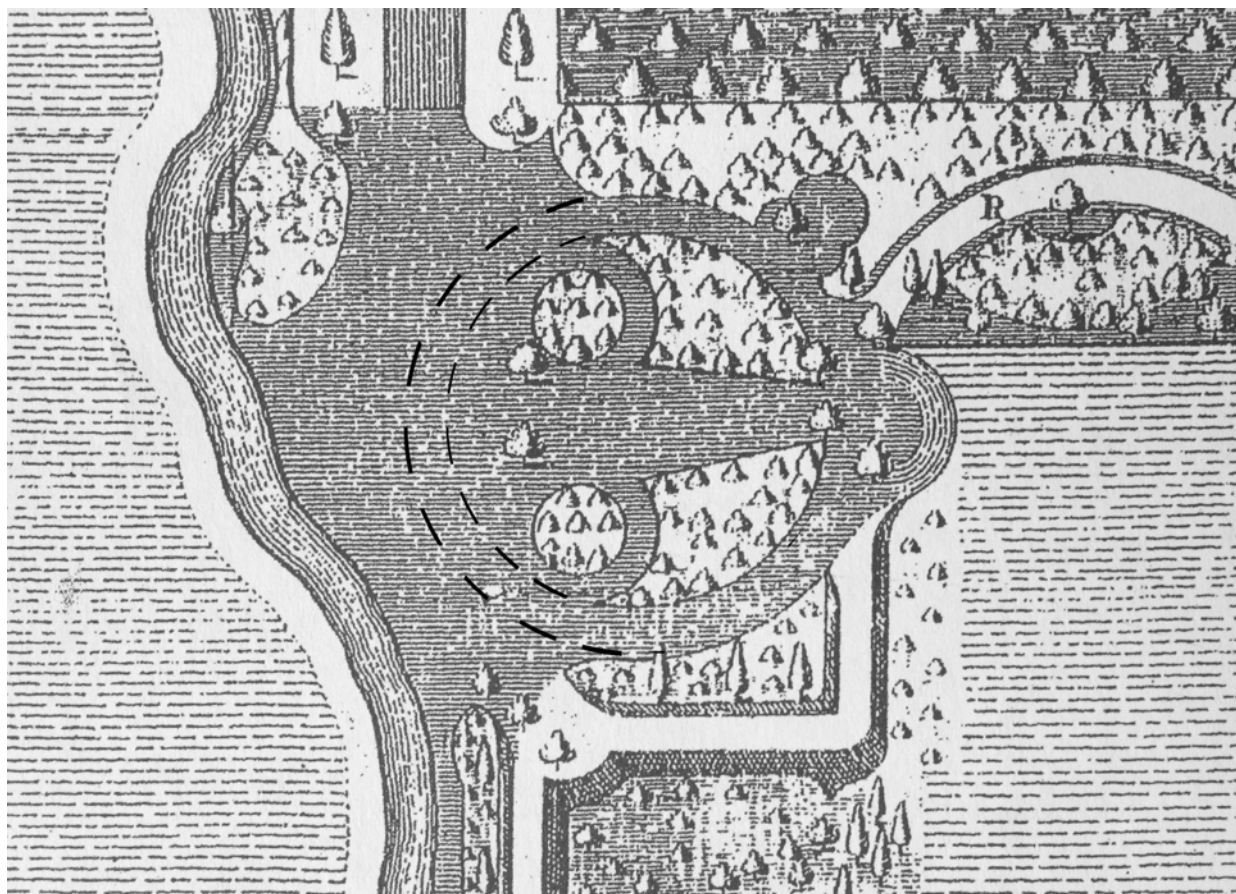
Verhoudingen

De uitbreiding van de tuin achter de wal werd, evenals de oude tuin, gedeeld door een centrale as. Aan weerszijden van de as kwam een indeling van twee kleine bosketten en een groot bosket achterin, weer in een verhouding van 3:4. Het achterste bosket aan de noordwest zijde werd ingevuld met een eikenbos waarin een pad in een cirkel werd gelegd en twee slingerpaden die er naartoe leiden, een rococo vorm. In het midden van de cirkel is op de gravure van de tuin van 1772 een rechthoekig grondvlak aangegeven, duidend op een destijds aanwezige beeldengroep. Het is zelfs mogelijk dat men op dit grondvlak een piramide wilde bouwen.⁶ De kadasterkaarten van 1818 tot 1931 (zie ook Afbeelding 24) geven aan hetgeen verder was aangelegd en niet meer gewijzigd. Drie stukken bouwland werden afgewisseld met drie delen bos of hakhout. Op de velden en veldjes werd graan verbouwd in de periode tussen 1771 en 1781. De combinatie van bos, bouwlanden en de wandeling langs de velden en bosranden doet denken aan het ideaal van het boerenlandschap, de ferme ornée.

Betekenis tuin

De colonnade aan het einde van de tuin verwijst naar een Romeinse triomfboog, de hermitage of kluizenaarshut doet denken aan de godvruchtige en duistere middeleeuwen. Het is een plek voor ernstige overwegingen. De hut bestond al voordat Rousseau op het landgoed van Ermenonville in een kluizenaarshut ging wonen. Ook het kleine eilandje in de boonvormige vijver had al poplieren voordat het populiereneiland met de graftombe van Rousseau bestond en algemeen werd nagevolgd. De neogotische kapelwoning (zie afbeelding links) met duiventoren bij de achteringang is ook al een zeer vroeg romantisch onderdeel van de tuin; de neogotiek gaat even later traditie worden. Over de betekenis en herkomst van de tuingebouwtjes is meer geschreven in het Beheersplan van 1994.

⁶ Theo Wit, piramide te Hanau, in feestbundel Carla Oldenburger, *Cascade*, 2009.

Afbeelding 18 Detail uit de gravure 1772, het Astrolabium

Afbeelding 19 Het Astrolabium in 2005 (foto Lucia Albers 2005)

Afbeelding 20 1654 Gerhard Pietersz. Hulft door Govert Flinck, collectie Rijksmuseum Amsterdam

Zoals de waterkom centraal in het voorste deel van de tuin ligt, zo is er achter de wal een centraal gelegen ronde vorm. Hij bestaat uit een cirkel van gras met twee ronde en twee puntige struikgroepen en solitaire boompjes erin en een oogje eraan (Afbeelding 18 en Afbeelding 19). Het geheel lijkt op een astrolabium, een instrument ter oriëntering op zee, een voorganger van de octant of sextant, een instrument getekend op een aantal schilderijen⁷ (Afbeelding 20). De vormovereenkomst is weliswaar niet treffend, maar de logica des te groter. Immers de ambten van Boreel hadden alles te doen met de zeevaart. Het octant was reeds uitgebeeld in de tuin van het Huis te Manpad, waarvoor de architect Adriaan Speelman (1691-1753) een ontwerp had gemaakt in 1741. Een astrolabium heeft een beweegbare naald, die men zich in het geval van Beeckestijn voor kan stellen als tussen de struikgroepen en de solitaire boompjes door. Als men achter de beek stond en tussen deze elementen door keek, wees de wijzer naar het noordwesten.

Wat de mogelijke betekenis is van andere elementen in de tuin als het 'sleutelpad' (zie afbeelding) of de menagerietuin, is nog niet overtuigend aangetoond. Ze zijn waarschijnlijk evenals de geometrische vormen van het achterste tuindeel aangelegd, voordat Boreel naar Duitsland en Engeland vertrok met echtgenote en dochter, waar zij van een schilderachtige tuinstijl konden kennis nemen.⁸ Daar vonden zij diverse voorbeelden.

De tuin van Alexander Pope aan de Thames had een grot en was aangelegd in de vorm van een basilica, ter nagedachtenis aan zijn moeder. Deze tuin lag niet ver van Kew Gardens, die toen tot de nieuwste Engels-Chinese stijl behoorden. Studley Royal heeft vijvers als halve manen en bloemperken in de gebruikelijke liliëvormen die ook in de bloemtuin van Beeckestijn werden gebruikt. In de uiterste zuidwest hoek van het nieuwe tuindeel van Beeckestijn werd een

⁷ De volgende schilderijen; 1682 bewindhebbers VOC door Johan de Baen collectie Westfries Museum, 1654 Gerhard Pietersz. Hulft door Govert Flinck collectie Rijksmuseum Amsterdam

⁸ Henk van der Eijk heeft bewijsstukken van de reizen van moe en dochter uit diverse Engelse archieven, maar nog niet gepubliceerd.

tuinmanswoning gebouwd (1759). Dit is de woning die in 1769 werd omgevormd tot “de Capell” (Afbeelding 21) met duiventil in het torentje. Het baldakijn (Afbeelding 23) aan de buitenkant van de kapel leek op de bogen in het neogotisch interieur van Strawberry Hill (in verschillende stijlen gebouwd tussen 1748 en 1777), het verblijf van Horace Walpole⁹. Mogelijk is hij ook bezocht door de familie Boreel, zoals wordt aangegeven in correspondentie (20 sept 1763) aan Willem Boreel, waarin wordt gerefereerd aan twee dames en aan zijn zuster.¹⁰ Hebben zij daar de architect J. H. Müntz (1727-1798) ontmoet? Deze Zwitser, werkte van 1755 tot 1763 in Engeland¹¹, onder meer aan Strawberry Hill (Afbeelding 22), het eerste huis in Engeland waarin neogotische en andere stijlen werden verenigd.

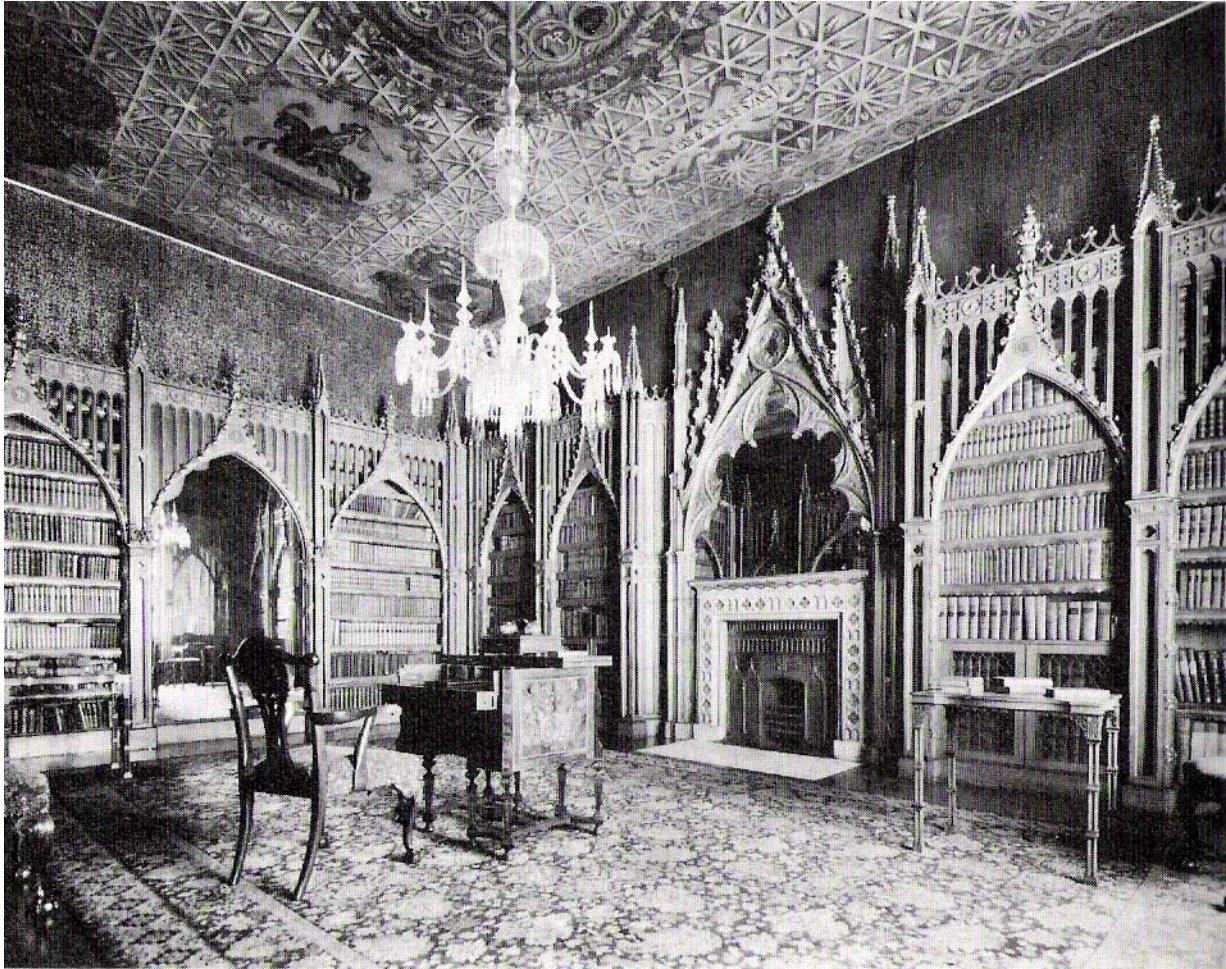

Afbeelding 21 1958 ‘de Capell’ heeft neogotische stijlinvloeden in de deurlijst en in de ramen. (RACM neg.nr. 79.599)

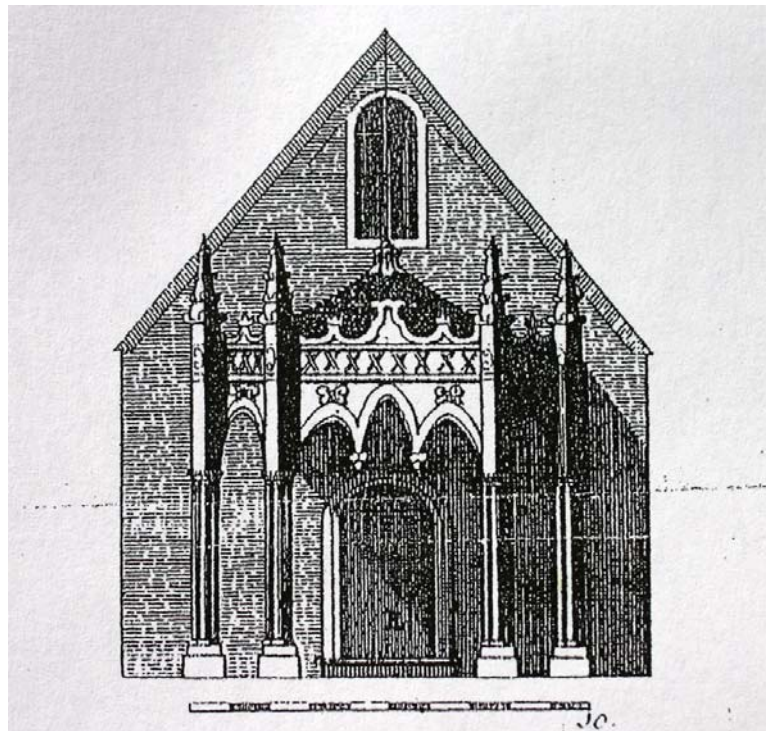
⁹ Horace Walpole schreef *On modern gardening*, 1771

¹⁰ Vriendelijke mededeling van Henk van der Eijk, de vinder van deze brief in een Engels archief.

¹¹ Wim Meulen Kamp, *Langs historische parken en tuinen*, 1994, suggereert dat J.G. Müntz de architect was van de kapel. P.111-112. [de omvorming van de tuinmanswoning van 1759 tot kapel in 1769].

Afbeelding 22 1953 De bibliotheek in Twickenham Strawberry Hill uit 1754 met neogotische stijl- (copyright Country Life), uit Summerson, Jong, *The Pelican History of Art, Architecture in Britain 1530-1830*, Butler and Tanner Ltd, Frome, Somerset, vijfde druk 1970, eerste druk 1953, pag. 402.

Afbeelding 23 1772 Detail uit de gravure met de baldekijn van “de Capell” in neogotische stijl.

1760-1778 Vroege landschapsstijl

Vroege landschapsstijl: Engelse pad, slingerpaden op de wal en achter de wal, Engelse veld, hermitage en korenveld, Alenbeek, kleine vijvertjes en Michaëlvijver

Waarschijnlijk als gevolg van de reis van Boreel naar Duitsland in 1760, komt een Duitse tuinman naar Beekestijn. J.G. Michaël (1738-1800) kwam als jonge tuinman naar Beekestijn, waar hij zich zou ontwikkelen tot tuin- en landschapsarchitect en architect. Vanaf 1764 woont Michaël in de architectswoning (zie afbeelding rechts) op Hoogergeest ten noorden van de lange eikenlaan van Beekestijn. Jan David Zocher sr. was ook een Duitse tuinbaas die architect en landschapsarchitect werd. Hij huwde de dochter van Michaël. De aanleg van de verschillende onderdelen leidde tot het maken van een plattegrond waarin tevens de nieuwste wensen werden verwerkt. Michaël zal een tekening hebben gemaakt die vervolgens door Caspar Philips in het koper werd gegraveerd.¹² Alleen de gravure bestaat nog.

Gravure 1772

De graveur, Caspar Philips is heel gedetailleerd te werk gegaan. Er is onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten bomen als laanbomen, brede loofbomen klein en groot, kleine of grotere punt boompjes, die aan naaldbomen of Italiaanse populieren doen denken. Ook de manier waarop de bomen zijn gegroepeerd is van belang. Zo is er een groepje in een cirkel, een typerend element van de vroege landschapsstijl van Michaël, maar ook een groepje naaldboompjes in de vorm van een naaldboom. Op de gravure die Caspar Philips in 1772 maakte naar een onbekende tekening van Michaël is nog een deel bouwland afgeplakt, alsof Philips al laanbomen over de wal in het koper had gegraveerd, die vervolgens weggewerkt dienden te worden met een nieuw stukje daar over heen.

Een van de wijzigingen van de tuin is het weghalen van de wellicht reeds geplante laan in de centrale as over het latere Engelse veld. Het duidelijkste voorbeeld van de verruimde stijl is het grote L-vormige bouwland dat was bedacht op de plaats waar nog steeds een deel bos ligt. In 1772 bestond het idee dat bos weg te halen, het is er echter niet van gekomen. Het slingerende pad langs de zuidrand is wel aangelegd. In 1778 overlijdt Jan Jacob Boreel.

Volgens de gravure liep de beek van de westelijke duinen naar het oosten. De beek stroomde gedeeltelijk in de lengte van de centrale as, zodat de beek in beeld van de zichtas kwam. Drie kleine vijvers lagen in de beek, de zogenoemde Michaël vijver met een eilandje, was daarvan de grootste. De kleinschalige Engels-Chinese landschapsstijl begon zich immers tot grotere dimensies te ontwikkelen.

Beekestijn bleef vooralsnog meer een creatie van Boreel, zijn vrouw en dochter dan van de later beroemd geworden tuinman-tuinarchitect J.G. Michaël. De gravure van 1772 vertoont grotendeels de toen bestaande aanleg, voor een deel is het een plan dat niet geheel of anders is uitgevoerd. Zo kwamen er twee kleine vijvertjes in de beek, zichtbaar op de kadasterkaart van 1818 (Afbeelding 24). Deze werden pas na 1953 met elkaar verbonden¹³.

¹² “Gemeeten, Geteekend en in deze Stand Gebracht door den Architect, J.G. Michaël, 1772. en in Koper Gegraveerd door C. Philips Jacobsz, in Amsterdam 1772”, zo staat te lezen onder de verklaringen van de letteraanduidingen op de gravure. Philips was tevens landmeter en lid van het Mathematisch Genootschap te Amsterdam.

¹³ Twee kleine vijvertjes staan nog aangegeven op de tekening van het villapark Beekestijn (LUW) in 1953.

Afbeelding 24 Kadasterkaart 1818 met toenmalig gebruik van de percelen (1832), bewerkt door P. Doeve

Legenda:

huizen (rood),
bos en lanen (donkergroen),
weiland (lichtgroen),
hakhout (mosgroen),

houtkwekerij (lichtbruin),
bouwland (geel),
moestuin en boomgaard (paars),
water (blauw)

Fase 4 1778-1796 Meer ontwikkelde landschapsstijl

Meer ontwikkelde landschapsstijl: doorzicht en boomcoulissen zuidkant, herenhuis, twee kleine vijvertjes

Zoon Willem Boreel (-1796) erft Beekestijn. Hij is getrouwd met Maria Trip en woont te Amsterdam. Het echtpaar blijft de buitenplaats bezoeken en moderniseren. In 1784 vraagt hij toestemming de Kweekesteinsweg enige meters te mogen verleggen om een groter landschapspark te kunnen aanleggen aan de zuidkant¹⁴. In dat park komt een nieuw heerenhuis met een koepel daar aan vast. Dit huis werd wellicht bewoond door zijn moeder Maria Trip. Het werd afgebroken tussen 1832 en 1849. In 1784 kan ook de ijskelder op Beekestijn zijn gebouwd. Jan Morren heeft dit afgeleid uit de omschrijvingen van de Verpondingsregisters. In datzelfde jaar werd ook de niet meer bestaande oranjerie gebouwd op de plek van de voormalige menagerie, die op de gravure van 1772 staat aangegeven. Waarschijnlijk is toen bij de oranjerie de ronde vijver gegraven waar in 1772 nog een boomgaard was aangegeven. De ronde vijver kan ook al een eendenvijvertje bij de menagerie zijn geweest. In elk geval worden er boomcoulissen in landschapsstijl bij geplant, mogelijk nog naar ontwerp van Michaël die pas in 1792 van Beekestijn vertrekt. Op de kadasterkaart van 1818 is een ruim landschapspark zichtbaar. Inmiddels was Michaël's stijl veranderd en groter van schaal geworden. Voorbeelden zijn Elswout voor zoon Jacob Boreel Jacobsz. ca 1781, Waterland voor Archibald Hope eveneens ca 1781, de tuin van Paviljoen Welgelegen en de Haarlemmerhout (1788-1789) voor Henry Hope. In 1791 vertrekt J.G. Michaël van Beeckestein, naar de kwekerij Rozenstein, waarvan het huis in de zichtas ten zuiden van Beekestijn lag. Inmiddels was hij een landelijk werkende architect geworden. Hij wilde weg uit Nederland. Wim Meulenkamp vond de vermelding van een advertentie in de Aachen Zeitung van 25 februari 1792: *Johann Michael, Gärtner, welcher alle Indianische, Amerikanische und Afrikanische Gewächse, wie auch alle rare Blumen, Gemüsesamen und Bäume zu treiben versteht, Obstbäume zieht, und französische Blumenfelder und englische Gärten einzurichten versteht, sucht Kondition als Gärtner. Sein Aufenthalt bey Sr. [=Monsieur] Plusch nahe an St. Adelbertsthor.*' (Koppen, 50).¹⁵

¹⁴ Morren, Jan, *Kastelen en Buitenplaatsen in Velsen deel 2 Driehuis & Velsbroek*, Haarlem 2004

¹⁵ <http://cascade1987.web-log.nl/cascade1987/2008/03/een-advertentie.html>

Afbeelding 25 1944 Vier manschappenbunkers en een tankval (A). (Bibliotheek Universiteit Wageningen, Speciale Collecties, RAF foto 113.IV.12 en III.12)

Fase 5 Landbouwbedrijf, grootgrondbezit 19de eeuw

Landbouwbedrijf: boerderij Queeckestijn

Na het overlijden van Willem Boreel in 1796 houdt zijn weduwe Maria Trip zich bezig met Beeckestijn tot 1813. In de Franse tijd is het van belang dat het landgoed rendeert en graan produceert. Veel luxe buitenplaatsen gingen destijds failliet en werden opgekocht. Zo bleven in de 19de eeuw minder, maar vaak grotere landgoederen over. Maria Trip koopt de boerderij Queeckestein (1806) en verbouwt graan en ook aardappelen. De boerderij wordt afgebroken in 1844 door haar zoon Willem Francois Boreel, die van 1813 tot 1851 eigenaar is. Beeckestijn, Hoogergeest, Waterland en Meervliet zijn dan alle in zijn bezit. Tegen het einde van de 19de eeuw wordt Beeckestijn verhuurd; van 1924-1939 stond het zelfs leeg.

Fase 6 20ste eeuw; dreiging villapark, tweede wereldoorlog

Tweede wereldoorlog: bunkers

In het park staan nog veel historische bomen, maar ook diverse eiken van ongeveer 90 jaar oud. De lange noordelijke eikenlaan¹⁶ is daar vermoedelijk een voorbeeld van evenals de schuine laan van Amerikaanse eiken, een van de lanen van de ganzenvoet. De aanleiding tot de herplant van deze lanen was een storm die in 1916 woedde.

Springer maakte in 1934 een schetsontwerp voor een villapark op Beeckestijn tot aan de Noordzee.¹⁷ In 1936 tekende hij een soort herstelplan van Beeckestijn zonder villa's. Door de dood van de toenmalige eigenaar in 1937 is daar niets van terecht gekomen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog diende Beeckestijn als onderkomen voor achtereenvolgens de Nederlandse, Duitse en geallieerde troepen. Een brief van de Rijksdienstmonumentenzorg uit maart 1941 meldt dat het hoofdhuis zeer gehavend is na de mobilisatie in 1939 en de bezetting door de Duitsers vanaf 1940. Niet enkel het hoofdhuis, maar ook de tuin heeft te lijden. Direct achter het huis ligt een betonnen bunker en elders nog eens zes woonbunkers voor de manschappen, voorts een loopgraaf en opslag voor munitie. Drie bunkers zijn bewaard gebleven en liggen onder een aarden wal. Toen het gehavende hoofdhuis opnieuw beschadigd werd in 1946 tijdens de werkzaamheden rond het opruimen van twee geschutsbunkers, is besloten de bunker direct achter het hoofdhuis te verzinken. Dit is een enorme onderneming geweest en heeft bodemstructuur geheel verstoord. Dit is nog herkenbaar in het ontbreken van stinzenflora onder de laanbomen in het eerste deel van de Centrale As. Er is tijdens de oorlog nog wel tuinbouw gepleegd. De moestuin werd gebruikt voor de teelt van tabak. Na de capitulatie mag het zwaar gehavende rijksmonumentale herenhuis toch worden gesloopt, zo blijkt uit de sloopvergunning die werd afgegeven aan de eigenares Jonkvrouw Angès Boreel in 1952¹⁸.

¹⁶ Geen leeftijd van de eiken is vermeld in: Judith Westerink en Remco Valk, "De toekomst van de eikenlaan van Beeckestein", Bomendienst BTL 2004.

¹⁷ Drie schetsontwerpen in de Universiteitsbibliotheek Wageningen

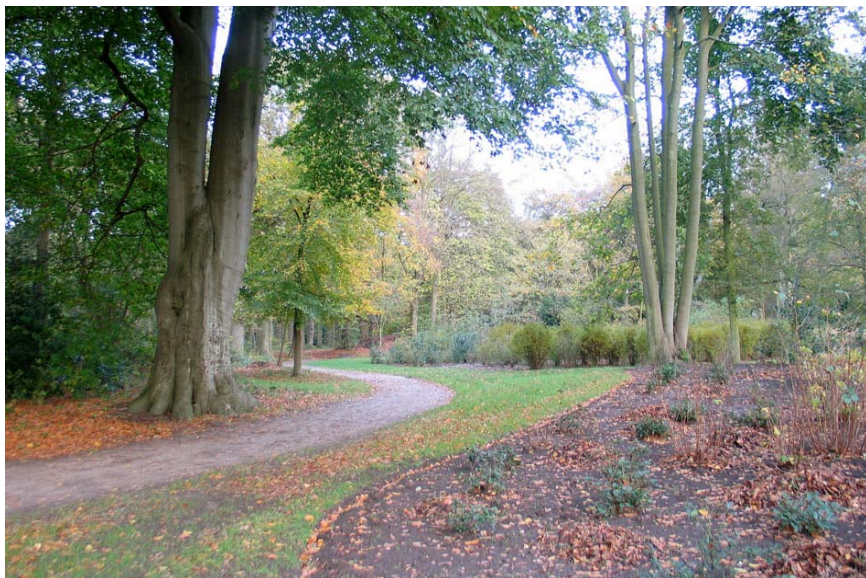
¹⁸ Rolle, Siebe, De Velsense buitenplaatsen in oorlogstijd Gebeurtenissen in de periode 1939-1945, Museum Beeckestijn, Velsen-Zuid april 1995

Afbeelding 26 Het Bloemperk gereconstueerd in 1997 (foto L.H. Albers 2004).

Afbeelding 27 Breed Slingepad gerestaureerd ca. 1999 (foto L.H. Albers 2005)

Afbeelding 28 Breed Slingepad gerestaureerd ca. 1999 (foto L.H. Albers 2005)

Fase 7 Gemeente Velsen eigenaar 1953-2007

Restauratie van Beeckestijn

Eerste fase restauratie ca. 1969: lindenlanen, waterkom, voorplein, graskom achter het huis; nieuw ontwerp zijn de neo-barok tuin en de kruidentuin, vergraven van kleine vijvertjes tot grote vijver

Tweede fase restauratie 1997-2004: bloemperk, kersenboomgaard en de naastgelegen schuine laan, Engels pad, repos, centraal plateau, vroeg landschappelijke tuin achter de wal, centrale as achter nabij colonade

In 1953 koopt de Gemeente Velsen Beeckestijn tot de wal en tekent opnieuw een villapark over het gebied. Er moest ook een ziekenhuis gebouwd worden. Opnieuw was de dreiging van verkaveling van Beeckestein groot. Maar de bevolking verzette zich tegen de plannen. In 1958 wordt een maquette gemaakt voor het deel van het park tot de wal: de restauratie van de lanen en de waterkom; in 1959 wordt begonnen aan de restauratie van het huis en de laanstructuur, zoals die staat aangegeven op de gravure van 1772. In 1963 wordt ook het deel achter de wal aangekocht. In 1969 is de restauratie van het huis gereed; de parterre dient als museum, op de verdieping komt het kantoor van de Culturele Raad Noord Holland. Wanneer deze in 1991 vertrekt, worden ook een aantal bovenzalen bij het museum getrokken en gebruikt voor tijdelijke tentoonstellingen.

De centrale lindelaan werd in verschillende fasen aangelegd tussen 1969 en 1972. De beukenlaan achter de vijver was reeds aanwezig (aangelegd naar aanleiding van plan Springer van 1936) en is niet vervangen. Achter in het park werden de twee kleine vijvertjes waarschijnlijk door de Gemeente vergraven tot één vijver, een actie die nu niet meer zou passen in het kader van de restauratie van een rijksmonument.

In de vroegere moestuinen werd in de jaren zestig een neo-barok tuin aangelegd en tien jaar later een kruidentuin. De eerste was een toen modern ontwerp in neo-barok stijl dat de bedoeling had toch ten minste één fraaie tuin te kunnen tonen. Daarin zijn vele bruidsparen gefotografeerd. De tweede werd ontworpen omdat kruidentuinen in de jaren zeventig in de mode waren en de noordelijke moestuin leeg stond.

Een tweede fase van restauratie was van 1997 tot 2000 en later in 2004 toen het Engelse pad werd gerestaureerd en de verhoging (repos) om uit te kijken door de dwarslaan over de kom, werd aangelegd. Vanaf 1997 werden het bloemperk, de kersenboomgaard en vervolgens de paden achter de wal en de Michaël vijver hersteld met hun bijbehorende beplantingen van “bloemdragend houtgewas”, zoals dat werd aangeduid op de plattegrond van 1772.

De centrale as werd tot achterin doorgetrokken en beplant met een laan van om en om loof- en naaldbomen: linden en thuja's. Verschillende onderdelen van de plattegrond van Michaël van 1772 waren nog aanwezig en behoefden soms slechts weer beter zichtbaar of begaanbaar gemaakt te worden, zoals de paden achter de wal en het lange slingerpad aan de noordkant. Ook werden verschillende delen gereconstrueerd, als de kersenboomgaard en het bloemperk, waar tot ca 1960 nog volkstuinen lagen.

De verschillende onderdelen, hun geschiedenis en betekenis zijn besproken in het boek van Joke van der Aar en Siebe Rolle. Zij spreken de wens uit dat ook de colonade in de vorm van een Romeinse triomfboog en de van verschillende steensoorten gebouwde kluizenaarshut binnen afzienbare tijd worden gereconstrueerd. De torenspits van de neo-gotische kapelwoning met een baldakijn boven de niet meer bestaande deur dienen ook weer te worden aangebracht om opnieuw een illusie en verwondering op te roepen bij de passant. In de vroege landschapsstijl behoren die bijzondere tuingebouwtjes, of follies voor te komen. Zonder deze gebouwde elementen zijn de schilderachtige taferelen van de rondwandeling langs uiteenlopende landen en eeuwen niet compleet.

2.3 Conclusie

Van de oudste periode van Beekestijn van circa 1400 tot 1568 is niets anders terug te vinden dan de naam van het geslacht Beeckesteijn. Alleen het grondgebied van Beekestijn met de Crommelanden, de Kweekensteinsweg en de Heerenwech, nu Rijksweg, horen tot het oude landschap, zelfs de oude duinrel de Alenbeek is verlegd. Het huidige Beekestijn werd gebouwd vanaf 1717 en de tuinaanleg dateert ook uit de achttiende eeuw, van ca 1717 tot ca 1796. In de achttiende eeuw kan men zes verschillende stijlen onderscheiden. Waarschijnlijk heeft de architect Adriaan Speelman een rol gehad in het ontwerp van de gehele tuin, in het dwaalbos en in het ontwerp voor het astrolabium in het centrum van de tuin achter de wal. De bijdrage van de opdrachtgever Jan Jacob Boreel, zijn vrouw en dochter in het telkens verzinnen van een andere invulling voor een tuindeel, is niet te onderschatten. Michaël heeft waarschijnlijk een bijdrage geleverd aan de landschappelijke aanleg, zoals die is gerestaureerd, grotendeels naar zijn kaart. Het ruime landschapspark dat werd aangelegd onder Willem Boreel en waarschijnlijk nog door Michael is ontworpen, is tot dusver onvoldoende onderkend en in 1960 door de heraanleg van de lanen en inplant van de openingen in de hakhoutrand grotendeels weggewerkt. Ook de functie van het “heerenhuis” met koepel als onderdeel van het landschapspark aan de zuidrand is onderbelicht gebleven, zowel in de literatuur als in het terrein. Men had in de jaren vijftig jaar van de vorige eeuw de visie om gebouw en lanen van Beekestijn te restaureren, één van de eerste tuinrestauraties van Nederland. Dat inmiddels de kennis van de tuingeschiedenis en de opvattingen over restaureren zijn geëvolueerd, is vanzelfsprekend.

Afbeelding 29 Begrenzing “nieuwe natuur” EHS. De gearceerde delen worden ‘begrensde’ natuur genoemd. De niet gearceerde delen worden ‘niet begrensde’ natuur genoemd (bron: Topografische dienst en provincie NH)

3 Natuur

3.1 Natuurbeleid

Landgoed Beekestijn valt - zoals reeds gezegd - binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en vormt samen met Landgoed Waterland, Hoogergeest, Schoonoord en Velserbeek een belangrijke verbindende groene schakel tussen het begrensde natuur- en recreatiegebied Spaarnwoude en het beschermde Natura 2000 gebied Kennemerland-Zuid.

Landgoed Beekestijn heeft de status bestaande natuur (niet begrensd). Eén weiland gelegen in de zuidoostzijde van Landgoed Beekestijn (Afbeelding 29) is begrensd als “nieuwe natuur”. De natuurdoelen van de begrensde “nieuwe natuur” gebieden zijn vastgesteld in het vigerende Gebiedsplan Noordzeekanaal-Zuid (GS 2002). Voor het weiland staan de volgende natuurdoelen genoemd:

3.1 zoetwater gemeenschap	PSN pakket: plas en ven
3.4 nat schraalgrasland	nat soortenrijk grasland en half natuurlijk grasland
3.5 bloemrijk grasland	nat soortenrijk grasland en half natuurlijk grasland
3.7 struweel	struweel

Voor de bestaande natuur, niet begrensde natuur, zijn geen natuurdoelen in het Gebiedsplan Noordzeekanaal-Zuid vastgesteld. De bestaande natuur- en landschappelijke waarden op het landgoed valt onder de planologische bescherming van het Streekplan Kennemerland en het bestemmingsplan van Gemeente Velzen-Zuid. De landgoederen in Kennemerland worden op de Natuurdoelenkaart van Noord-Holland aangegeven als ‘multifunctioneel’ en ‘landgoed’. Op de kaart van het gebiedsplan Noordzeekanaal-Zuid wordt net te zuiden van het Landgoed een indicatieve ecologische verbindingzone aangegeven. Deze verbindingzone is nader uitgewerkt door ecologische adviesbureau Bureau Waardenburg in het rapport¹⁹ met een moeras verbinding met kleine moerasjes (stapstenen) en bos- en grasstroken.

Het streefbeeld van ecologische verbindingzone tussen Driehuis en Spaarnwoude (nr 305) is een stelsel van natuurlijke oevers of een moerasstrook langs niet te voedselrijk water. De oever heeft een moerasachtige vegetatie die overgaat in grazige vegetatie. De grazige vegetatie bestaat uit vochtig tot nat soortenrijk graslandmoeras, bosschages en ondiepe poelen met zacht glooiende oevers. Gidssoorten zijn: boommarter, hooibeestje, oranjetipje, rugstreeppad en volgsoorten bruin zandoogje, citroenvlinder, grote bonte specht, hermelijn, ree, icarusblauwtje, kleine karekiet, kleine vuurvlied en groen kikker.

De ecologische verbindingzone (EVZ) nr 305 Driehuis Spaarnwoude, heeft geen planologische beschermingsstatus wel kunnen de nog zwevende ruime jas beheerhectares (50 ha) die gelabeld zijn aan deze verbindingzone nog nader (1:1) begrensd worden.

Landgoed Beekestijn ligt in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland. Bij een Nationaal Landschap wordt de verscheidenheid en de kwaliteiten van het landschap behouden en versterkt, waarbij ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen die hieraan bijdragen. Nationale Parken moeten uitgroeien tot de ‘vistitekaartjes van de EHS’, waarbij een sterk accent wordt gelegd op kwaliteitsverbetering in relatie met het ontwikkelen van groene verbindingen.

¹⁹ Veen, S.M, 2001, Uitwerking ecologische verbindingzones Kennemerzoom. Projectvoorstellen voor een zestal verbindingzones. I.o.v. Provincie Noord-Holland. Rapportnr 01-065

Zuid-Kennemerland is aangewezen als Belvédère gebied. De *Nota Belvédère* geeft aan dat het toekomstige ruimtelijke beleid gericht moet zijn op het veiligstellen en versterken van de cultuurhistorie en de historisch -landschappelijke elementen en structuren in het aangewezen gebied.

3.2 Biotopen

Landgoed Beeckestijn heeft een hoge natuur- en landschappelijke waarde. De specifieke natuurwaarden die zo kenmerkend zijn voor een landgoed komen voort uit de diversiteit aan biotopen in een klein gebied. Daarnaast vormen de ijskelder en de oude bomen verblijfplaatsen voor een aantal beschermde vleermuissoorten. De volgende acht biotopen worden beschreven:

- bloemrijk weiland en hooiland;
- ruigte- en zoomvegetaties;
- stinzen-parkbos met lanen;
- recreatief grasland;
- poelen;
- duinrel/beek;
- hakhout wallen en houtsingels;
- hakhoutbos.

Afbeelding 30 Bloemrijk weiland ten zuiden van de historische tuin (foto P. Doeve)

Bloemrijk weiland en hooiland

De (agrarische) weilanden (Afbeelding 30) kenmerken zich door een kruidenrijke vegetatie met een grof mozaïek van gestreepte witbol, veldzuring en ‘haarden’ van zeer algemene kruiden: kruipende en scherpe boterbloem, witte klaver en paardebloem. Te ontwikkelen naar een droog, matig droog of vochtig bloemrijk grasland met soorten als knoopkruid, smalle weegbree en knoopkruid. Bij een te droge uitgangssituatie kan St. Janskruid tot ontwikkeling komen, deze soort is giftig voor paarden.

Afbeelding 31 Dagkoekoeksbloemen (foto J. Karsemeijer)

Ruigte- en zoomvegetaties

Op het landgoed zijn ruigte- en zoomvegetaties aanwezig.

De ruigtevegetatie is soortenarm en bestaat uit gewone braam, harig wilgenroosje en grote brandnetel. Deze ruigtevegetatie is met name te vinden in de zuid-west hoek van het landgoed door extensief onderhoud. De zoomvegetatie in de schaduwrijke delen bestaat uit; geel nagelkruid, dagkoeksbloem (Afbeelding 31), look zonder look, zevenblad, gewone berenklauw, fluitenkruid en glanshaver (verbond van Look-zonder Look, Galio-Alliarion).

Op een paar locaties groeit Groot Glaskruid (*Parietaria officinalis*), een zeldzame soort. Klein Glaskruid (muurplant) is beschermd onder de Flora- en Faunawet.

Stinzen-parkbos met lanen

Het landgoedbos op Beekestijn kenmerkt zich door de aanwezigheid van oude tot zeer parkbomen, als beuken, eiken, linden, tamme kastanjes en dennen. Het is een structuurrijk en soortenrijk bos met een rijke ondergroei van ruigte en zoomvegetatie en een kenmerkende stinzenflora. De oude (nest)bomen met holten vormen een optimale habitat voor boommarters en holenbroeders (o.a. groene specht, grote bonte en kleine bonte specht en holenduif) en vormen een verblijfplaats voor vleermuizen.

Vaste broedvogels zijn vogelsoorten²⁰ zoals de boomklever, bosuil, grote lijster, koolmees, merel en boomklever. Nieuwkomers zijn halsbandparkieten. De lanen zijn van belang als foerageergebied voor de vleermuizen die overwinteren in de ijskelder, waaronder de rosse vleermuis, de laatvlieger, de ruige dwergvleermuis en de watervleermuis.

Er zijn diverse soorten stinzenflora in de lanen te vinden²¹: Haarlems klokkenspel, winterakoniet, sneeuwkllokjes (diverse ondersoorten), Italiaans aronskelk, daslook, boerenkrokus, helmbloem (Afbeelding 35) , narcis, sterhyacint. De kruidlaag van het hakhout is

²⁰ zie bijlage waarnemingenlijst vogelsoorten, bron: www.waarneming.nl

²¹ zie bijlage waarnemingenlijst stinzenflora, bron: Natuurmonumenten en waarnemingenlijst flora,

rijk aan varens en stinzenplanten, vooral sneeuwklokjes, wilde hyacint en daslook. De oude elzen- en iepenhakhoutstoven zijn cultuurhistorisch zeer waardevolle elementen.

Recreatief grasland

De grasvelden met recreatieve functie liggen in de historische tuin (14, 15, 30 en 32a) en op het dagrecreatieterrein. Het maaibeheer van de grasvelden met recreatieve functie is intensief. De grasvelden op het dagrecreatieterrein zijn ondanks het intensieve maaibeheer redelijke kruidenrijk met soorten als; witte en rode klaver, paardebloem, kruipende boterbloem, smalle weegbree, veldzuring en duizendblad. De grasvelden in de historische tuin worden intensief gemaaid. De soortensamenstelling van de grasvelden is matig kruidenrijk. In de minder intensief gemaaide delen zijn opvallend veel graslandkruiden van matig voedselrijke en matig droge zandgrond aanwezig o.a. knoopkruid, duizendblad, kraailook, margriet en de 'halfparasiet' grote ratelaar (Afbeelding 32). Diverse dagvlinders maken gebruik van de kruidenrijke vegetatie zoals citroenvlinder en gehakelde aurelia.

Duinrel/beek

Duinrellen hebben van nature schoon en voedselarm kwelwater. Het is niet duidelijk wat de huidige waterkwaliteit is van de Alenbeek. De duinrel valt in de loop van het voorjaar gedeeltelijk droog. Dit is te zien aan de afwijkende vegetatie langs de beek (o.a gele lis). Helaas ontbreken gegevens van waterplanten. Gegevens over fauna zijn wel bekend. Jaarlijks overwintert een klein aantal (2-5) grote gele kwikstaarten op Beekestijn (waarneming Ruud Luntz , NM). De beek fungeert daarbij als de belangrijkste foerageerplaats. Overige opvallende waarnemingen zijn; steltlopers als witgat en oeverloper (waarneming Ruud Luntz , NM). Varens en elsenstoven groeien in de oever (Afbeelding 33). In en langs de beek zijn de volgende amfibieën waargenomen; bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander. Uit nader onderzoek zal moeten blijken of de rugstreeppad op het landgoed aanwezig is, deze soort is strikt beschermd in de Flora- en Faunawet.

Afbeelding 32 Grasberm met grote ratelaar en knoopkruid. (foto J. Karsemeijer)

Afbeelding 33 De beekloop, elzenhakhout en varens (foto L.H. Albers 2005)

Poelen

In de historische ronde vijver (6) die functioneert als amfibieën poel groeit de watersalamander, een niet algemeen verspreide soort in de binnenduinrand. Poelen zijn van belang als voortplantingsbiotoop voor amfibieën (o.a. bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander). Een goed functioneerde poel ligt volledig in de zon, hierdoor warmt het stilstaande water van de vijver eerder op. De Waterkom (13) heeft weinig ecologische waarden, deze is momenteel volledig dichtgroeit met een exotisch vijverplantje uit Amerika: Waterwaaier (Cabomba). De in 1999 gegraven bronvijver (36a) bij de Alenbeek, die dienst doet als sprengkop, ligt grotendeels in de schaduw en ruigte. Nader onderzoek is nodig naar het functioneren van deze poel, waaruit zal moeten blijken of deze poel geschikt is als voortplantingsbiotoop voor amfibieën. Zie ook bijlage; inrichtingseisen amfibieënpool.

Hakhout wallen en houtsingels

De historische tuin van Beeckestijn is omgeven door wallen met hakhout van hoofdzakelijk oude elzen en iepen. De onderbegroeiing bestaat onder andere uit hazelaar, hultst, taxus, meidoorn en kardinaalsmuts. De hakhoutranden zijn plaatselijk zeer transparant of geheel verdwenen, mede veroorzaakt door de iepziekte en onvoldoende aanplant van hakhout. Op de open plekken woekeren bramen en is opslag van esdoorn. Het hakhoutbos ten noordoosten van de wal is eveneens open. Lokaal zijn veel stinzenplanten aanwezig, vooral sneeuwkllokjes, wilde hyacint en daslook. Hoewel dynamiek gunstig is voor stinzenflora baart de recreatiedruk en dan voornamelijk loslopende honden en kriskras doorstekende ruiters zorgen.

Spontane ontwikkeling van esdoorn en beuk verdringen de oude hakhoutstoven. In de hakhoutrand langs de zuidzijde is het in de jaren '60 geplante eikenbos goed herkenbaar in het terrein. Het hakhoutbos tussen de classicistische tuin en het dagrecreatieterrein is deels park- en stinzenbos met oude elzenstoven, stinzenflora en varens en deels jonger bos uit de zestiger jaren. In de bosschages tegen de spoorbaan broeden jaarlijks 2-3 paar nachtegalen (waarneming Ruud Luntz, NM). Deze bosschages vallen onder het beheertype houtsingels (L01.02).

3.3 Knelpunten

- Delen van het plangebied verruigen. In het oude elzen- en iepen hakhout worden de takkenbossen niet opgeruimd. De in de kruidlaag aanwezige stinzenflora wordt verstikt. Llangs de wal overwoekeren bramen de kruidlaag en belemmeren de ontwikkeling van hakhout. Er is opschot van esdoorn. Met name het terrein nabij de Kapel is sterk verruigd.
- Er zijn teveel ongewenste sluippaadjes door de hakhoutsingels. Fietzers vernielen de stinzenflora in de lanen. Loslopende honden verstoren de rust. De betreding van de ijskelder verstoort de vleermuizen.
- Voorts is de bosbodem vertrapt op de plekken waar de ruiterspaden niet goed zijn onderhouden. De paden hebben drassige plekken door de snelrottende houtsnippers. De paden zijn niet goed begaanbaar en worden uitgelopen.
- Er zijn nog onvoldoende gegevens bekend over de aanwezige flora en (avi)fauna. Er zijn geen recente inventarisaties voorhanden van: broedvogels, vleermuizen (zomer- en winterverblijf en foerageer locaties), flora (in het bijzonder de stinzen- en beekflora), dagvlinders, paddenstoelen, standvogels (roofvogels en holen broeders), zoogdieren, reptielen en amfibieën.

Afbeelding 34 Takken verstikken de wilde hyacint (foto P. Doeve)

Afbeelding 35 Helmbloem in de Lange Noordlaan (foto P. Doeve)

3.4 Samenvatting

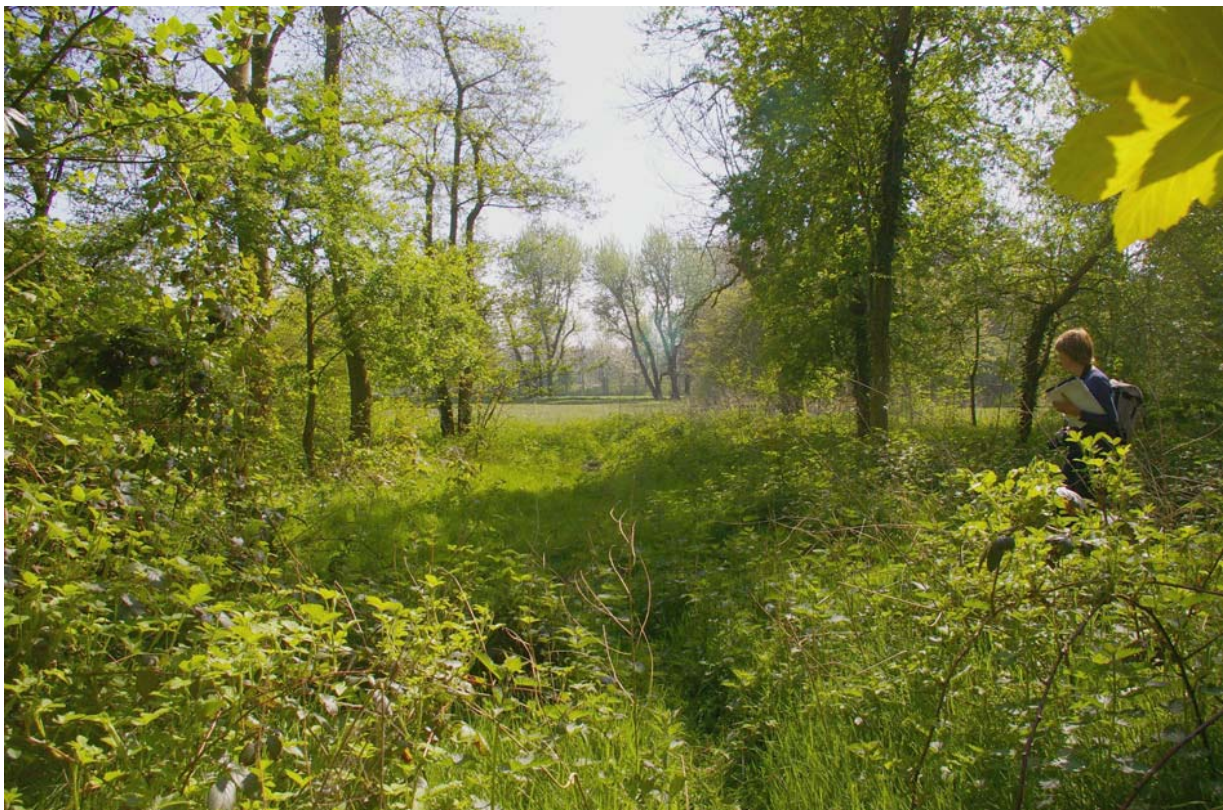
Landgoed Beeckestijn heeft een rijke flora en fauna. Er zijn diverse soorten stinzenflora in de lanen te vinden: Haarlems klokkenspel, winterakoniet, sneeuwklokjes, daslook, boerenkrokus, helmbloem, narcis, sterhyacint. De kruidlaag in het oude elzen- en iepenhakhout is rijk aan varens en stinzenplanten, vooral sneeuwklokjes, wilde hyacint en daslook. De oude hakhoutstoven zijn cultuurhistorisch zeer waardevolle elementen. Diverse vogelsoorten zoals de boomklever, holenduif, groene specht, grote bonte, kleine bonte specht en nachtegaal behoren tot de vaste broedvogels.

De lanen zijn van belang als foerageergebied voor de vleermuizen die overwinteren in de ijskelder, waaronder de rosse vleermuis, de laatvlieger, de ruige dwergvleermuis en de watervleermuis. De Alenbeek heeft het karakter van een duinrel en valt in de loop van het voorjaar gedeeltelijk droog. In en langs de beek en in de ronde vijver zijn de volgende amfibieën waargenomen; bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander.

De natuurwaarden worden verstoord door onvoldoende sturende zonering van recreatiestromen en recreatiedruk. De hakhoutranden en het akkerland in de zuidoosthoek nabij de Kapelwoning verruigen. Het is wenselijk inventarisatiegegevens te verzamelen van aanwezige flora en fauna, aangezien recente gegevens niet voorhanden zijn.

Afbeelding 36 Historische tuin, Zuidelijke Slingerpad (foto P. Doeve)

Afbeelding 37 Het landschappelijk doorzicht is nu nog een sluippaadje (foto P. Doeve)

4 Huidige situatie

Hoe laat de huidige situatie van Beeckestijn zich omschrijven? In dit hoofdstuk een toelichting op: waar Beeckestijn staat in het restauratieproces, de huidige staat van onderhoud van het groen met de onderhoudskosten en het recreatief medegebruik.

De nummers van de tuinonderdelen corresponderen met de kaart. (zie ook deel 2, hoofdstuk 2.3 Nummering lanen en tuindelen, pagina 9).

4.1 Restauratieproces

Wanneer we kijken naar Beeckestijn, zien we dat de tuin zich midden in het proces van restauratie bevindt. Vanaf 1960 zijn grote delen gerestaureerd of opnieuw ontworpen. De laatste restauratiewerkzaamheden vonden plaats tussen 1998 en 2004.

- Gerestaureerd zijn: het voorplein (1), de graskom achter het huis (5), het bloemperk (8), de kersenboomgaard (11), de vijverkom (13), het Engelse pad (15), het repos (18), de ijskelder (19), het centraal plateau (20), de wal en het Slingerpad op de wal (21, 22), de landschappelijke tuin achter de wal (23,24,26 t/m 31, 32b), de Rococo eikencirkel (34), de beekloop met vijvers (36a,b,d), het Lange Serpentinepad (37).
- Met een nieuw ontwerp zijn aangelegd: de neo-baroktuin (2) en de kruidentuin (3).
- Nog te restaureren delen zijn: de menagerietuin (7), de boomgaard (9), het dwaalbos (10), de grote moestuin (12), de boomkwekerij (16), het sharawaggi-bosket (17), het westelijke deel van het Engelse veld (32a).

Door de restauraties zijn verschillende tuinstijlen opnieuw zichtbaar voor de bezoeker: de classicistische structuur van de lanen en de bosketten, de régence waterkom, het rococo bloemperk, de vroeg landschappelijke tuinstijl van ‘het bloemdragend houtgewas’ etc. Het restauratieproces is nog niet afgerond, niet alle oorspronkelijk aanwezige tuinstijlen zijn zichtbaar op het landgoed.

4.1 Onderhoud

Naast een voortgang van het restauratieproces is er op het landgoed aandacht nodig voor het onderhoud. De huidige beheersaankpak laat zich als volgt samenvatten:

- De meest recent gerestaureerde delen worden zorgvuldig beheerd door Gemeente Velsen, zoals: het voorplein (1), het bloemperk (8), het Engelse pad (15) en de landschappelijke tuin achter de wal (22 t/m 31).
- Tuindelen die zijn aangelegd tijdens restauraties verder in het verleden hebben achterstallig onderhoud, bijvoorbeeld de rococo eikencirkel (34) en snoeionderhoud van de laanbomen.
- Tuindelen die nog gerestaureerd gaan worden hebben momenteel een verruigde en rommelige aanblik, onder andere: het dwaalbos (10) de moestuin (12) de boomkwekerij (16), het sharawaggi-bosket (17) en het westelijke deel van het Engelse veld (32a).

De lanen en tuindelen met aandacht voor onderhoud wordt nader toegelicht.

Lanen

Beekestijn kent twaalf lanen (zie deel 2 hoofdstuk 2.4 Lanen). De lanen verschillen in ouderdom en boomsoort. In veel lanen groeien verschillende boomsoorten; delen van de classicistische lanen zijn eind achttiende eeuw naar de landschappelijke stijl gewijzigd. De oude, historische bomen die tussen de jongere exemplaren groeien, doen de wandelaar beseffen dat de laan zeer oud is.

Het beheer van de lanen bestaat uit het onderhouden van de paden, het maaien van het gras, het snoeien van de laanbomen en het snoeien van aangrenzende bosvakken en hakhoutranden. De paden in de lanen bestaan uit kleischelpen, met uitzondering van het asfalt in de Achterlaan en het graspad in het laatste deel van de Centrale As (aanleg ca.1999) nabij de Colonnade. De kleischelpenpaden in de lanen worden in het voorjaar en najaar onkruidvrij gehouden met onkruidbestrijding.

Er is geen duidelijk beeld van het laatste snoeionderhoud van de laanbomen. In de lindelanen die sinds 1960 zijn aangelegd is achterstallig snoeionderhoud. De Centrale As (A1) en de Huisdwarslaan (B) hebben last van dood hout. De jonge bomen in de laan langs de Kersenboomgaard (K) en het laatste deel van de Centrale As (A4) hebben begeleidingssnoei nodig. De laatste snoeibeurt is minder dan **hoeveel jaar geleden? Welke frequentie?**

Naast het snoeionderhoud van de laanbomen is ook het bosonderhoud van aangrenzende bosvakken en hakhout van belang voor het beheer. In 2004 is onder andere de Lange Noordlaan (G) vrijgezet. De eiken uit ca.1880 hadden te lijden onder de uitdijende begroeiing van het aangrenzende hakhout. De jonge boomvormers in de hakhoutranden en bosketten groeiden naar het licht van de langste eikenlaan in Kennemerland. De conditie van de eiken is sinds 2004 sterk verbeterd. Met een cyclus van 6 jaar wordt het groter onderhoud van de bosvakken grenzend aan de lanen herhaald. Esdoorn en beuk ontwikkelen zich snel in de hakhoutranden en de bosketten die nog niet gerestaureerd zijn. Jonge boomvormers groeien naar de lanen. Tevens verdringen de jonge boomvormers oude hakhoutstoven in de hakhoutranden.

Hakhoutranden

De historische tuin van Beekestijn is omgeven door hakhout van hoofdzakelijk elsen en iepen. De onderbegroeiing bestaat onder andere uit hazelaar, hulst, taxus, meidoorn en kardinaalsmuts. Spontane ontwikkeling van esdoorn en beuk verdringen de oude hakhoutstoven. In de hakhoutrand langs de zuidzijde - waar de laat 18de eeuwse landschappelijk doorzichten zijn aangelegd - is het in de jaren '60 geplante eikenbos goed herkenbaar in het terrein. Op de grens van het oude hakhout laat een solitaire eikenboom zien, waar voorheen de bosrand heeft gelegen uit de landschappelijke aanleg. De hakhoutranden zijn plaatselijk zeer transparant of geheel verdwenen (iepziekte). Op de open plekken woekeren bramen en is opslag van edoorn. Het hakhoutbos op de wal is eveneens open.

In de volgende tuindelen is snoeionderhoud gewenst: de bunker (4), de moestuin (12), rococo eikencirkel (34), de hakhoutranden en de lanen (A1, A4, B, L).

4.3 Beheerskosten

De huidige beheerskosten zijn berekend door Klaas de Boer (Stichting tot behoud van Particuliere Buitenplaatsen) op basis van het uitgevoerde werkzaamheden in de huidige situatie; Beheer nulmeting. In de begroting wordt uitgegaan van een gemiddeld uurtarief van € 41,60. De machines zijn ingedeeld in prijscategorieën (zie deel 2, paragraaf 3.3 Nadere toelichting op de begroting). De werkzaamheden zijn in deel 2 uitgeschreven en ingedeeld per tuinonderdeel.

<i>Kosten Beheer Nulmeting</i>		
Arbeid (4371 uur)	€ 181.842,-	per jaar
Machines	€ 51.861,-	per jaar
Materiaal en overige kosten	€ 20.022,-	per jaar
Totaal	€ 253.725,-	per jaar

De uitgevoerde werkzaamheden in Beheer Nulmeting omvat geen snoeionderhoud van de lanen en hakhoutranden. Deze werkzaamheden zijn noodzakelijk voor de instandhouding van Beekestijn. De meerkosten per jaar voor instandhouding van Beekestijn zijn inzichtelijk gemaakt in de volgend tabel:

<i>Meerkosten Beheer Instandhouding</i>		
Arbeid (297 uur)	€ 12.362,-	per jaar
Machines	€ 5.436,-	per jaar
Materiaal en overige kosten	€ 3.025,-	per jaar
Totaal	€ 20.823,-	per jaar

De totale jaarlijkse beheerslast bedraagt daarmee:

<i>Totale jaarlijkse beheerslast</i>		
Beheer Nulmeting	€ 253.725,-	per jaar
Beheer Instandhouding	€ 20.823,-	per jaar
Totaal	€ 274.548,-	per jaar

Voor het uitvoeren van regulier onderhoud zijn faciliteiten nodig. Ten behoeve van het onderhoud is het noodzakelijk om te beschikken over een personeelsinkomen met werkplaats en machinestalling. De realisatie van een opslag- en composteringsplaats is eveneens noodzakelijk om vrijkomend organisch materiaal zoals blad, gras, houtsnippers e.d. tijdelijk op te slaan, totdat deze worden afgevoerd. Er is begroot dat het materiaal dat geschikt is voor compostering daartoe wordt aangewend en dienst voor bemesting van de akkers en de grasvelden.

4.4 Recreatie

De gerestaureerde historische tuin van Beekestijn is een geliefd wandelpark voor de lokale bevolking. Ook nationaal trekt Beekestijn veel bezoekers. Exacte cijfers omtrent recreatie zijn niet bekend.

De entree en de parkeerplaats van het landgoed zijn bereikbaar vanaf de Rijksweg. Het materiaalgebruik en de vormtaal van de entree sluiten niet aan op de uitstraling van een cultuurhistorisch landgoed met monumentenstatus. De oude linden en eikenlaan nabij entree en parkeerplaats zijn de resterende laanbomen van het oorspronkelijke tracé van de oude Herenweg. Vanaf de parkeerplaats loopt een trottoirtegelpad naar het toegangshek van de tuin. Het zuidelijke Koetshuis en de Zuidlaan worden tevens als toegang gebruikt. Langs de zuidzijde heeft Beeckestijn historische ingangen bij de Kweeckensteinslaan en bij de Kapelwoning. Aan de noordkant ligt de voormalige buitenplaats Hoogergeest dat openbaar toegankelijk is. De toegangen aan de noordkant over de Alenbeek sluiten aan op het bospad, een fietspad. Waterland is niet opengesteld..

De recreatie is onvoldoende gezoneerd en leidt tot ongewenste effecten. De lokale bevolking en dagjesmensen op het recreatieterrein maken diverse sluippaadjes en doorsnijden de hakhoutranden. Ondanks het aanlijnbeleid graven honden kuilen in onder andere het centraal plateau, het repos en in de zandpaden en de zandpleintjes in de landschappelijk tuindelen. Fietzers maken gebruik van de lanen als fietspaden, de sporen zijn zichtbaar in het gras in de hoeken van de lanen en in de droge graskommen voor en achter het huis. Ook wordt moedwillig schade berokkend aan tuinaanleg en aan bouwkundige objecten. Plantgoed wordt uitgetrokken en/of gestolen. In de hakhoutrand langs de Van Lenneplaan wordt snoeiafval uit particuliere tuinen aangetroffen. De sanitaire voorzieningen op de dagrecreatie zijn na veelvuldig vernieling gesloten voor gebruik. De recreatiedruk op de historische tuin is hoog.

Het terrein voor dagrecreatie ten zuiden van de historische tuin wordt in de zomermaanden veelvuldig bezocht door dagjesmensen. Het terrein ligt echter zeer geïsoleerd ten opzichte van de historische tuin. De zonering van recreatiestromen tussen beide terrein wordt onvoldoende begeleidt; sluippaadjes door de hakhoutranden.

Het recreatief medegebruik van de weilanden is beperkt. Er is een fietspad op de Kweeckensteinslaan, een wandelpad tussen de weilanden en een ruitpad langs de spoorlijn. De Kweeckensteinslaan loopt vanaf de Kapelwoning langs het weiland en vervolgens via het terrein voor dagrecreatie naar de parkeerplaats. Het intensiveren van het recreatief medegebruik door de aanleg van paden in dit gebied, zal de recreatiedruk op de historische tuin ontlasten. Het intensiveren van het recreatief medegebruik vraagt nader onderzoek.

4.5 Samenvatting

- Zorgvuldig onderhouden gerestaureerde tuindelen laten achttiende eeuwse tuinkunst goed zien.
- Onevenwichtige verhouding tussen zorgvuldig onderhouden tuindelen en tuindelen die nog te restaureren zijn.
- De lanen zijn verschillend qua ouderdom en boomsoort. Geen laan is gelijk aan een andere laan.
- Achterstallig onderhoud in het hakhout, de lanen en in de tuindelen die decennia geleden zijn gerestaureerd.
- Te veel sluippaadjes en onvoldoende zonering van verschillende vormen van recreatie en onvoldoende toezicht .
- De weilanden en het terrein voor dagrecreatie liggen te geïsoleerd ten opzichte van de historische tuin en het recreatief medegebruik van deze terreinen is onderbenut.

5 Waardering

De waardering van Beekestijn heeft verschillende aspecten:

5.1 Cultuurhistorie

- Landgoed Beekestijn is onderdeel van een complex van vijf buitenplaatsen; Velserbeek, Waterland, Hoogergeest, Schoonenberg en Beekestijn.
- Beekestijn was zoals vele huizen in deze omgeving sinds het begin van de 17de eeuw het buitenverblijf van Amsterdamse patriciërs; Boreel vertegenwoordigt als koopman en secretaris van de Admiraliteit, de achttiende eeuwse elite van Amsterdam.
- De buitenplaatsen van Amsterdamse, Haarlemse of Leidse patriciërs en regenten vertegenwoordigen een andere klasse dan de tuinen van vorsten als 't Loo of Slot Zeist. De buitenplaatsen vertegenwoordigen een klasse die typerend is voor de Republiek en de vroege democratie in Nederland.
- Het is één van de vroegste landschapstuinen in Nederland.
- De tuin van Beekestijn is gedurende de drie eeuwen van zijn bestaan bewaard gebleven, gerestaureerd en weinig gereconstrueerd.
- In de tuin van Boreel zijn veel verschillende tuinstijlen verenigd, maar toch te onderscheiden. De tuin is vooral boeiend omdat hij alle overgangen laat zien tussen het rococo en de vroege landschapsstijl.
- Het is één van de vroegste landschapstuinen in Nederland.
- Een aantal onderdelen van de tuin hebben een symbolische betekenis, en daarmee de hele tuin, omdat die bijzondere elementen niet los van elkaar staan.
- Het is de eerste tuin van de tuinarchitect J.G. Michael, die zijn leerschool had op Beekestijn en daarna een belangrijke tuinarchitect werd.
- Ondanks alle oorlogsschade is Beekestijn hersteld. Het landgoed bloeit dankzij de inspanningen van de Gemeente, de Provincie en het Rijk, vele vrijwilligers en Vrienden van Beekestijn. De inzet van al deze partijen en individuele mensen voor het gemeenschappelijk doel, Beekestijn te behouden en te herstellen, gedurende meer dan vijftig jaar, is een monument van cultuur.

5.2 Natuur

- Er is op deze cultuurwaarden veel natuur ontstaan:
- Hoge, en oude bomen,
- Dichte hakhoutbosjes met oud elzenhakhout
- Rijke stinzenflora
- De afwisseling open-dicht, licht-donker, droog-nat, de vele bosranden en andere overgangen zijn de basis voor een rijke natuur

5.3 Recreatie

- Geliefd wandelpark
- Veel gebruikt park voor dagrecreatie
- Dat de tuinen en het huis straks weer openbaar toegankelijk zijn en iedereen die belangstelling heeft, ze kan bezoeken is een groot goed.

Afbeelding 38 De laan van linden en levensbomen in de centrale as terugkijkend naar het hoofdhuis (foto L.H. Albers 2004).

Het bijzondere van Beekestijn ligt in haar tuinen die '*vanwege hun stilistische zuiverheid hoog gewaardeerd*'²² worden. De rococo elementen en de vroeg landschappelijk slingerende paden langs bloemdragend houtgewas markeren een periode van omwenteling in de tuinkunst, waarvan voorbeelden vrijwel overal in Nederland zijn verdwenen. Een park dat drie geometrische stijlvormen en het prille begin van de landschapsstijl naast elkaar kan laten zien, is bijzonder zeldzaam.

Een dergelijk park vindt men elders nergens. Alle overgangsvormen tussen de geometrische en de landschappelijk stijlen zijn hier toegepast. In Beekestijn kan men een wandeling maken door lanen van 1700 en dwalen van het ene naar het andere bosket, dat telkens een andere vorm heeft en per tuindeel planten laat zien die in die dagen werden toegepast of bijzonder populair waren.

Beekestijn getuigt van het zoekproces naar een nieuwe stijl die niet meer recht mag zijn, maar waarin nog wel de technieken van de oude stijl worden toegepast. Ieder onderdeel van de tuin is een andere blaadje uit het schetsboek van de architect die probeert een nieuw onbekend beeld te grijpen.

Beekestijn getuigt van de overgang van het rococo naar het preromantische begin van de landschapsstijl, dat niets te maken heeft met de latere landschapsstijl, waarvan talloze voorbeelden zijn.

De Borelen hebben de 'stijlkamers' behouden tijdens hun zoektocht naar het uitdrukken van de nieuwe tuinstijl. De nieuwe tuinstijl is vervlochten met de oude tuinstijl. Aan deze visie van de Borelen hebben wij nu een fantastisch park te danken.

De koers is uitgezet om van landgoed Beekestijn het Nationaal Cultuurhistorisch Museum voor Tuin, Park en Buitenplaats²³ te maken. De wens voor een nationaal tuinmuseum komt voort uit de grote waardering en de kracht van de tuinen van Beekestijn.

*"Het museum Beekestijn ontleent een grote waarde aan de tuin. Daarover is besloten dat die gerestaureerd en gereconstrueerd zal worden, zoveel mogelijk volgens de kaart van Michaël van 1772. Daarmee kan Beekestijn uniek worden in het binnenland, maar ook in het buitenland."*²⁴

Dankzij de aankopen door de gemeente en de restauratie uit de jaren zestig en negentig is Beekestijn behouden gebleven als Rijksmonument, dat permanent voor het publiek is opengesteld. Zo is de mogelijkheid ontstaan de tuinen verder te restaureren en hier het Tuinmuseum van Nederland te vestigen.

²² Bestemmingsplan Driehuis en Velsen-Zuid, hoofdstuk 4.4.2 Historische Geografie, pagina 31

²³ Zoals geformuleerd in het Museaal Concept 'Beekestijn, Nationaal Cultuurhistorisch Museum voor Tuin, Park en Buitenplaats, Plannen voor behoud, revitalisering en een nieuwe toekomst' door drs. Y. van Eekelen.

²⁴ Citaat uit *Beekestijn De restauratie van de Tuin*, door Albers Adviezen Historische Parken, Utrecht, hoofdstuk De Menagerietuin of Engels-Chinese tuin

Intermezzo

Een wandeling door Openluchtmuseum Beeckestijn

Hoe heerlijk zal het geweest zijn voor Jan Jacob Boreel (1711-1778) om in 1759 thuis te komen na zijn lange en vermoeiende reis uit Engeland, als Minister van Staat. Als het rijtuig van de Heerenweg afdraait en het voorplein op rijdt vervagen gedachten over werk. Boreel is thuis op zijn Beeckestijn en stapt uit. De donkere koets wordt verwisseld voor het frisgroen van de lindebomen. Het blad ruist in de wind die over het Wijckermee uit het oosten waait, waar de snel groeiende stad Amsterdam ligt. De stadslucht ligt achter hem, de lindebloesem geurt en vogels zingen een welkomstlied. Het is nu bijna vier jaar geleden dat de tuin werd uitgebreid achter de oude wal. Benieuwd hoe de tuin erbij ligt en nog wat stijfjes van de reis, kijkt Boreel reeds uit naar de wandeling door zijn tuin.

Wat kwam hij tegen in zijn inspirerende tuin? We kunnen het hem niet vragen, maar we kunnen wel proberen het ons voor te stellen. Kom naar Beeckestijn, maak een wandeling en ervaar zelf hoe uniek deze historische tuin is. Hier volgt de beschrijving van een dergelijke wandeling.

Evenals Boreel komen we door het hoge smeedijzeren hek in de muur langs de Herenweg, nu Rijksstraatweg op het voorplein. Oude lindebomen begeleiden de ingang. Het grote witte huis ligt voor ons. In zijn tijd had het huis een ander aanzien. Het was een rood bakstenen huis met grijze natuurstenen hoeken. Aan weerszijden liggen de vroegere koetshuizen en dienstwoningen. Het groene gazon van de graskom wordt omgeven door buxushagen en bloemen. Zullen we eerst het huis binnen gaan en een tentoonstelling over tuinen bekijken en koffie drinken in de oude keuken? Toch maar liever eerst de tuin in. Verwachtingsvol lopen we achter het huis. Een breed en diep zicht ontvouwt zich. Het zicht wordt gevangen door het lijnenspel van stammen; en leidt de blik tot in de verte naar de colonade, een triomfboog. Deze laan is majestueus met vier rijen lindebomen aan weerszijden. Hoge hagen verhullen andere delen van de tuin, zodat je nieuwsgierig wordt wat er achter die hagen zal liggen. Dwars op het huis ligt een laan waarvan de wegen naar links en rechts leiden. Het pad naar rechts leidt langs het bosket met het bloemperk. Na de grootsheid van de laan is de kleine tuin een intieme plek om bloemen te bewonderen en te genieten van de geuren van de bijzondere oude rozenrassen. Links kan men de grote centrale laan oversteken naar de Menagerietuin. In de Menagerietuin loopt het pad rondom een klein Engels-Chinees landschapje met een laag hekje eromheen. Een menagerie is een verzameling dieren, maar die worden hier niet achter tralies gezet, zodat alleen niet al te bijzondere vogels hier gevoerd worden. Naast dit cirkelvormig perk ligt een ronde vijver met verschillende soorten eenden.. Het volgende bosket is het dwaalbos. Hoge populieren steken uit boven de boomtoppen. Het is een spel om naar het middelpunt te komen. Onverwacht is de hindernis van een aarden heuvel waar een bunker onder ligt verborgen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonden hier militairen. Nu wonen er vleermuizen. Op het repos, een verhoogde zitplaats, kan men verpozen en plaats nemen op de witte tuinbank die speciaal voor het repos is gemaakt. Het repos ligt op een knooppunt van de Huisdwarslaan, Ganzevoetlaan en Zuidlaan. Recht vooruit kijkt men door de Hoofddwarslaan over de waterkom, die Jan Trip - voorganger van Jan Jacob Boreel - in 1719 liet bouwen. De Ganzevoetlaan loopt schuin weg, richting het Centraal Plateau. Achteruit leunend op de tuinbank valt op dat de lanen die hier samen komen anders zijn dan de statige centrale laan. Hier ligt geen strak stramien. In de lanen groeien grootse oude lindebomen, jonge en oude eiken, beuken, Amerikaanse eiken en kastanjes naast elkaar. Hoe is deze situatie zo ontstaan? Dit is een interessant verhaal en laat zien dat er zich verschillende geschiedenislagen op

Beekestijn bevinden. Met elke nieuwe eigenaar ontwikkelde de buitenplaats zich verder onder invloed van de heersende mode. Zo stammen de oude lindebomen van de classicistische vierkante tuinaanleg uit ca. 1719. Door de volgende eigenaren zijn er andere boomsoorten in de laan bijgeplant. Naast het repos is een opening in de bosrand. De doorbraak door het hakhout biedt uitzicht op de weilanden en de bomenweide, zoals eind achttiende eeuw de mode was. Hier houdt de geschiedenis niet op, want de jonge eikenbomen in de Zuidlaan zijn geplant nadat de Gemeente Velsen Zuid, Beekestijn behoedde voor verder verval. Minstens drie lagen komen bij elkaar in één oogopslag. In de landschappelijk bosrand ligt het huis Klein Beekestijn met een zeskantige koepel. Dichtbij ligt de ijskelder.

De wandeling vervolgt zijn weg richting de purperbladige boomgroepen langs de Ganzevoetlaan. Men wandelt over een slingerend zandpaadje van het Engelse pad. Bolvormige vakken met bloemrijke heesters liggen in het gazon terwijl het pad ogenschijnlijk natuurlijk zijn weg vindt langs de historische eiken. De wandelaar moet verteld worden dat men hier door één van de meest vroege landschapstuintjes van Nederland loopt. Het pad en de beplanting zijn in 2004 gerestaureerd. Ook de uitvoering van nieuwe restauratie projecten, zoals het Sharawaggi-bosket, vol kleine pleintjes met bomen erop, kunnen worden bezocht. Zo laat Beekestijn zien hoe een historische tuin wordt gerestaureerd en voor de toekomst wordt behouden.

Het Centraal Plateau op de kruising van de Centrale As en de Wal is een hele belangrijke plek voor de wandelaar. Achter deze oude grens liggen de gronden die Boreel in 1755 aankocht. Vanaf het plateau wordt het zicht richting oosten gedirigeerd door de strenge zichtassen van de ganzevoet en kijkt men terug naar het hoofdhuis. Richting het westen overziet men een grote bloemrijke graanakker. Slingerende zandpaden verdwijnen naar rechts achter bomen en naar links achter de bolling van de Wal. Links volgt men het pad naar de zuidelijke weilanden. Natuurontwikkeling, landbouw en recreatie gaan hier hand in hand. Paarden grazen rond de boerderij van Nieuw Kweeckestein. Men kan ook vanaf het Centraal Plateau het pad naar rechts volgen langs de graanakker, de bloemrijke heestergroepen, de grasweides met boomgroepen, de beek en de vijver met het kleine eilandje. De tuin in de vroeg landschappelijke stijl lijkt vanzelfsprekend natuurlijk, maar blijft een zorgvuldig gecomponeerde aanleg. Het geheel doet denken aan het ideaal van het boerenlandschap, de 'ferme ornée'. Men kan de kluizenaar bezoeken in zijn Hermitage, verscholen achter donkere naaldbomen. Het is een plek om de gewichtige zaken in het leven te overwegen, uitkijkend over het korenveld. De tuinaanleg nabij de Hermitage in de vorm van een Astrolabium laat zien dat er in de tuin van Beekestijn ook verborgen symboliek is. Het Astrolabium is een instrument om zich te oriënteren op zee.

Aan het einde van de tuin ligt de Achterlaan die uitkijkt op een klein kapelletje met een bijzonder baldakijn, waar men onder kan zitten en terugkijken in de laan. Eigenlijk is het een woning met een duiventorentje, een neogotische tuinfolie. We lopen terug de laan in. De colonade is van dichtbij te bekijken. Het hoofdhuis is een stipje in de verte.

Alles bij elkaar is het een lange wandeling en er is nog veel meer te zien. Terugwandeland over de Lange Noordlaan, de langste eikenlaan in Kennemerland, ziet men de uitkijktoren van het theehuis liggen. Men passeert de moestuin, de kersenboom- en appelboomgaard. In de noordelijke moestuin wordt in de tuinschuur groente en fruit verkocht. Men kan een heerlijk gerecht eten in het theehuis boven op de bunker. De uitkijktoren daarboven kan men beklimmen en genieten van het uitzicht. Alsnog kunnen we in de bibliotheek van het huis en door de tentoonstelling nog meer te weten komen over de tuinkunst. Jacob Boreel, al zijn voorgangers en opvolgers mogen verheugd zijn dat het hun geliefde Beekestijn zo bloeit.

6 Doelstelling

6.1 Openluchtmuseum Beeckestijn

Wat willen we bereiken: cultuur, natuur, recreatie, educatie en commercie met elkaar verbinden tot een groot geheel dat het Openluchtmuseum Beeckestijn is. Een levend centrum waar mensen de achttiende eeuwse tuinen beleven en deel kunnen nemen aan het leven op het landgoed.

De volgende aspecten zijn verenigd in het Openluchtmuseum Beeckestijn.

- A. Living History
- B. Staalkaart van tuinstijlen
- C. De historie van de tuinbouw, fruitteelt, boomteelt en landbouw
- D. Natuurontwikkeling
- E. Recreatieve aspecten
- F. Educatieve aspecten
- G. Exploitatie

A. Living Historie

Living Historie laat het dagelijks leven zien op het hele landgoed; in de tuin, de moestuin, het hoofdhuys, de keuken en op de boerderij. Beeckestijn wordt een centrum voor (vrijwillige) werk in tuinen, moestuinen, parkbos, fruitboomgaarden en boomkwekerijen, allemaal zoals ten tijde van Jacob Boreel en op de kaart van Michaël 1772 is aangegeven.

In de historische tuin van Beeckestijn wandelt de bezoeker door lanen van 1719. De diverse bosketten laten de bezoeker telkens een andere invulling zien. De vroeg landschappelijke aanleg en de volle landschapstijl laten de tuinstijl vanaf 1770 tot 1800 zien.

De weilanden ten zuidwesten van Beeckestijn worden betrokken in het geheel van het landgoed. Het herbouwen van de boerderij met duiventil en stallen voor koeien, varkens en kippen. Het moeten bijzondere, historische rassen zijn. Op de bouwlanden worden de historische granen geteeld die in de keuken tot broden worden gebakken.

De moestuin functioneert als museumonderdeel dat laat zien hoe een oude moestuin eruit zag en welke groente, fruit en bloemen daarin gekweekt werden. De oogst wordt gebruikt in de keuken of wordt verkocht in de landwinkel. Door het kweken van oude groenterassen worden die behouden en in gebruik hersteld. De moestuin worden op historische wijze onderhouden met historisch gereedschap. Het zaaien gebeurt bij de juiste maanstand. De tuinman van de moestuin staat de museumbezoeker te woord in historische kleding. De bloemen worden verwerkt in achttiende eeuwse boeketten ten behoeve van een cursus. Als onderdeel van pick your own om te leren, te genieten en te verdienen. In de keuken krijgt men koffie zoals die in de achttiende eeuw werd gezet en geschonken uit achttiende eeuwse koffiepotten. De bruine boterhammen en haverkoeken zijn gemaakt uit van het eigen graan. De jam en gelei, de wijn en likeur komen van eigen kersen en ander fruit. In de hermitage wordt de kluizenaar bezocht. De rozen en hagen worden gesnoeid door de tuinman en de paden geschoffeld door de tuinhulp.

Alle onderdelen van het openluchtmuseum Beekestijn hebben een functie in het geheel, Beekestijn één landgoed, maar wel met zonering van de verschillende activiteiten.

B. Staalkaart van tuinstijlen uit de achttiende eeuw

In de tuin van Beekestijn zijn verschillende tuinstijlen van 1700 tot 1800 tot een eenheid gebracht en toch zijn ze te onderscheiden.

- 1 Classicisme: rechthoek van lanen, tapis vert
- 2 Régence: waterkom, sterrenbos en ganzenvoetlanen
- 3 Rococo: bloemperk, dwaalbos, rococo eikencirkel, rococo slingerpad
- 4 Engels-Chinese stijl: menagerietuin, sharawaggi-bosket, serpentienepad
- 5 Vroege landschapsstijl: Engelse pad, slingerpaden op en achter de wal, Engelse veld, korenveld, Alenbeek met twee kleine vijvertjes en Michaëlvijver; tuingebouwtjes: colonade, hermitage, kapelwoning, architectwoning
- 6 Meer ontwikkelde landschapsstijl: doorzicht zuidkant, twee kleine vijvertjes en herenhuis,

(De bunkers uit de Tweede Wereldoorlog vallen binnen de contouren van de historische tuindelen en zijn daardoor ondergeschikt aan het achttiende eeuwse raamwerk.)

De restauratie behoort zo betrouwbaar mogelijk te zijn en de aanwezige historische elementen intact te laten. Alleen de onbedoelde toevoegingen worden uit de tuinaanleg gehaald. Het is wenselijk verspreid over het landgoed te restaureren. Voor de natuur is dan niet overal onrust en voor de bezoeker blijft ook tijdens de voortgaande restauratiewerkzaamheden Beekestijn een representatieve tuin. Door de bezoeker te informeren over de werkzaamheden worden de restauratieprojecten onderdeel van het bezoek aan het tuinmuseum. Beekestijn is ook een demonstratietuin van beheer; hoe een historische tuin te verzorgen en voor de toekomst te behouden.

De voortgaande restauratie van tuindelen maakt de staalkaart compleet. Alleen de nog niet gerestaureerde, de onderstreepte tuindelen worden hieronder behandeld. Alle tuindelen worden behandeld in het beheerplan.

1 Classicisme: Grastapijt, Tapis vert

Grastapijten in de lanen leiden het oog naar de verschillende onderdelen van de tuin. Deze grastapijten staan aangegeven op de gravure van de Waterkom uit 1729 (Afbeelding 39) en op de gravure uit 1772 in het centrum van de lanen. Middenin een laan is voldoende licht om gras te doen groeien. Men keek uit over de groene baan en wandelde ernaast of tussen de bomenrijen, in de schaduw. Met het aanbrengen van Tapis vert ofwel groene tapijten in de lanen zal Beekestijn ook op dit gebied zijn uniciteit in Nederland doen gelden.

2 Régence: waterkom, sterrenbos en ganzenvoetlanen

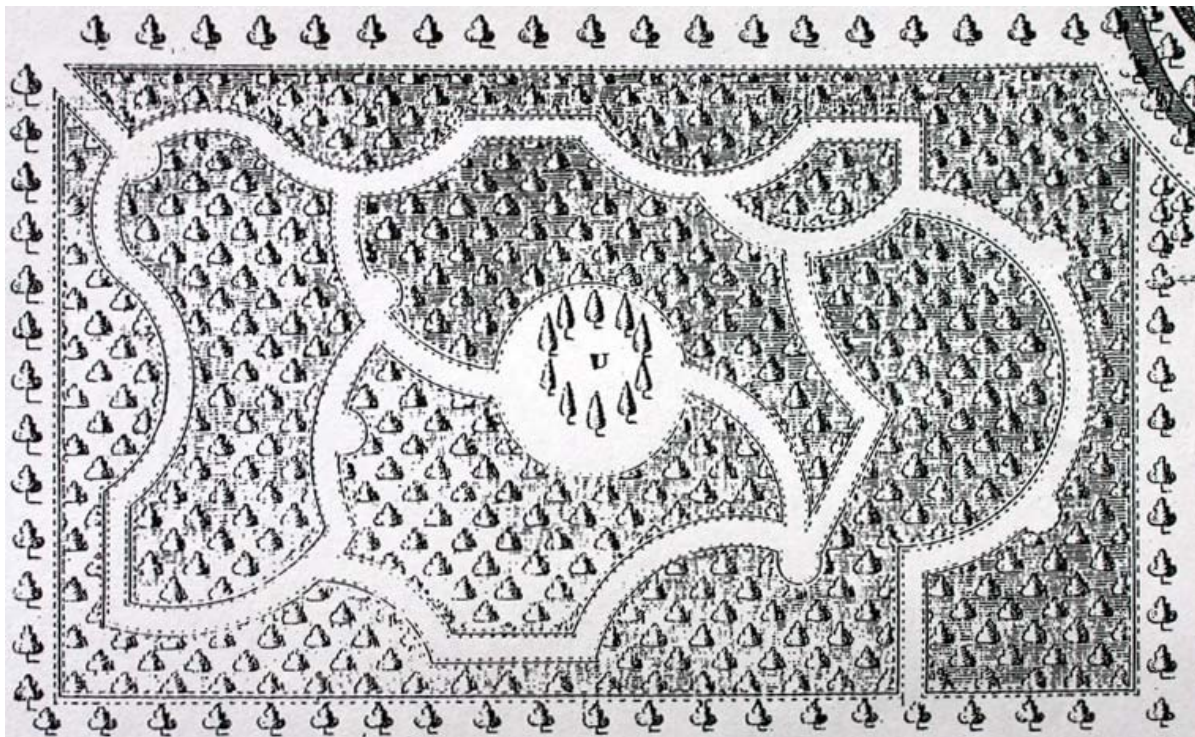
Restauratie van de waterkom is nodig om verder verzakken tegen te gaan en de vernielde vazen naast de trappen te herstellen zoals te zien op de gravure (Afbeelding 39).

De laan van de ster langs de kersentuin is gerestaureerd, de ander ligt midden door de boomkwekerij, waar nu een grote beuk het pad domineert. Het is de bedoeling het pad recht te trekken, rekening houdend met het feit dat de beuk.

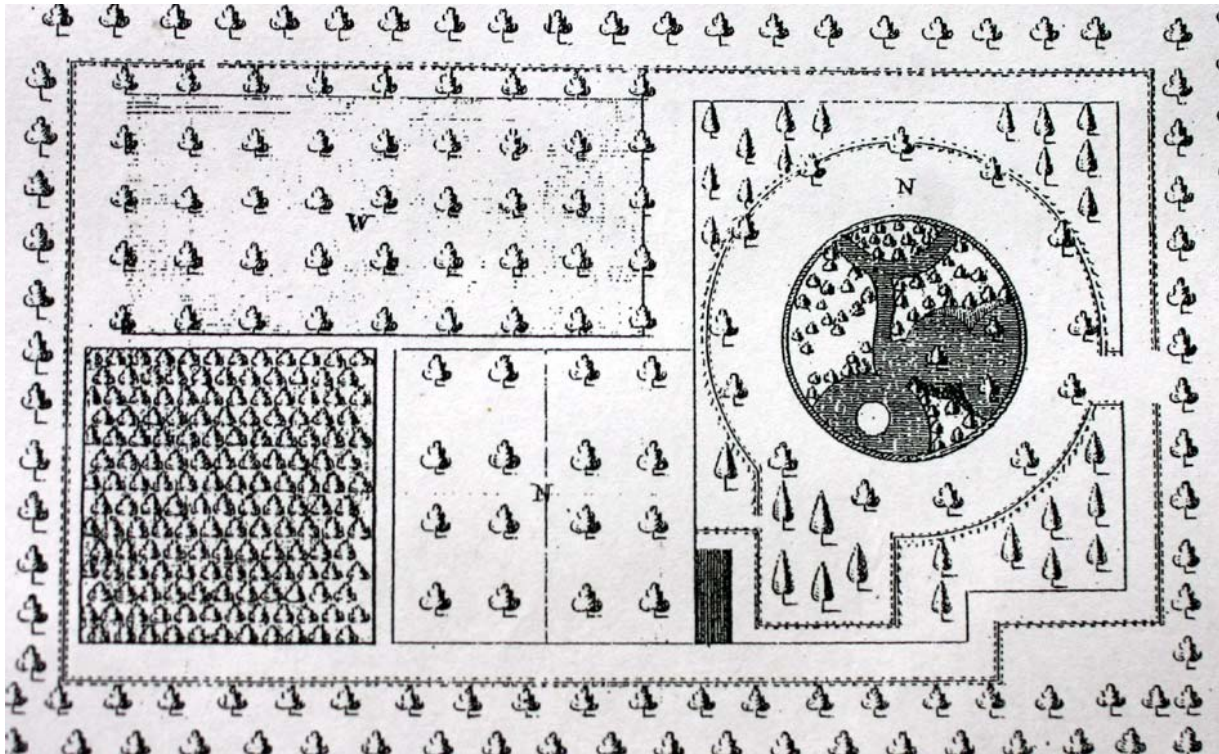
De beide lanen van de ganzevoet zijn zeer gevarieerd van samenstelling. Zij worden onderhouden en voorlopig nog niet essentieel gewijzigd.

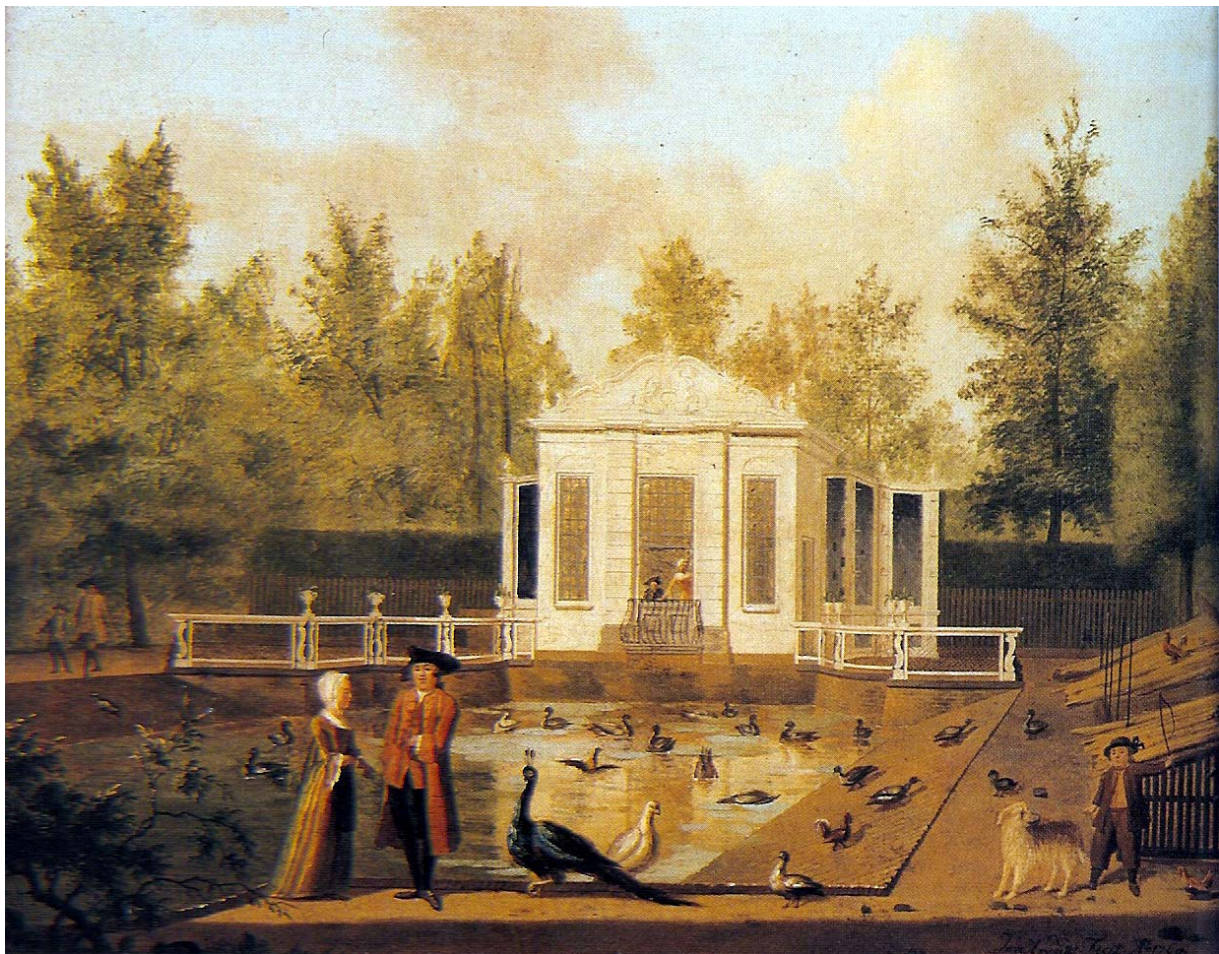
Afbeelding 39 'Gezicht over de groote uitgesnede Waterkom naer het Huis van achteren.' uit ca.1729, kopergravure door H. de Leeth (1703-1766) uit 'Het Zegepralant Kennemerland', A. ASHER Rare Books A. Ascher & CO B.V.

Afbeelding 40 1772 Detail uit de gravure met het Dwaalbos, paden naar een centraal gelegen peil met tien spitse bomen.

Afbeelding 41 1772 Detail uit de gravure van de Menagerie in Engels-Chinese stijl.

Afbeelding 42 1769 Menagerie Oosterbeek Jan Arends, Collectie Sypestein-Stichting Nieuw Loosdrecht

3 Rococo: Dwaalbos

Dwalen door het dichte struikgewas van het Dwaalbos (Afbeelding 40) is een spannend onderdeel van de wandeling door de tuinen van Beeckestijn. Omvorming van de huidige begroeiing naar een dicht struikgewas middels het bijplanten van heesters en bomen is een eenvoudige ingreep. In de beplanting wordt het padenpatroon naar de gravure van 1772 uitgezet.

Het is wenselijk het strakke geometrische padenpatroon vast te leggen. De grenzen tussen pad en begroeiing kunnen met eenvoudige houten planken op paaltjes zo'n 20-30 cm boven de grond worden afgebakend, zodat zowel een barrière wordt gecreëerd die mensen binnen de paden houdt als een leidraad voor het beheer dat bestaat uit het snoeien van de begroeiing tot wanden.

Op de locatie van het Dwaalbos-bosket ligt een bunker uit de Tweede Wereldoorlog die is afgedekt met aarde en begroeid met bomen en struiken. De aarden wal is een aanvulling, aangezien het hoogteverschil het dwalen extra spannend maakt. Indien de helling te steil is en niet goed begaanbaar blijkt, is het wenselijk om aldaar eenvoudige traptreden aan te leggen. De bunker (1943) wordt onderdeel van het dwaalbos (ca. 1745) en twee historische lagen zullen samen opgaan in één bosket.

4 Engels-Chinese stijl: menagerietuin en ronde vijver

Een menagerie is een verzameling van dieren. In het geval van Beeckestijn alleen vogels (de aap verkeerde binnenshuis). De menagerietuin in de gravure van 1772 heeft is waarschijnlijk in 1784 vervangen door een oranjerie met een ronde vijver ervoor met grote boomcoulissen er omheen. In de oranjerie konden kuipplanten overwinteren. De oranjerie in 1957 afgebroken, de vijver bestaat nog.

De menagerietuin op de gravure van 1772 bestaat uit een cirkelvormig pad, waarbinnen een miniatuur landschapje ligt met kleine heuveltjes in het gras, drie solitaire boompjes en een klein rond drinkbakje. De compositie lijkt een voorstelling van het landschap op de maan. Dit geheel lag binnen een pad met grotere bomen daarop.

Het achttiende eeuwse schilderij van de menagerie van Oosterbeek (Afbeelding 42) te Den Haag vertoont een vogeltuin met een laag wit hekje. Aangezien het geheel vooral beheerbaar moet zijn, zullen geen speciale voorzieningen voor de vogels worden getroffen; mogelijk vliegen ze weg. Welke vogelsoorten geschikt zijn, moet nog bekeken worden. Een klein houten huisje in de buurt kan dienst doen als opslagplaats. De menagerietuin moet nog worden ontworpen.

Op de gravure van 1772 liggen de Menagerietuin (in een Engels-Chinese stijl) en het Bloemperk (régence stijl) als pendants langs de hoofdas, de entree van de tuin. De aanleg van de menagerie (maan) complementeert de aanleg van het Bloemperk (zon) en vervolmaakt de entree van de tuin. De twee tuinmedaillons dienen als introductie voor de rest van de tuin. De menagerietuin is essentieel als het gaat om een eerste indruk te geven van de overgang rococo tot de heel vroeg landschappelijke stijl. Het is deze stijl die Beeckestijn tot een unieke tuinkunsthistorische tuin maakt. De restauratie van de menagerietuin was opgenomen in het beheerplan van 1994, dat door de Gemeenteraad is goedgekeurd.

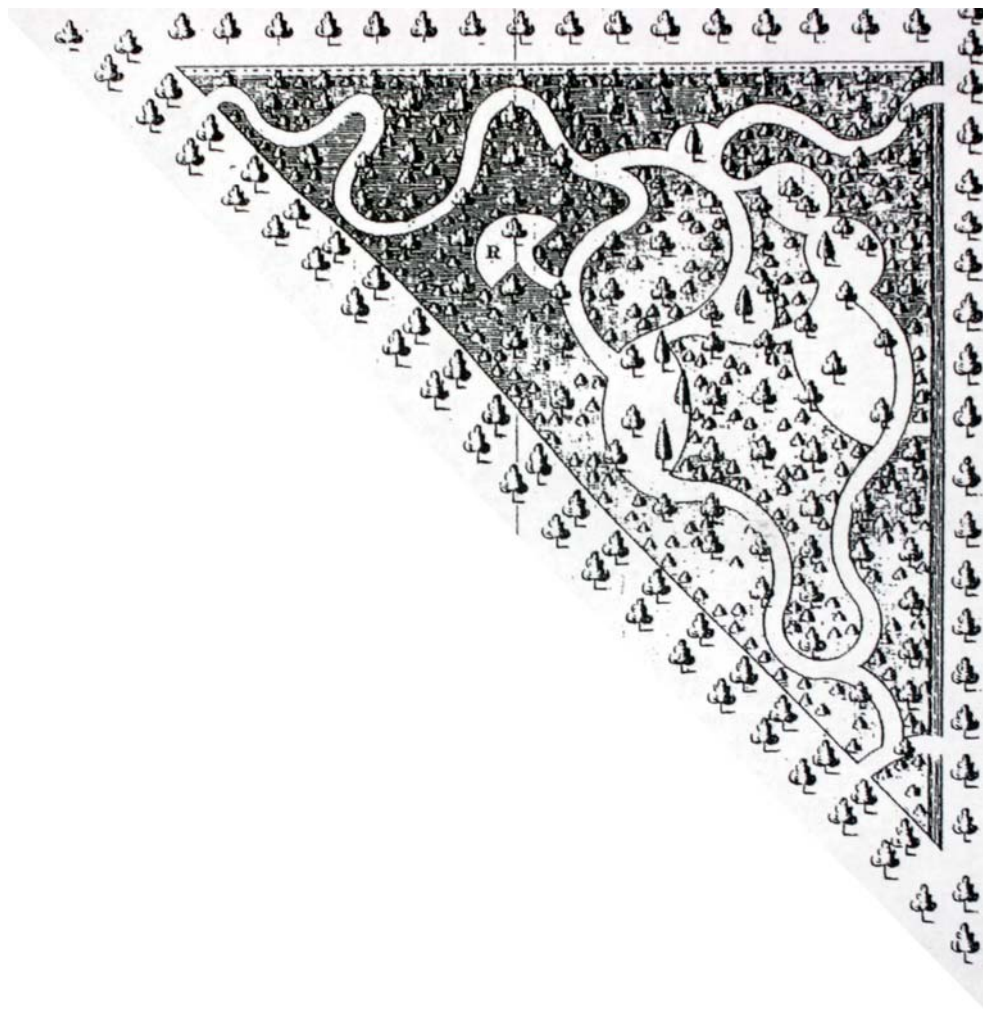
De plaats van de voormalige oranjerie binnen het ontwerp is voor het tuinmuseum niet gunstig, aangezien het gebouw met de achterzijde naar de hoofdas is gericht. De historische functie van oranjerie is het in de winter onderbrengen van oranjebomen en kuipplanten. Wanneer de planten in de zomer buiten staan, worden veel oranjerieën gebruikt als restaurant/theehuis. De menagerie is echter onmisbaar in de historische tuin en een theehuis op de bunker is meer spectaculair wegens de verschillende uitzichten. Kuipplanten kunnen ondergebracht worden in de te bouwen kassen. De aanleg van de menagerie is tuinkunsthistorisch gezien vele malen

interessanter dan de herbouw van de oranjerie. Een achttiende eeuwse menagerie is uniek in Nederland, terwijl oranjerieën op vele buitens te vinden zijn. De menagerietuin versterkt de positie van Beekestijn als nationaal tuinmuseum.

De ronde vijver die voor de oranjerie lag, is bewaard gebleven. De vijver ligt in een open veldje en is omringd door solitaire oude bomen en boomgroepen. De gravure van 1772 toont op deze locatie boomgaarden en hakhout. Bij de bouw van de oranjerie, waarschijnlijk in 1784 is de ronde vijver met bijbehorende beplanting gemaakt, mogelijk nog naar ontwerp van J.G. Michaël die pas in 1792 uit Beekestijn vertrok. Het is historisch correct die situatie te laten voortbestaan; tevens is mogelijk de menagerietuin aan te leggen naast de ronde vijver.

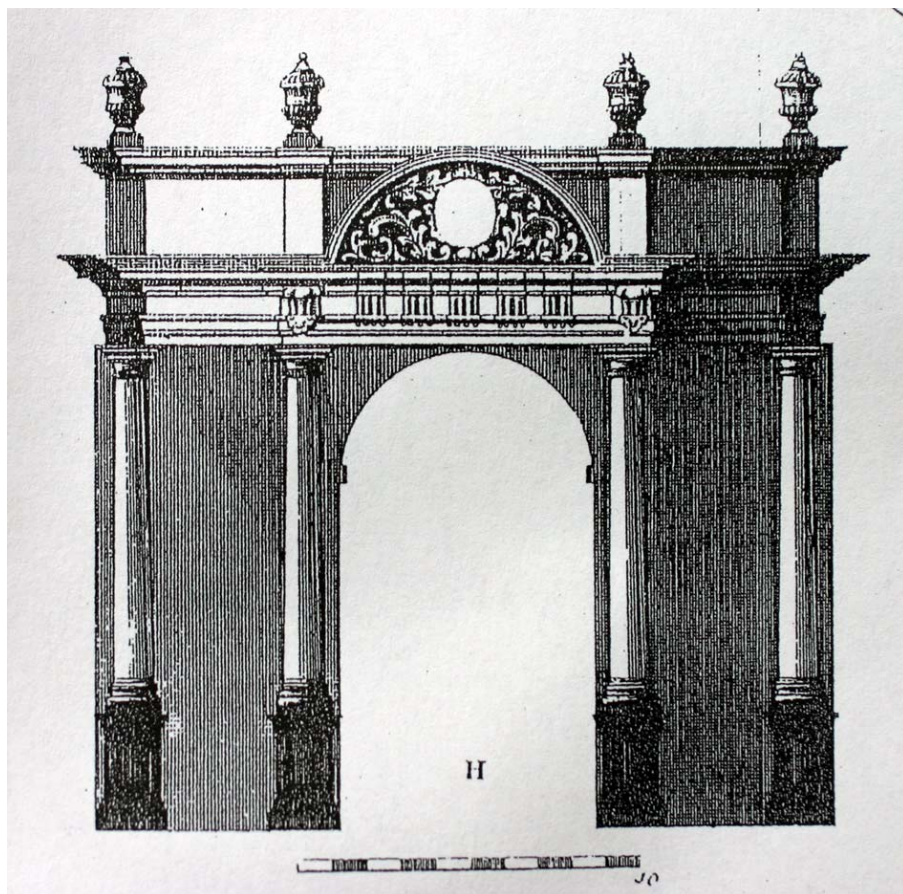
4 Engels-Chinese stijl: Sharawaggi bosket

De Chinezen zeggen dat de Sharawaggi fijn is wanneer ze verrukt worden door beelden die zijn gecomponeerd zonder orde of een uiteenzetting van delen die gemakkelijk begrepen kan worden.²⁵ In het Sharawaggi bosket komt de zo gewenste onregelmatige aanleg (Afbeelding 43) op zeer kleine schaal heel sterk naar voren. In het driehoekige bosje (bosket) liggen zeven pleintejs, alle verschillend van grootte, vorm en beplanting. Drie zijn aan elkaar gekoppeld. Een niet te beschrijven systeem van kronkelpaadjes verbindt de onderdelen aan elkaar. Enkele delen van paadjes zijn niet met passer en lineaal geconstrueerd een stukje zonder geometrie.

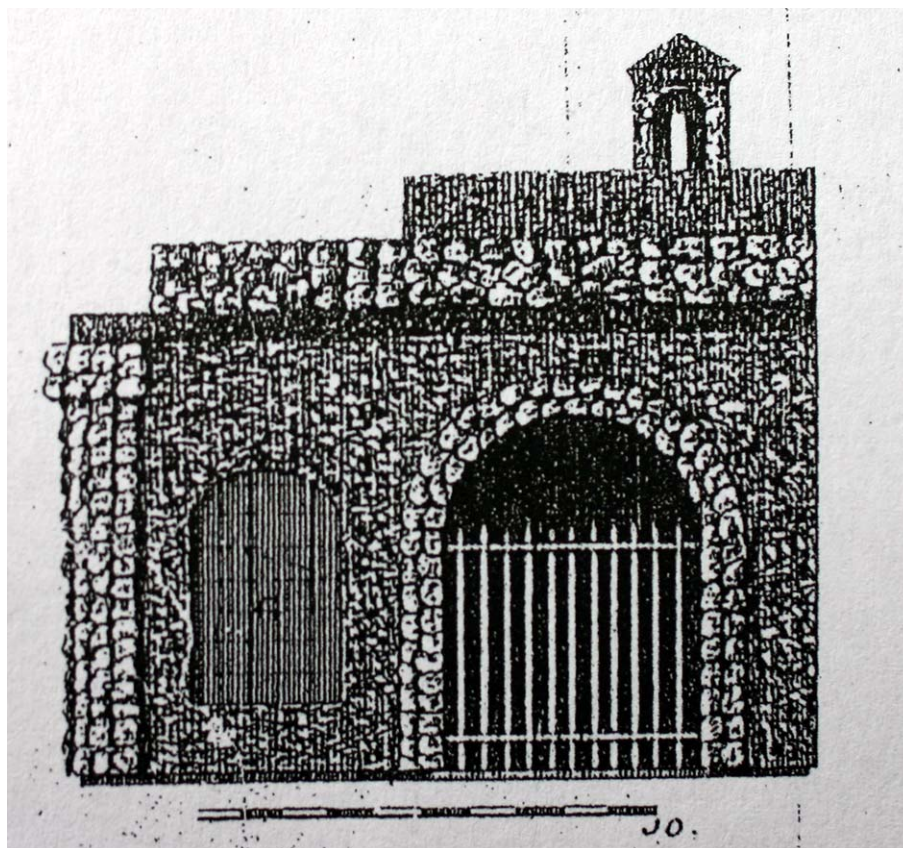

Afbeelding 43 1772 Detail uit de gravure van het Sharawaggi-bosket met onregelmatige aanleg.

²⁵ Sir William Temple, 'Of the gardens of Epicurus: or Of Gardening in the Year 1685, 1692' in Charles Elliot, *Treasury of Garden Writing*, 2005.

Afbeelding 44 1772 Detail uit de gravure van de Colonade.

Afbeelding 45 1772 Detail uit de gravure van de Hermitage.

5 Tuingebouwtjes: colonade, hermitage, kapelwoning en architectswoning

Herbouw van de colonade (Afbeelding 44), de triomfboog aan het einde van de tuin, is noodzakelijk om de historische tuin te kunnen weergeven. Als sluitstuk van de centrale as is dit bouwwerk onmisbaar.

Van de Hermitage of kluizenaarshut is de vloer teruggevonden en verschillende steensoorten van het gebouwtje dat er ooit heeft gestaan. Voor de beleving van de vroeg landschappelijke tuin en herkenning van de kaart van 1772 is ook dit gebouwtje van essentieel belang.

De kapelwoning dient gerestaureerd te worden (Afbeelding 21, Afbeelding 22 en Afbeelding 23).

De woning die J.G. Michael diende als onderkomen op Beekestijn en later nog werd vergroot en uitgebreid met een tuin aan de noordkant, heeft een bijna mythologische betekenis als woning van de op Beekestijn beroemd geworden architect. Herbouw van het gebouwtje en heraanleg van de tuin zoals aangegeven door Michael, is zinvol wanneer de woning gebruikt gaat worden in het hele programma van de tuin.

5 Vroege landschapsstijl:herstel van twee kleine vijvertjes

Omstreeks 1970 werd de grote vijver gegraven als wijziging van de beek. Om een betrouwbaar beeld te kunnen geven van de vroege landschapsstijl is het nodig de grote vijver te restaureren naar de kadasterkaart van 1818 met twee kleine vijvertjes in plaats van een grote.

6 Meer ontwikkelde landschapsstijl: Landschappelijke aanleg zuidzijde

Bij de voortgaande restauratie van Beekestijn is het van belang de brede variatie aan stijlperiodes tot uitdrukking te laten komen in de tuin. De gemeente Velsen is in 1969 gestart met de aanleg van de classicistische lanen (ca. 1700-1720) en het herstel van de waterkom. Vervolgens zijn tussen 1997 en 2004 enkele bosketten (1720-1772) ingevuld en is de landschappelijke tuin achter de wal (ca. 1755-17723) in grote lijnen gerestaureerd. Dan blijft één stijlperiode nog onderbelicht op Beekestijn, de stijlperiode vanaf 1772 tot ca. 1813, de volle landschapsstijl. De volle landschapsstijl wordt gekenmerkt door grote open ruimtes en brede zichten. Hiertoe werden er twee brede doorzichten gemaakt in de zuidelijke hakhoutrand. Voortschrijdend restauratie inzicht doet realiseren dat ook deze stijlperiode zijn rechtmatige plaats verdient in de tuinen van Beekestijn. Het doorbreekt de geïsoleerde ligging van Beekestijn en de verbindt het recreatieterrein met de historische tuin. In dit kader is het dan ook niet wenselijk het Serpentinepad uit het plan van 1772 te reconstrueren.

C. De historie van de tuinbouw

In de historische tuin bevinden zich moestuinen, boomgaarden, graanakkers en een boomkwekerij. De museumbezoeker kan zien: het telen van oude rassen groenten, fruit en klein fruit in de bedden en de kweekbakken van de moestuinen; het kweken van historisch bomen op de boomkwekerij; het kweken van bloemen voor boeketten, verfstoffen, thee en guirlandes.

Grote moestuin en Noordelijke moestuin met landgoedwinkel

Het tuinplan van 1772 toont meerdere grote moestuinen met broeibakken, een boomkwekerij, boomgaarden en broeibakken. In de Nederlandse tuingeschiedenis liggen nutstuinen en siertuinen dikwijls naast elkaar en restauratie van beide onderdelen is essentieel voor het tuinmuseum (Afbeelding 46 en Afbeelding 47). Met het aantrekken van een biologische kweker of tuinder kunnen de nutstuinen van Beekestijn 'tot leven' komen voor de museumbezoeker. Enkele ideeën voor invulling en exploitatie van deze gronden zijn te lezen in *G Exploitatie*.

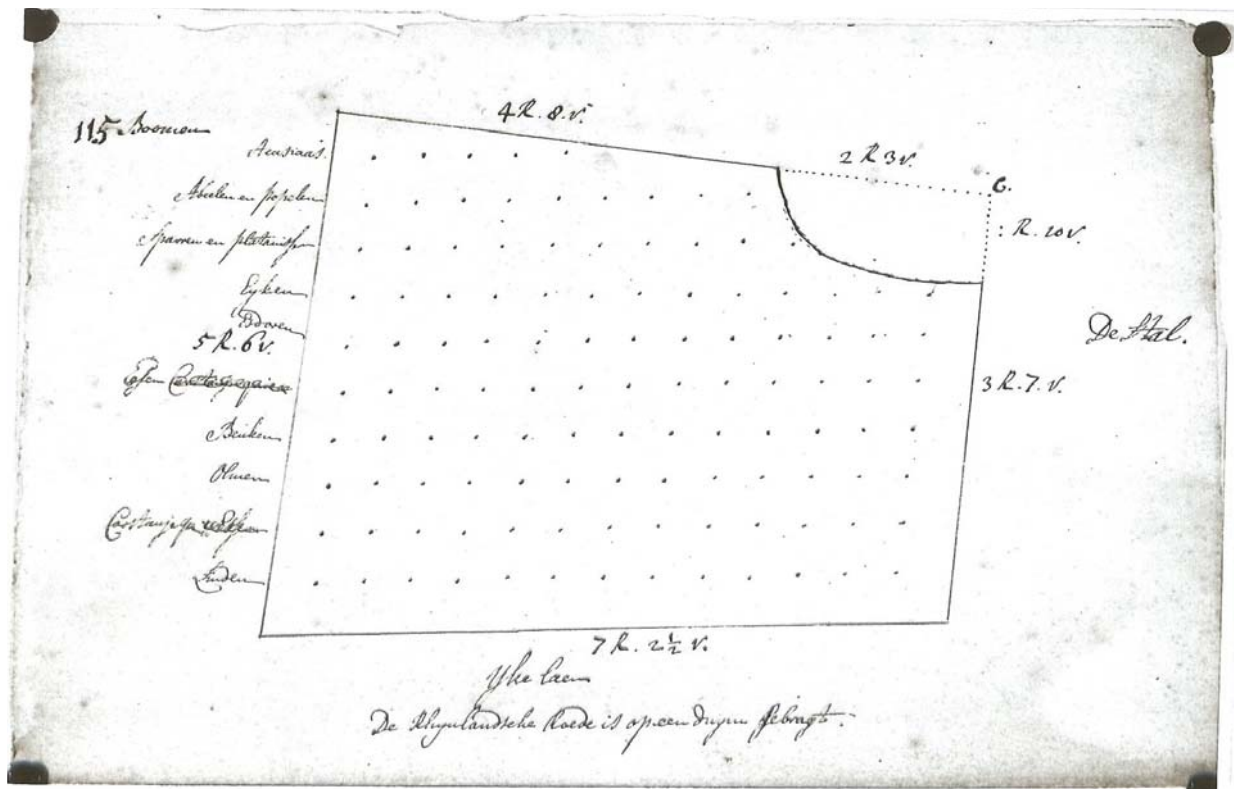
- Grote tuinschuur en broeibakken in de noordelijke moestuin (3)
- Twee lange kassen in de moestuin (12)

Boomkwekerij

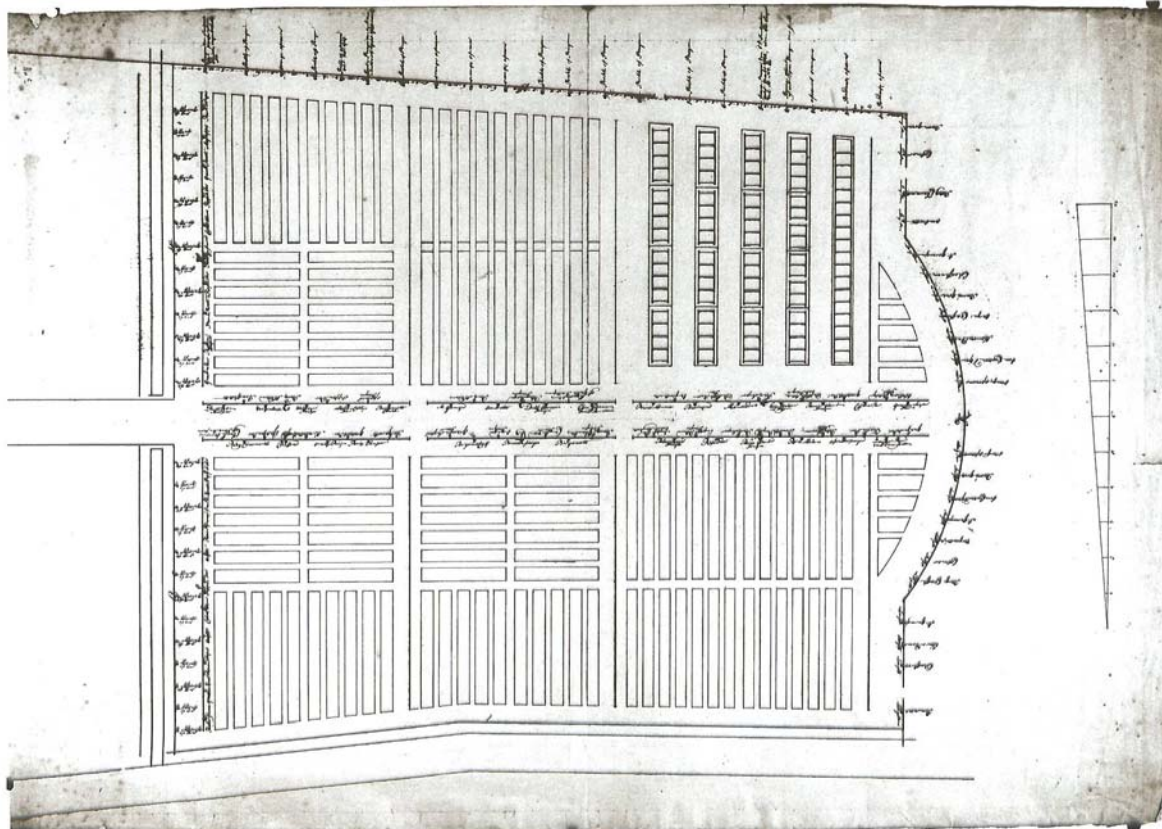
Een bomenkwekerij van genenmateriaal van achttiende eeuwse linden en andere boomsoorten die op Beekestijn voorkomen is zeer gewenst. De kwekerij is onderdeel van het museum en de bomen zijn nodig voor aanplant van authentiek plantmateriaal in het park. Nadat het loot van de oude lindes door een kweker zijn opgekweekt tot spillen of bomen, kunnen deze in rijen worden geplant in het bosket. De bomen zal men te koop aanbieden als gedenkboom aan gemeenten en instanties. Zo kan de Beekestijn-boom tijdens de landelijke boomplantdag een nationaal begrip worden. Hoe een 18de eeuwse boomkwekerij eruit zag laat de plattegrond van een boomkwekerij voor Kasteel Heemstede (Afbeelding 47)

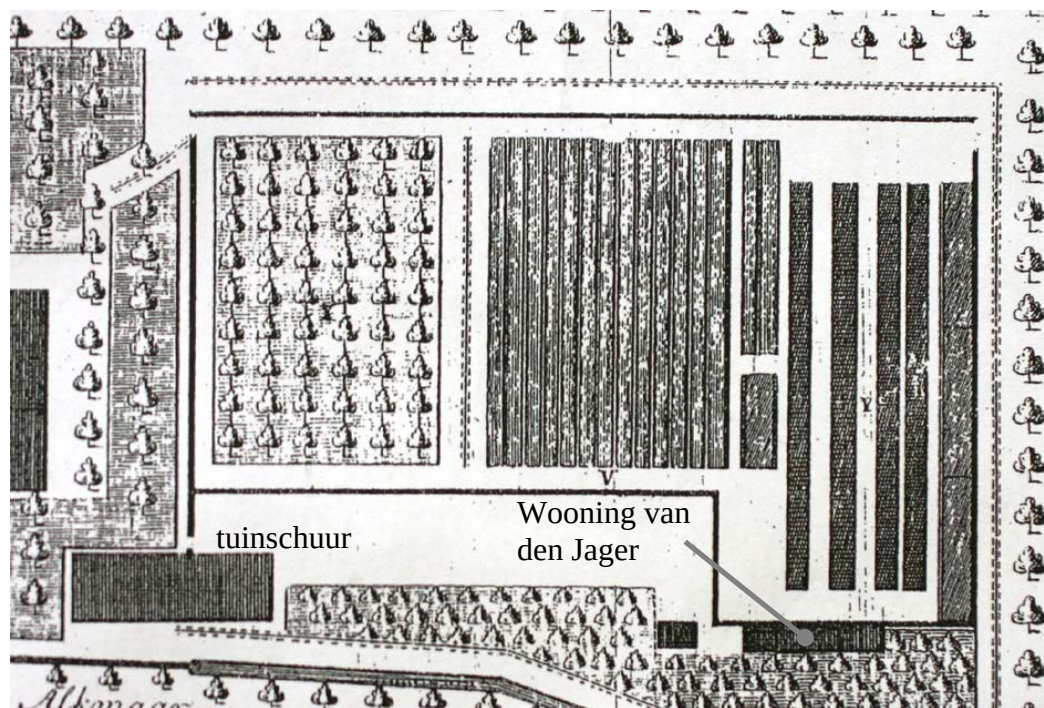
Afbeelding 46 Een voorstelling van een moestuin met broeibakken, groentenbedden en rechts een boomgaard. Tuingereedschap ligt uitgespreid. (foto L. Albers, bron J.H. Knoop 1753)

Afbeelding 47 Deze plattegrond uit ca. 1750 van een boomkwekerij voor Kasteel Heemstede toont 115 bomen verdeeld in tien rijen bomen van: Acasiaas, Abelen en populier, Sparren en platanissen, Eyken, Esdoren, Essen, Castanje, Beuken, Olmen, Castanje... Essen, Linden" (gelezen van boven naar beneden). (Noord-Hollands Archief RACM neg.nr. 244 253).

Afbeelding 48 Plattegrond uit ca. 1750 van een moestuin op Kasteel Heemstede met groentebetten, broeibakken en trellie voor klein fruit met soortnamen. (Noord-Hollands Archief, foto RACM neg.nr. 244 25).

Afbeelding 49 1772 Detail uit de gravure van de noordelijke zijtuin met een "Kerse Bogaard, Moestuin en Broeijerij", de woning van de Jager en de tuinschuur.

Boerderij Nieuw Kweeckestein

Door het herbouwen van de boerderij die aan de Kweeckesteinsweg stond, krijgt het boerenbedrijf opnieuw een plek op Landgoed Beekestijn. Boerderij Nieuw Kweeckestein is het centrum voor agrarische activiteiten met een recreatieve nevenfunctie.

D. Natuur, bescherming en ontwikkeling

Vernatting, verschraling en het open maken van te dichte stukken bos zijn maatregelen die op Beekestijn nodig zijn. Vernatting vindt plaats aan de zuidkant waar de grenssloot wordt verbreed met een geleidelijk oplopende oever, soms zo dat recreanten en honden er plezier van kunnen hebben, op andere daarvoor gunstige plaatsen zal natuurontwikkeling het doel zijn van verbreding van de sloot. Verschraling van de bosbodem in het parkbos is gewenst waar takken en te dik bladpakket het bodemleven verstikken. Het maken van meer variatie en bosranden zal ook gebeuren dankzij het historisch tuinbeheer. De bramen worden uitgestoken en afgevoerd, zodat weer andere planten kunnen groeien. In dichte esdoornbeplanting worden de esdoorns gekapt en komt een inheemse beplanting terug, die voedsel en bescherming kan bieden aan vogels en insecten. Hier volgen de maatregelen tot bescherming en ontwikkeling van natuurwaarden.

Hakhout wallen

Hakhoutranden (van els, eik, iep) om het landgoed verdichten door jaarlijks een vijftiende tot een twintigste deel te snoeien, zodat het hakhout voortaan slechts 15-20 jaar oud zal worden waardoor het verdicht. Oude elzen- en iepen-hakhoutstoven dienen afzonderlijk beoordeeld te worden en deels te blijven staan om wegens de historische en ecologische betekenis en om de museumbezoeker duidelijk te maken dat hakhout al eeuwenlang ter plekke stond. Waar nodig kan nieuw hout worden geplant om het hakhout te verdichten.

Bescherming Stinzenbos, hakhout en parkbossen

De combinatie van inheems en uitheems plantmateriaal is eigen aan een buitenplaats als Beeckestijn. Toch is het weren en uitroeien van enkele uitheemse soorten die zich spontaan vestigen wenselijk, omdat zij een bedreiging zijn voor de inheemse flora. Het gaat om de Amerikaanse vogelkers en de gewone esdoorn. Het is wenselijk om het elzen- en eikenhakhout inclusief de kruidlaag met stinzenflora en varens te beschermen tegen opschot van esdoorn en schaduwboomsoorten als beuk.

Meer rust in de singels en hakhoutranden

Verdichting van de onderbegroeiing en het opheffen van de ongewenste ingangen in de singels en hakhoutranden versterken de rust en daarmee samenhangende natuurwaarden van flora en fauna. Beeckestijn kan een belangrijke vestigingsplaats worden voor soorten die reeds in de directe of nabije omgeving leven, te denken valt aan de nachtegaal, boommarter en diverse vogels.

Staand dood hout

Holle en oude bomen zijn bijzonder waardevol voor boommarter en vleermuizen. Bovendien worden ze bevolkt door veel insecten die als voedsel kunnen dienen voor allerlei vogels als de specht, boomklever, boomkruiper enz. Er groeien mossen en paddestoelen of zwammen op dood hout. Op plaatsen waar het geen risico oplevert voor de bezoeker en passend is in het beeld van het tuinmuseum, kunnen dode bomen blijven staan. In de romantische landschapsstijl mogen grillig gevormde en dode bomen voorkomen.

Houtrillen

Houtrillen of takkenwallen zijn niet wenselijk, want het zet aan tot ontwikkeling van bramen en overwoekeren stinzenflora en varens. Zorgvuldig gevlochten houtrillen zijn mogelijk een tijdelijke barrière om ongewenste sluippaadjes af te sluiten.

Amfibieën; waterbeheer

De ronde vijver (6) is tevens een amfibieënpool, maar is primair een onderdeel van de historische parkaanleg. De pool mag niet dichtgroeien. De waterkom (nr 13) heeft weinig ecologische waarden, deze is momenteel volledig dichtgroeit met een exotisch vijverplantje uit Amerika: Waterwaaier (Cabomba). Het is nodig deze vijver goed schoon te maken waarbij het exotische waterplantafval zorgvuldig wordt verwijderd.

Ijskelder restaureren en betreding voorkomen

Het herstellen van de buitenkant van de ijskelder zal tot minder verstoring lijden van de vleermuizenkolonie die is gevestigd aldaar. Het aanbrengen van een laag passend hekwerkje aan de voet van de aarden wal voorkomt betreding. Een bordje langs het pad kan de bezoeker informeren over dit bouwkundig monument met relevante natuurwaarde.

De bunkers geschikt maken voor vleermuizen

In de toekomst zou geschikt maken van één of meerdere bunkers het overwegen waard zijn. Met enkele simpele inrichtingsmaatregelen valt veel te bereiken. Aandachtspunten zijn de juiste invliegopening en binnenklimaat/vochtpercentage en schuilmogelijkheden. De bunker in het westelijke deel van het Engelse Veld en onder het Dwaalbos kan voor vleermuizen geschikt worden gemaakt. De bunker onder de uitkijktoren krijgt een recreatieve en educatieve functie.

Afbeelding 50 De Vrienden van Beeckestijn oogsten het koren bij de Hermitage in 2000.
(foto Wim Veenendaal)

Herstel oude beekloop

Door de bronvijver te dempen kan de loop van de duinrel hersteld worden naar de historische situatie. Voor deze inrichtingsmaatregel zal het functioneren van de bronvijver en de Alenbeek nader geanalyseerd moeten worden in een ecohydrologisch onderzoek.

Korenveld bij Hermitage en op het Engelse Veld

De grasvelden in het westelijk deel van het historische park zijn ooit aangelegd op voormalige akkers (zie historische kaarten). Het inzaaien van de grasvelden met verschillende soorten granen verhoogt de belevingswaarde van de wandeling. Door een extensief akkerbeheer wordt de ontwikkeling van akkerkruiden gestimuleerd. In de centrale as wordt een breed graspad vrijgehouden. Langs de beek komt ook een graspad. De graspaden worden in de zomer intensief gemaaid zodat er een mooi contrast ontstaat met het koren.

Ook het korenveld bij de hermitage wordt opnieuw ingezaaid. Het pad dwars over het veld wordt opgeheven.

De ruigte rond de bunker in de zuidwesthoek van het Engelse Veld, nabij de kapelwoning, omvormen naar graanakker.

Parkbos en grenssloot zuidzijde historische tuin

Aan de zuidzijde, langs de historische tuin wordt de sloot verbreed richting het recreatiegebied.

Amfibieën poel en hooilandbeheer

Aanleggen van een ruime amfibieënpool (Afbeelding 51). In de bijlage zijn inrichtingseisen opgenomen voor de amfibieënpool. Toplaag (5-10 cm) van het perceel plaggen en verschalen door een hooilandbeheer.

Uitgebreide inventarisatie natuurwaarden

Ten behoeve van de ontheffing Flora- en Faunawet welke nodig is bij het uitvoeren van ruimtelijke ingrepen of beheermaatregelen, dienen recente inventarisaties van bovengenoemde

soortgroepen aanwezig te zijn. De inventarisatieperiode loopt grofweg van half februari (broedvogels, stinzenflora en amfibieën) tot oktober (paddenstoelen en zoogdieren). Voor het uitzetten van een gedegen veldinventarisatie bij een ecologische adviesbureau is een goede planning en opdrachtformulering van belang. Geadviseerd wordt de opdracht voor een veldinventarisatie vroegtijdig (medio december 2009) bij ecologisch adviesbureau uit te zetten.

Het is de verwachting dat na de onrust die restauratie met zich meebrengt, er weer meer natuur tot ontwikkeling kan komen. De bramen worden uitgestoken en afgevoerd, zodat weer andere planten kunnen groeien. In dichte esdoornbosjes worden de esdoorns gekapt en komt een inheemse beplanting terug, die voedsel en bescherming kan bieden aan vogels en insecten.

Afbeelding 51 Zoekgebied voor de amfibieën poel (bron DLG)

E. Recreatief medegebruik

Beekestijn fungeert als ‘uitloopgebied/wandelgebied’ voor de stedelijke agglomeratie van Velsen, in samenhang met de andere opengestelde landgoederen in deze gemeente. In regionaal recreatief opzicht zijn er relaties te leggen met het Nationaal Park de Kennemerduinen en het Recreatiegebied Spaarnwoude. Beekestijn ligt geografisch tussen deze terreinen en wordt als zodanig ‘gebruikt’ als doorgangsgebied voor wandelen, fietsen en paardrijden. Op grond van het bovenstaande zal de nevenfunctie van Beekestijn in de toekomst ‘recreatie’ zijn onder de noemer recreatief medegebruik/extensieve recreatie. Bij Beekestijn wordt ca. 9 ha. weiland getrokken en maken deel uit van de EHS. Hoofdfunctie van de weilanden is natuur met landschapswaarde en heeft als nevenfunctie: agrarisch en recreatief medegebruik. De volgende beheersmaatregelen zijn noodzakelijk tijdens de planperiode van de totstandkoming van het openluchtmuseum.

Openstelling alleen na zonsopgang tot zonsondergang

In overleg met het gemeentebestuur zal Beekestijn alleen vrij toegankelijk zijn tussen zonsopgang en zonsondergang; overeenkomend met de andere grote opengestelde terreinen als Duin & Kruidberg en Spaarnwoude.

Reconstructie van het wegen- en padenstelsel

Om het recreatie-medegebruik zo goed mogelijk in goede banen te houden, zal het ‘doorgaande’ ruiters- fiets en wandelverkeer gescheiden worden van verschillende vormen van dagrecreatie op het landgoed zelf. Hiervoor zal de recreatieve infrastructuur gewijzigd worden. Er komt een betere ontsluiting van het terrein en verbetering van het padenstelsel voor wandelaar, fietser en ruiter.

Toezicht recreatief medegebruik historische tuin

Beeckestijn blijft toegankelijk voor recreanten met honden; er zal op toegezien worden dat honden alleen ‘aan de lijn’ het landgoed betreden. Wandelen, fietsen of paardrijden zijn buiten de daartoe aangegeven paden niet mogelijk; ook hierop zal het toezicht geïntensiveerd worden. Picknickpunten en ‘struingebieden’ zijn van deze maatregelen uitgezonderd. Dergelijke voorzieningen zullen gerealiseerd worden.

Nevenfunctie manifestatieterrein op recreatieveld en de weilanden

Manifestaties worden niet in de historische tuin georganiseerd. De weilanden en het recreatieveld krijgen een nevenfunctie als manifestatieterrein (fair’s en muziekfestivals) en kunnen fungeren als uitloophet gebied voor intensievere vormen van openluchtrecreatie. Het recreatieveld, dat thans in gebruik is voor dagrecreatie blijft intact en zal op het punt van ontsluitingen en voorzieningen worden verbeterd.

Agrarisch medegebruik

Ten behoeve van de verwezenlijking van de hoofdfunctie natuur zullen er verschrappingsmaatregelen genomen worden: minder tot geen mestgift: regulier maaien en afvoeren al of niet in combinatie met partiële verwijdering van de zgn. teeltlaag. Deze maatregelen worden uitgevoerd in samenhang met een gericht begrazingsbeheer door schapen, runderen en paarden.

Beheersvoorziening; boerderij Kweeckestein

Teneinde dit aanvullend agrarisch beheer door middel van begrazing en akkerbouw gestalte te geven wordt voorzien – op korte termijn – binnen de planologische mogelijkheden in de bouw van een beheersboerderij. Deze beheersboerderij zal doen denken aan de verdwenen boerderij Kweeckestein, van waaruit deze landerijen beheerd werden. “Nieuw-Kweeckestijn” zal naast de beheersfunctie ook een functie voor de natuur- en milieu-educatie hebben, gericht op het demonstreren hoe een landgoed met landbouw duurzaam beheerd kan worden.

De boerderij Kweeckestein die op het weiland in de hoek van Beeckestijn lag, behoorde tot het landgoed. Herbouw van de boerderij met de historische functies is nodig om historische, recreatieve en functionele redenen.

Nieuwe follie; kijkkuiltoren op bunker

In het verlengde van de Lange Noordlaan ten noorden van de Noordelijke Moestuin (nu kruidentuin) ligt een woonbunker onder een aarden wal. Aangezien het financieel niet haalbaar is de bunker te verwijderen en de Lange Noordlaan te verlengen, zoals de gravure van 1772 laat zien, rijst de vraag, hoe dit tuinderdeel vorm te geven opdat het past binnen het geheel? Het is vele malen interessanter de aanwezige geschiedenis op te nemen zoals is voorgesteld bij het Dwaalbos, maar hoe?

Afbeelding 52 Vanaf de bunker loopt een lange zichtlijn door de Noordlaan (foto P. Doeve 2009)

De begroeiing op de bunker bestaat uit meidoorn, es en esdoorn. Het geheel geeft een rommelige aanblik. Als men één van de wildpaadjes volgt en bovenop de aarden wal staat, heeft de wandelaar door het struikgewas een verrassend uitzicht (Afbeelding 52) op de kruidentuin van Beekestijn, de parkaanleg van Huize Waterland en het sterk veranderde landschap dat voorheen als het Wijckermere bekend stond. Het zicht door de Lange Noordlaan is fantastisch. De locatie van de bunker in de hoek van Beekestijn blijkt zeer geschikt voor een uitkijktoren²⁶. De nieuwe tuinfolie doet denken aan een pagode, die hoort bij de achttiende eeuw; het is een oriëntatiepunt voor de bezoeker.

Met een passend vormgegeven uitkijktoren kan de bezoeker over grote delen van Beekestijn uitkijken en inzicht krijgen in de ruimtelijke samenhang van het park. Het uitzicht kan educatief ondersteund worden met een historisch panorama dat een voorstelling geeft van de tuinen van Beekestijn en Huize Waterland en het landschap van het Wijckermere rond 1772. Het historische panorama in combinatie met het werkelijke uitzicht laat de bezoeker kennis maken met de geschiedenis van de locatie en de grote veranderingen die door de eeuwen heen hebben plaatsgevonden. Het geheel wordt een attractie op zich. Zo krijgt het idee van een panorama dat voorgesteld is door dr. Y. van Eekelen een plaats in de toren. Als de bunker toegankelijk gemaakt kan worden heeft het de voorkeur de ingang tot de uitkijktoren via de bunker te laten lopen. In welke historische tuin kan men een bunker uit de Tweede Wereldoorlog bekijken en vanuit de donkere ruime een uitkijktoren beklimmen om verblind te worden door een prachtig uitzicht? De bunker kan worden ingericht met een expositie van Beekestijn in oorlogstijd. De uitgave van 'De Velsense buitenplaatsen in oorlogstijd' samengesteld door Siebe Rolle geeft een goede voorstelling van de gebeurtenissen in de periode 1939-1945.

Het is wenselijk exploitatiemogelijkheden van de uitkijktoren te betrekken in het ontwerp. De toren wordt geschikt gemaakt als theehuis en expositieruimte. Deze activiteiten generen inkomsten die het onderzoek en de aanleg financieren.

Het uitzicht vanaf de bunker is de inspiratiebron geworden en de aanleiding voor de zo gewenste inpassing van de bunker. Het panorama vanuit de uitkijktoren in combinatie met een historisch panorama, het theehuis en/of de expositieruimte maakt dit tuinderdeel een publiekstrekker. Natuurlijk is een studie gewenst naar een passende vormgeving van de uitkijktoren. Een idee voor een prijsvraag.

²⁶ Dit idee is reeds beschreven door Albers Adviezen in 'Beekestijn De restauratie van de tuin', Utrecht, 1997.

Tuinbanken

Verschillende tuindelen hebben bijpassende banken nodig. In het boek van Le Rouge over de “Jardins Anlo-Chinois” uit 1774 komen diverse ontwerpen voor. Deze bijzondere banken kunnen kenmerkend worden voor Beekestijn, vergelijkbaar met de banken van William Kent in Engeland. De geschilderde banken kunnen worden gebruikt in de meer gecultiveerde delen; de vroeg landschappelijke onderdelen vragen om 'natuurlijk' ogende banken of gemaakt van stammetjes in rustieke stijl, vergelijkbaar met een Zwitserse brug.

F. Educatieve aspecten

Buitenmuseum

Het verhaal, de uitleg over de tuinen, kan worden verteld op diverse manieren.

- Per mobiele telefoon kan men het telefoonnummer dat op paaltjes in de tuin staat bellen. De laatste vier cijfers van het telefoonnummer is een jaartal van aanleg, de datering.
- Per folder met een wandeling;
- Middels een rondleiding door meneer of mevrouw Boreel, de tuinbaas of ander personeel;
- - In een boek.

Binnenmuseum

Beekestijn wordt een centrum voor tuinhistorie en tuinrestauratie. In het hoofdhuis zal één van de kamers gebruikt worden als leeskabinet om te lezen in reprints van historische tuinboeken en kookboeken. Ondertussen kan men genieten van een kopje thee met een kletskop uit de keuken.

In het hoofdgebouw worden colleges gegeven en in de tuin praktijkdagen om te laten hoe historische tuinen worden onderhouden. Beekestijn wordt de locatie waar je het historische hoveniersvak kunt leren.

Vrijwilligers

In vele verschillende onderdelen kunnen vrijwilligers werken, in de tuin, de moestuin, de boomgaard, de bunker en de historische keuken. De landgoedwinkel, het theehuis op de Uitkijk, het Heerenhuis met zijn scholings- en recreatiefunctie, de boerderij, op al deze plekken kunnen vrijwilligers hun krachten inzetten.

Mogelijke tentoonstellingen

In de tuinen van Beekestijn kan de museumbezoeker al wandelend een werkelijke voorstelling krijgen van de tuinkunst. Het buitenmuseum kan nader worden toegelicht in het binnenhuis, het hoofdhuis waar tentoonstellingen over de tuin en verwante onderwerpen de relatie tussen binnen en buiten versterken. Er valt te denken aan de volgende onderwerpen:

Uitleg historisch Beekestijn

- De oudste geschiedenis van het huis Beeckesteijn, het geslacht Beeckesteijn en de verhalen die de ronde deden
- Régence en rococotuinen in Nederland en buitenland
- De ontwikkelingen van de Engels-Chinese landschapsstijl en de 'ferme ornée'
- J.G. Michaël als hovenier, architect en eerste landschapsarchitect in Nederland
- Buitenplaatsen van de familie Boreel
- achttiende eeuwse gerechten uit historische keukens

Historische beplantingen

- De tuinplanten en heesters van de 17de eeuw en de introductie van nieuwe soorten.
- Historische boomteelt en export (naar Engeland, Zweden, Rusland) en moderne bedrijven
- Historische groenten, granen en fruitbomenteelt
- Ontwikkeling van landbouwgewassen
- De geschiedenis en ontwikkeling van bloembollen en bloembollenteelt

Diverse onderwerpen

- Ontwikkelingen van de keuken en parfumerieën
- De geschiedenis van de Floriades
- Moderne architecten
- Tuingeschiedenis andere landen
- Geschiedenis en ontwikkeling van tuinrestauratie

Samenwerkingsverband historische tuin

Een samenwerkingsverband om Nederland als tuinenland beter op de kaart te zetten. Zoals de botanische tuinen in Nederland gezamenlijk hun collecties hebben besproken en verdeeld, zodat ieder verantwoordelijk is voor zijn eigen specialisme, zo kunnen ook de historische tuinen elkaar kenbaar maken, waarin zij gespecialiseerd zijn en vervolgens die specialisatie verder uitbouwen.

G. Exploitatie

De moestuinen ten noorden van het huis en van de kersenboomgaard en stroken grond langs de muur in de neo-baroktuin kunnen worden gebruikt door een kweker om er groenten, fruit en bloemen te telen. De produkten worden op het landgoed gebruikt of verkocht.
(De boomkwekerij zal voornamelijk voor eigen gebruik zijn.)

- *Landgoedwinkel* In de grote schuur is de landgoedwinkel gevestigd voor de verkoop van historische groenten, fruit, bloemen en producten uit de keuken.
- *Jagershuis* Het jagershuis bij de noordelijke kwekerij kan woonhuis worden voor de tuinder
- *Theehuis* Het theehuis op de Kijkuit bedient een groot publiek. Hier worden feesten en partijen gehouden, ook 's avonds omdat de Kijkuit afzonderlijk is te bereiken buiten het 's avonds gesloten park om.
- *Keuken in het hoofdhuis* In de keuken maakt men gerechten naar historisch recept en wordt les gegeven in historisch koken met groenten uit eigen tuin; ook voor parfumerie of kleurstoffen.
- *Heerenhuis aan de zuidrand bij het recreatie terrein* Dit gebouw krijgt een veelzijdige functie, die het historische park verbindt met het recreatieterrein. Vanuit de zeskantige koepel, kan men in de historische tuin kijken; aan de achterzijde is een zaal voor cursussen, schafgelegenheid voor vrijwilligers en toiletgebouwen voor recreanten in het park. De huidige gebouwtjes die daarvoor dienst doen, kunnen dan worden afgebroken.
- *Kweker* Te verpachten gronden zijn, de moestuinen, broeibakken, kersenboomgaard, teeltgronden voor planten en bollen in neo-barok tuin, hakhout en boomkwekerij. De tuinder of kweker zou mogelijk kunnen wonen op of nabij het landgoed.

Afbeelding 53. Het slingerpad op de wal 1977. Tijdens de restauratie van het slingerpad onder de wal in 1998-1999 zijn de oude bomen behouden. De in het veld aanwezige situatie is het historisch gegeven. (foto Lucia Albers, 1977)

7 Randvoorwaarden

Openluchtmuseum Beekestijn geeft een beeld van tuinstijlen uit de achttiende eeuw. Daarbij hoort de maatvoering in roeden en voeten en de beplantingen uit de verschillende periode van de achttiende eeuw.

7.1 Randvoorwaarden restauratie

Gravure 1772 leidraad, maar geen eindbeeld

De gravure uit 1772 geeft een plan weer van Beekestijn, laat zowel de bestaande situatie anno 1772 zien als de wensen die men had voor de invulling van de tuin. De gravure is en blijft de leidraad voor de restauratie, maar is niet het exacte eindbeeld. De tuin werd ook destijds niet aangelegd zoals getekend. Grote delen waren reeds aangelegd.

(In 1763 werd Michaël aangesteld als tuinman door Jan Jacob Boreel, eigenaar vanaf 1742. Aangezien er gronden werden aangekocht in 1755 waren grote delen van de tuin achter de wal reeds tussen 1755 en 1763 aangelegd, voordat Michaël op Beekestijn actief was. De interpretatie van de gravure uit 1772 is, dat het deels een situatieschets²⁷ weergeeft en deels een ontwerp²⁸. Het L-vormige Engelse veld op de gravure was bedoeld als korenveld, maar dit ontwerp is niet uitgevoerd²⁹.)

Latere toevoegingen, zoals het vroeg 19de eeuwse landschapspark aan de zuidkant, de laat achttiende eeuwse ijskelder (19) de ronde vijver (6), de neo-barok tuin (2) en de WOII bunkers (4, 10 en 32b) blijven onderdeel van Beekestijn.

De details die de gravure weergeeft per tuinonderdeel dienen wèl zo exact mogelijk te worden gevolgd. Inzoomend op de kaart is elke struik, naaldboom, loofboom nauwkeurig voorgesteld, zie het Engelse pad (15), het Sharawaggi-bosket (17) en de tuin achter de wal (21 t/m 37).

Afbeelding 54 Details uit de gravure uit 1772.

²⁷ De waterkom dateert uit 1719, het dwaalbos is een ontwerp vermoedelijk door Speelman.

²⁸ Albers, L.H., Beekestijn De restauratie van de tuin, Utrecht, 1996-2004

²⁹ De kadastrakaart uit 1832 toont een vierhoekig bos. De dimensies van dit bos zijn gelijk aan het huidige bosvak op het Engelse veld dat binnen de walletjes ligt. Tevens is te zien dat de oude eikenbomen in de Eiken rococo cirkel en het bos in het Engelse veld gelijkwaardig zijn in leeftijd.

Het maatsysteem van de tuin van Beeckestijn

In de achttiende eeuw was de mateneenheid, die van Rijnlandse roeden en voeten zichtbaar op de gravure van 1772. Tijdens de restauratie van de tuinen³⁰ tussen 1997 en 2004 is dit maatsysteem gebruikt om de breedte van de lanen, paden en plantvakken uit te zetten. Dit systeem wordt toegepast bij de verdere restauratie, waar het gaat om historische tuindelen.

Rijnlandse Roede 376 cm

Rijnlandse Voet 31,4 cm

12 voeten in 1 Roede

Wanneer moderne toevoegingen worden gemaakt, worden die bij voorkeur in meters en centimeters uitgedrukt.

Ontwerp in het veld

Behoud van oude bomen tijdens de voortgaande restauratie is essentieel (Afbeelding 53). De oude bomen zijn de geschiedenis zelf. Zij hebben veel historische waarde naast de ecologische en belevingswaarde. De padenstructuur uit het plan 1772 dient om de markante volwassen bomen heen gelegd te worden. Deze aanpak geldt met name voor het Sharawaggi-bosket. De methode is met succes toegepast tijdens de aanleg van het Engelse pad en de restauratie van het landschappelijke park achter de wal van 2001 tot 2003. Wanneer de oude bomen blijven staan is zichtbaar dat het niet gaat om een nieuwe aanleg, maar om herstel van verdwenen paden. Het ontwerp wordt in het veld uitgezet door een landmeter. Ter plaatse worden eventuele afwijkingen ten opzichte van de gravure van 1772 aangepast aan de in het veld aanwezige historische situatie.

7.2 Randvoorwaarden beplanting

Gebruik van plantensoorten uit de tijd van aanleg.

Een park, waarin de vroeg landschappelijk aanleg duidelijk aanwezig is, behoort dat ook in de beplanting te laten zien. Later ontwikkelde soorten zijn in een vroeg landschappelijke tuinaanleg minder gewenst. Deze regel geldt zeker voor Beeckestijn, waarvan het beheer nadrukkelijk een historische invalshoek heeft.

In de verschillende tuinen horen planten voor te komen die populair waren in de tijd dat de tuin werd aangelegd. Natuurlijk verdwaalde er af en toe een andere plantsoort in de tuin, maar in principe wordt nu gestreefd naar soorten die in een bepaalde periode veel werden gebruikt. Zo kunnen de tuindelen die uit verschillende tijden dateren, verschillend van beplanting worden en per tuindeel een plantengroep laten zien die toen bijzonder populair was.

Inheemse soorten zijn historisch gezien niet dikwijls fout en ecologisch optimaal. Daarom zal ernaar gestreefd worden veel inheemse soorten te gebruiken, van genetisch betrouwbaar materiaal. Zoveel mogelijk worden bomen herplant van eigen oude bomen, gekweekt op de boomkwekerij.

Met name in de ecologisch beheerde delen zal gebruik worden gemaakt van spontane verjonging. Daarbij dient opschot van esdoorns, kastanjes, Amerikaanse eik en Amerikaanse vogelkers regelmatig bestreden te worden.

³⁰ De restauratie het vroeg landschappelijk park in van 1998 tot 1999 en het Engelse Pad in 2004.

Afbeelding 55 Historische rozensoort in de Engelse Pad (foto: L. Albers 2005)

Vervanging op dezelfde plaats en door dezelfde soort

In principe dienen bomen met een historische betekenis vervangen te worden op dezelfde plaats en door dezelfde soort op het moment dat deze bomen wegvallen. Wanneer men vervangende bomen op een andere plek plant, zal men vroeger of later in de problemen komen met de zichtassen en de panorama's, die vroeger zo zorgvuldig zijn gecomponeerd.

Wat betreft verjonging is het ongewenst een algemeen geldende regel voor het beheer te geven, omdat op een aantal plaatsen dichte, dus hoofdzakelijk jonge bosjes gewenst zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor de hakhoutranden om Beeckestijn. Elders zijn het juist de grote oude bomen met hun imposante stammen die dominant moeten zijn. Ecologisch gezien is het gewenst een zo gevarieerd mogelijke leeftijdsopbouw te bereiken, voor de historie is dat niet nodig. Verjonging van lanen is nauwelijks een probleem in het plangebied, omdat veel lanen verjongd zijn in de afgelopen eeuw.

Het vervangen van een gehele laan door eenzelfde soort en leeftijd is geen optie. Bomen gaan niet tegelijkertijd dood en in principe willen we geen oude, dus historische bomen kappen. Lanen dienen verjongd te worden door middel van inboeten, zodra mogelijk. Dan laten de oude bomen zien dat de jongere bomen niet zomaar zijn bedacht, maar hun soortgenoten opvolgen.

Compost verwerken

Binnen een landgoed werd alle materiaal gebruikt.

Mest- en composthopen dienen hun plaats te vinden binnen het landgoed.

Overmatig houtafval door zware snoei mag worden afgevoerd. Vroeger werd het verkocht, dus ook afgevoerd.

Geen groot en zwaar materieel in de tuin

In de praktijk zal blijken hoeveel werk kan worden uitgevoerd op historische wijze in kader van de Living History van het openluchtmuseum. Gebruik van groot materieel dient vermeden te worden om verstoring van bodem en beschadiging aan bomen te voorkomen.

7.3 Randvoorwaarden recreatie

Zonering recreatie

- Entrees: hoofdingang, lange Noordlaan, Kweeckensteinslaan, kapelwoning, ingang bosweg
- Parkeerplaats?
- *Hekken en watergang*: De middeleeuwse watergangen langs de zuidkant van Beekestijn verlengen en verbreden. Langs de Kapelwoning, de Van Lenneplaan en de grens tussen Hoogergeest een tuinhek plaatsen in de stijl van de achttiende eeuwse tuin. Het terrein van de tuinmanswoning met kwekerij van J.G. Michaël hoort binnen het tuinhek te liggen.
- *Evenementen*: geen evenementen meer op het kwetsbare terrein van de historische tuin
- *Honden*: honden weren uit de historische tuin; een honden losloopgebied aanwijzen
- *Fietzers*: fietsers weren uit de historische tuin.

Gebruik en toezicht

Bij toekomstig beheer is het noodzakelijk rustplekken te creëren voor natuur door toezicht te houden op het gebruik. Honden zijn verboden in de neo-baroktuin, de kruidentuin en in het bloembosket. Vóór de wal dienen honden te zijn aangelijnd. Wandelaars behoren gebruik te maken van de daarvoor bestemde paden en de ruiters van de daarvoor bestemde ruiterspaden. Fietzers zijn ongewenst ter bescherming van de stinzenflora in de lanen.

Dit beleid is regulier beleid. Het is raadzaam om met de voortgaande restauratie strenger toezicht te houden.

7.4 Noodzakelijke maatregelen en onderzoek

Aankoop terrein tuinmanswoning

Bij de begrenzing van het landgoed, is het terrein van de tuinmanswoning van J.G. Michaël niet opgenomen. Het is noodzakelijk deze gronden te verwerven, omdat ze onlosmakelijk verbonden zijn met de tuinen en de geschiedenis van Beeckestijn

Updaten digitale kaart

Het beschikken over een goede kaart van het plangebied is essentieel voor de uitvoering van het beheer en de restauratie van de tuinen. Er is een inmeting van Beeckestijn ter beschikking gesteld door Arcadis Hoofddorp die echter onvolledig is en niet meer up-to-date. Het inmeten van de volgende delen is gewenst om de kaart actueel te houden:

Repos Hoofddwarsslaan en Wallaan noordzijde,

Oude bomen: eiken in eikenbos Engelse Veld, eiken in rococo eikencirkel, beuken e.a.

volwassen bomen in het Sharawaggi bosket en de Boomkwekerij,

Grondwallekes in het Engelse Veld, wallekes langs de zuidlaan.

Aanschaf hoogtekarta Rijksmeting

Het terrein van Beeckestijn heeft diverse grote en kleine hoogteverschillen. Deze hoogteverschillen zijn onderdeel van de historische achttiende eeuwse tuinaanleg. De hoogtekarta laat zeer nauwkeurig de accidentatie van het terrein zien. De hoogtekarta dient beschikbaar te zijn voor voorgaande historische onderzoek en tijdens de uitvoering van restauratiewerkzaamheden.

Hydrologisch onderzoek

Huize Waterland heeft net als Beeckestijn zomers veel last van droogte en zou haar vijvers willen verbinden met de Alenbeek. Er is nader hydrologisch onderzoek gewenst naar de mogelijkheden om de watersystemen van Huize Waterland en Beeckestijn met elkaar te verbinden. Er is een onderzoek verricht door Norbert Daemen voor het *Advies Herstel Beek Landgoed Beeckestijn te Velsen Noord-Holland* in november 1998.

Voortzetting historisch en archeologisch onderzoek

Het is wenselijk om tijdens de restauratie en het regulier beheer het historisch onderzoek voort te zetten en gegevens, die tijdens de restauratie beschikbaar worden, te verzamelen. In het verleden uitgevoerde bodemboringen hebben de hermitage en de colonade gelokaliseerd en het gebruik van kleischelpen op de paden van de lanen bevestigd. De leeftijd van bomen wordt duidelijk door enkele bomen te boren.

Van een nationaal tuinmuseum mag verwacht worden dat zeer nauwkeurig onderzoek wordt verricht naar de tuin en vele aspecten die daarmee samenhangen.

Archeologisch onderzoek naar:

- het herenhuis ten zuidoosten van de ijskelder,
- menagerie en houten kippenschuur,
- broeibakken in de moestuinen
- het “huis en erf”, nabij het repos, zoals de kadasterkarta van 1818 laat zien.

Boomhistorisch onderzoek

De bosgeschiedenis, reconstructie van de opeenvolgende generaties bomen is noodzakelijk voor een goed begrip en beheer van de verschillende onderdelen van de tuin.

Het tellen van jaarringen van reeds gevelde bomen (o.a. tamme kastanjes) is daartoe nodig. Boomboringen zijn gewenst voor in elk geval een aantal bijzondere bomen.³¹

Historische beplanting en modieuze soorten

Om een diversiteit aan historische beplanting te kunnen tonen per bosket, dient men meer te weten over de planten die populair waren, onderscheiden per periode (van 10 jaar), gekoppeld aan een bepaalde stijl.

Archiefonderzoek

In Engelse en Duitse archieven moet meer gevonden kunnen worden over het doen en laten van Boreel en zijn familieleden. Overigens dienen niet alleen nadere gegevens te worden gezocht over de familie Boreel op Beekestijn, maar de geschiedenis van alle geslachten die bij Beekestijn horen is de moeite waard om meer van te weten.

Tuinbaas en tuinconservator

Een vakkundige uitvoerder met kennis van Beekestijn en historische tuinkunst behoort uitvoering te geven aan het restauratieplan, de tuinbaas. De tuinbaas woont meestal op of nabij het landgoed. De tuinbaas wordt incidenteel bijgestaan door een tuinconservator om de kwaliteit van het onderhoud te toetsen aan het gewenste achttiende eeuwse tuinbeeld.

Vrienden van Beekestijn

Het opnieuw opzetten van een actieve groep tuinvrijwilligers is noodzakelijk voor de sociale bescherming en het onderhoud van de tuin. Een actieve bijdrage van de Vrienden van Beekestijn, als tuinvrijwilliger, bunkerkenners en conservatoren, toneelspelers als leden van de familie Boreel, hun peresoneel en tuinlieden, is zeer gewenst.

Personeelsverblijf en opslag materieel

Er is een locatie gewenst die dienst doet als centrum voor de tuinlieden en opslagruimte van materieel.

³¹ Boomboringen zijn gewenst voor in elk geval de volgende bomen:
eikenbomen in het eikenbos ten noorden van de bloemenwaaier,
linden in de noordlaan t.h.v. de wal,
oude linden nabij het repos in de dwarslaan,
zomereik in de bosvakken van het Engelse pad,
eikenbomen in de rococo eikencirkel,
eik in het eikenbos op het Engelse veld.

8 Beheersmaatregelen

8.1 Algemene maatregelen tuinmuseum

8.1.1 Bescherming

- De tuinen van Beekestijn zullen openbaar blijven, maar zij dienen wel beschermd te worden. **Bescherm het park met een hek** tegen inloop via de hakhoutranden door het verbreden van de zuidelijke grenssloot. Waar sloten geen oplossing bieden dient een hek te worden geplaatst om inloop op willekeurige plekken te voorkomen en dieren rust te bieden. Naast preventie van vandalisme is ook rust één van de redenen waarom het gewenst is dat de historische tuin 's nachts kan worden afgesloten. Een houten hek zoals sinds de achttiende eeuw op Elswout staat heeft het voordeel dat het historisch verantwoord is en gemakkelijk te repareren.
- **Voormalige sloten herstellen**; zo nodig een sloot doortrekken. In combinatie met het hek is ook een smalle sloot zeer effectief.
- **Aantal ingangen terugbrengen**. Voorstel tot vijf ingangen: hoofdingang, ingang kapelwoning, historische toegang bij Queekestein ingang Boslaan, ingang parkeerplaats Zuidlaan.
- **Hakhoutranden** (van els, eik, iep) om het landgoed verdichten door jaarlijks een vijftiende tot een twintigste deel te snoeien, zodat het hakhout voortaan slechts 15-20 jaar oud zal worden waardoor het verdicht. Oude elzen- en iepen-hakhoutstoven dienen afzonderlijk beoordeeld te worden en deels te blijven staan om wegens de historische en ecologische betekenis en om de museumbezoeker duidelijk te maken dat hakhout al eeuwenlang ter plekke stond. Waar nodig kan nieuw hout worden geplant om het hakhout te verdichten (zie ook aanwijzingen hakhout in paragraaf 4.5).
- **Hondenbeleid** vaststellen. Zonering van honden losloopgebied met speelweide, aanlijngebieden en gebieden die verboden zijn voor honden.
- **Toezicht** op ongewenst gebruik en vandalisme.

8.1.2 Diverse maatregelen

Ten behoeve van het wegwerken van achterstallig onderhoud en het veilig stellen aangelegde tuindelen zijn er diverse kleine werkzaamheden nodig om onduidelijke en rommelige situaties te verbeteren. Hier volgt een opsomming:

- hagen rond bosketten planten,
- delen van hagen weghalen die uitsteken in de lanen,
- het planten van struiken op diverse plaatsen zoals bij het slingerende zandpad op de Wal,
- het planten van enkele bomen in de vroeg-landschappelijke aanleg,
- verwijderen van ongewenste opslag van esdoorns e.d. in bosketten,
- controleren van de paden en zandpleintjes, daarna vastleggen met een houten rand,
- verdichten van het hakhout onder de wal; bijplanten nieuw hakhout
- centraal plateau en repos restaureren
- struikengroepen dienen goed van opbouw te zijn: struiken verplanten die over het pad hangen of een zichtlijn versperren en dergelijke.

Deze eenvoudige werkzaamheden zijn zeer essentieel voor het tuinmuseum. Het heeft de voorkeur dergelijke kleine acties aan de voorman aan te wijzen boven het in kaart brengen en omschrijven van deze zaken, omdat die werkwijze niet efficiënt is. Na een rondgang met de voorman kan een werkploeg direct worden aangestuurd.

8.2 Maatregelen per periode

Het is noodzakelijk vast te stellen welke werkzaamheden meer of minder urgent zijn. Bij het maken van die keuze is gekeken naar:

- welke maatregelen zijn noodzakelijk voor het behoud van de tuin (basis);
- welke maatregelen zijn op korte termijn onmisbaar voor het buitenmuseum;
- welke maatregelen zijn nodig voor de verdere ontwikkeling van het buitenmuseum;
- welke maatregelen hebben veel effect met relatief eenvoudige middelen.

Nadat de meest urgente maatregelen zijn uitgevoerd, kan het buitenmuseum worden geopend. Na de opening wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van het buitenmuseum. De maatregelen zijn ingedeeld in periode van drie jaar, voor de komende twaalf jaar. Dit leidt tot de volgende indeling in periodes.

Periode 2009 - 2011

De eerste periode is onderverdeeld in twee fases. Het doel van de eerste fase is openstelling van het buitenmuseum met een goed verzorgde tuin. Daarna wordt gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de tuin in het kader van het Openluchtmuseum.

2009 - 2010

Achterstallig onderhoud en herstellen tuindelen (basis)

- Hakhoutranden verjongen en verdichten, schaduwboomsoorten weren
- Centraal plateau (20) en repos (18) herstellen
- In vorm knippen taxus Neo-barok tuin (2)
- Veilig stellen historische bomen van opschot:
 - Vrijzetten oude eik achter muur Neo-baroktuin (2)
 - Rococo eikencirkel: vrijzetten eiken en cirkel implanten (34C)
 - Ganzevoetlaan zuid: vrijzetten van oude eiken (laan I)
 - Vrijzetten oude eiken in Achterlaan (H)
 - Achterste veld naast bunker: opschonen van opslag (32B)
 - Lanen vrijzetten van hakhout (Lanen F G H)
 - Oude bomen bij ronde vijver Menagerietuin (7)
- Watergang schonen nabij parkeerplaats
- Aanplant iepen op ijskelderheuveld (19)
- Hagen planten, hagen verwijderen naar J.G. Michaël
- Inboeten bomen in lanen en bomen en/of struiken in heestervakken
- Verwijderen (verplanten) jonge beuken zuidzijde ronde vijver (6)
- Paardenrouting herstellen
- Hondenregime instellen

Veilig stellen reeds gerestaureerde tuindelen

- Vastleggen van de afmetingen en rondingen kleine preromantische wandelpaden en zandpleintjes

Het buitenmuseum is open.

2010-2011*Tuindelen aanleggen en restaureren bouwkundige elementen*

- Eiken(dwaal)bos over bunker (10) volgens plan 1772
- Ontwerp en aanleg Menagerietuin (7)
- Restaureren kapelwoning: torentje en baldakijn
- Restaureren ijskelder (19)
- Verhoogd voetstuk onder beeldengroep Vulcanus, Venus en Amor in Neo-baroktuin (2)

Periode 2012 - 2014*Aanleg tuindelen exploitatie*

- Herstel moestuin (3) met landgoedwinkel in houten schuur Noordelijke moestuin (3)
- Boomkwekerij met genetisch historische rassen, te kweken van eigen bomen.
- Graanakkers

Aanleg tuindelen met museumwaarde

- Bouw Colonade (35)
- Ontwerp en aanleg Sharawaggi-bosket (17)
- Openen doorzicht volle landschapstijl zuidrand

Recreatieve toevoegingen

- Bouw panorama en uitzichttoren op de bunker
- Verschillende banken in verschillende tuindelen
- Bouw boerderij Kweeckenstein
- Bouw Heerenhuis Klein Beeckestijn.

Periode 2015 - 2017*Aanleg tuindelen met museumwaarde*

- Herstel aanleg grasperk achter hoofdhuis
- Aanleg van tapis vert – grasperken in de: Hoofdas (A1), Hoofddwarslaan (D) en Huisdwarslaan (B)
- Achterlaan (H) planten met twee rijen eiken
- Bouw Hermitage

Periode 2018 - 2020*Aanleg tuindelen met museumwaarde*

- Plan maken boomgaard (9)
- Repos aanleggen zuidzijde Huisdwarslaan

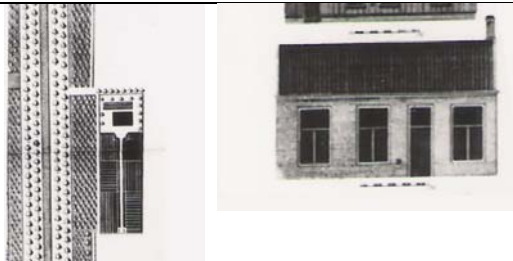
Literatuur

- Aar, J. van der en S. Rolle, *De Tuinen van Beekestijn*, Velsen 2000
- Albers, L.H./Stichting NCM, *Landgoederen van Zuid-Kennermerland, Inventarisatie en beschrijving van cultuurhistorische aspecten van de tuinen, parken en bossen*, Amsterdam 1984
- Albers, L.H., *Beheersplan voor Schoonenberg, Hoogergeest en Beekestijn*, IJmuiden, 1994
- Albers, L.H., *Landgoederen in het landschap*, Historisch Geografisch Tijdschrift 15de jaargang no. 3 (1997), p. 81-98
- Albers, L.H., *Beekestijn, De restauratie van de tuin*, Utrecht, 1996-2004
- Bertram, Christian, *Noord-Hollands Arcadië, ruim 400 Noord-Hollandse buitenplaatsen in tekeningen, prenten en kaarten uit de Provinciale Atlas Noord-Holland*, Alphen aan de Rijn, 2005
- Bosman, Wim, *Beekestijn Colonade en oranjerie archeologisch onderzoek*, Santpoort-Zuid maart 1997
- Doeve, P., L.H. Albers en T. Laan, *Beheerplan juli 2003 boek 1 Lanen, boek 2 Formele tuinen en boek 3 Landschappelijk park*, 2003
- Eekelen, Y. van, *Beekestijn, Nationaal Cultuurhistorisch Museum voor Tuin, Park en Buitenplaats, Plannen voor behoud, revitalisering en een nieuwe toekomst*, Rijswijk 2008
- Daemen, Norbert, *Advies Herstel Beek Landgoed Beekestijn te Velsen Noord-Holland*, Landschapsbeheer Noord-Holland i.o.v. Gemeente Velsen Museum Beekestijn, november 1998
- Morren, Jan, *Kastelen en Buitenplaatsen in Velsen deel 2 Driehuis & Velserbreek*, Haarlem 2004
- Oldeburger-Ebbers, drs. C.S., *De tuinarchitectuur van Johann Georg Michaël (1738-1800)*, KNOB-Bulletin 90 (1991) no. 3, p. 73-79
- Rolle, Siebe, *De Velsense buitenplaatsen in oorlogstijd Gebeurtenissen in de periode 1939-1945*, Museum Beekestijn, Velsen-Zuid april 1995
- Royer, Véronique e.d., *Georges Louis Le Rouge Jardins anglo-chinois*, Bibliothèque nationale de France/ Connaissance et Mémoires, 2004
- Westerink, Judith, *De toekomst van de eikenlaan van Beeckestein*, Gemeente Velsen Dienst Openbare Werken, 16 juli 2004
- Wiebenson, Dora, *The Picturesque Garden in France*, Princeton University Press, New Jersey, 1976

Chronologie van gebeurtenissen op Beekestijn

(1380		Wouter van Beeckesteijn was leenheer van een gebied bij Haarlem)
1474		Stans Claeszoon, benoemd tot burgemeester A'dam, gehuwd met Katrijn Gerritsdochter van Alckmaar.
Fase 1 1500-1716		
Ca 1500, vóór 1522		Eerste huis op Beekestijn: Stans is de mogelijke stichter van het rechthoekige huis.
1522		Huwelijk dochter Mechteld Stans (overleden ca 1582) met Jan van Beeckesteijn overleden tussen 1570 en 1574) de naamgever aan het huis. Het echtpaar woont te Amsterdam.
1543		Jonge Sijmon Sijmonszoon pacht de hofstede, "sate" genoemd, van Mechteld
1574		Dirck van Beeckesteijn en zoon Gerrit eigenaren
Ca 1615? Volgens E. Willems dec.2006		Nicolaes Corver (1589-1654) koopt B van Kornelis II Francois voor 15.000
1636		Nicolaes Backer
1648		Verkoop door 4 kinderen van Nicolaes Backer aan Nicolaes Corver (1589-1654)
1654-1659		Weduwe van N. Corver
1659		Koop door Goyke Elberts, A'dams koopman voor f 19.000
1680, 1683	gravure	Kaart Hoogheemraadschap door J.J. Douw
1685		Johan Munter
1687		Jan Trip sr, (1664-1732) wapenhandelaar A'dam; wordt ook Heer van Berkenrode
1710		Aankoop boerderij ten zuiden van Beekestijn en aankoop van 2 stukken land, de Barnewerf.
1711		

Fase 2 1716-1742 Classicisme, régence		
1716		Aankoop voor f 31.000 door zoon Jan Trip jr, (1691-1721) gehuwd met Petronella Wilhelmina van Hoorn. Het huis wordt grotendeels afgebroken en een nieuw huis gebouwd met bouwhuizen, voorplein en muur met speelhuizen daarbovenuit
1717		Aankoop door Jan Trip jr van huis en erf en werf in de Claterbuurt bij het Molenwegje (voor f700) Aankoop Meerweiden (5 en 5,5 morgen)
1717 Nieuwe gevel huis		Nieuwe gevel op Beekestijn door meester metselaar Arent Bout; Steenbeeldhouwer Anthonij Turk f3000 voor marmeren platen op Beekestijn.
1719		Gemetselde waterkom duidt op uitbreiding tuin met sterrebos en de waterkom als centrum.
1721 verdere aanleg rechthoekige tuin		Grondruil Waterland Beekestijn; aanleg Bosweg. Jan trip overlijdt, zoon Jan Willem is erfgenaam, "sodanig egter, dat zij vrouwe Pieterella Wilhelmina van Hoorn 't bezit van de hofstede, landerijen en tienden sal houden".
1723-		Weduwe Trip-van Hoorn hertrouwt Adolf Torck van Rosendaal.
1729-1732	Plattegrond 1729-1732	Kaart en 2 prenten in "Zegenpralent Kennemerlandt"
1741		Catherine Grey, gravin van Stamford, weduwe van Jan Willem Trip eigenares Beekestijn; bouw boerderij Queeckestein in opdracht van Herman Hendrik van de Poll eigenaar van Beekvliet.

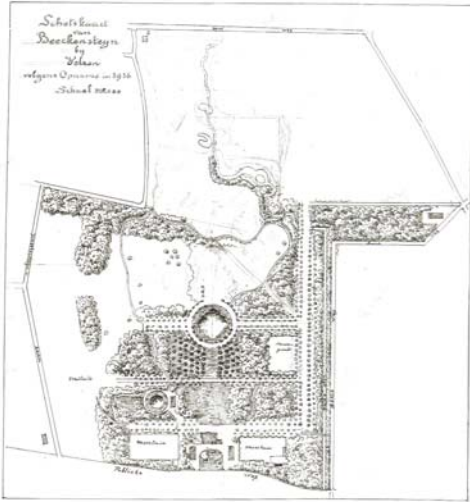
Fase 3 1742 – 1778 Rococo en Engels-Chinese landschapstijl		
1742-1778 1747, 1754, 1755 1759 1760 1761-1762		Koop door Jacob Boreel Jansz.(-1778) x Agneta Margaretha Munter Uitbreidingen herenhuis en bouwhuizen Verwerven bouwland, krochten en werven achter de wal: o.a.Hoogergeest met “een menagerie, bestaande in hokken voor het vee en de rasters daarom staande” (herenhuis Hoogergeest afgebroken in 1756); -koop huis aan de Herengracht -bouw tuinmanswoning (tien jaar later verbouwing tot kapel) in de-zuidwesthoek. Verbetering tuin, omlegging beek Ambassadeur in Engeland; Zaken in Duitsland Verblijf in Engeland met gezin
1760-1791		J.G. Michaël (1738-1800) (landschaps)architect op Beeckestein huwt (1764) Anna Maria Smit uit Haarlem
1764		J.G. Michaël woont in de ‘Architects woning’ te Beekestijn.
1765		Witte papegaai en “Rossignol de Virginie” (weblog H.v.d. Eijk)
1768		Vergroting of toevoeging gebouw, colonade? Tijdens bezoek van Willem V was de colonade aanwezig.
1769	Foto tekst Verpondingsregister nr 144	10 jaar oude dienstwoning verandert in kapel

1771		J.Boreel koopt de rest van Hoogergeest met tweede dienstwoning.
1771-1781		Rogge, gerst, haver (weinig tarwe, boekweit) worden verkocht van het land in en achter de hofstede Beekestijn

Fase 4 1778 – 1796**Volle landschapsstijl, oranjerie**

1778-1796		Willem Boreel (1744-1796) eigenaar x Maria Trip (1740-1813) woonde A'dam, Den Haag, A'dam)) kocht grond ten zuiden van Beekestijn; Vergroting woning Michaël
1784		'Nieuw getimmerte", bouw oranjerie? op plaats van de menagerie (oranjerie afgebroken 1957) of de ijskelder; Verlegging van weg langs de zuidrand, Kweekensteinsweg krijgt zijn huidige tracé.
1792		Vertrek J.G. Michaël van Beekestijn naar kwekerij/hofstede Roosenbeek ten zuiden van Beekestijn
Fase 5 1796-1813		Weduwe Maria Trip Aandacht voor landbouw
1806		Aankoop boerderij Queckestein (sloop 1844)
1812		Concessie voor teelt aardappelen op B.
1813-1851		Jhr Willem Francois Boreel (1775-1851) x Catharina Anna Fagel
ca 1815		Verbouwing, gevels gepleisterd en wit geschilderd; voorplein afgezet met ketting, zonder muur en muurhuisjes.

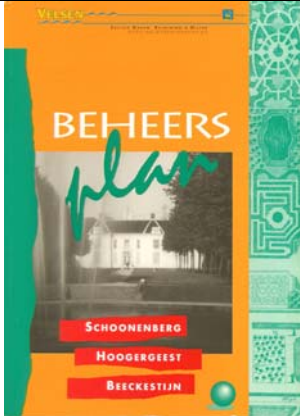
ca 1844		Voorzijde van Beekestijn, litho door P.J. Lutgers (1808-1874).
1818 (1832)		Kadasterkaart Beekestijn met grondgebruik
1829		Hofstede Klein Beekestijn wordt verkocht. Perceel nummer H 419 op de kadasterkaart uit 1818. Dit "heerenhuis" (1) ligt in de bosrand nabij de IJskelder?
1844		Boerderij Queekestein (2) gesloopt
1851		Overlijnen W.F. Boreel, uiteindelijke opvolger wordt Willem Boreel
1894		Noordelijk koetshuis verbouwd tot dubbele woning (was tuinmanswoning en stalling)
1896, 1897		Loodsen gesloopt uit noordelijke moestuin
		Kleinzoon van WF Boreel: Jacob Willem Gustaaf Boreel van Hogelanden - 1937) eigenaar van Hoogergeest, Beekestijn, Waterland en Meervliet Huurders op Beekestijn (o.a. fam. V.d. Griendt 1905-24)
1916		Storm: herplant van lanen
1924-1939		Leegstand huis
1934		Plannen voor aanleg villapark op Beekestijn en langs nieuwe Zeeweg

1936		Schetskaart door L. Springer. (WUR Speciale Collecties).
1937		Agnes Cremers Boreel, dochter van JWG Boreel.
1942		Bouw vier groeps-schuilplaatsen (bunkers).
1943		Hoogergeest kaal gekapt, mogelijk ook grote delen van Beekestijn
1949		Aankoop van de 5 tuinbeelden door Gemeente

Fase 6 1953 Gemeente Velsen

1953		Aankoop oostelijk deel Beekestijn door de Gemeente Velsen, het westelijk deel was verpacht aan hoveniersbedrijf. Ontwerp voor villapark door Gemeente
------	---	---

1957		Afbraak van de oranjerie. Foto van de vervallen oranjerie (RACM negatief nummer 260.974, ca.1956).
1958		Maquette van de tuinrestauratie tot de wal door Gemeente Velsen
1959		Aankoop huis; begin restauratie; archeologisch en bouwhistorisch onderzoek. Foto fundering in de westelijke gevel van het 'heerenhuising' van Beekestijn (RACM negatief nummer 98.426, mei 1965).
1963		Aankoop westelijk deel van de tuin achter de wal. Gebouwen en tuin rijksmonument
		Restauratie en reconstructie van droge kommen, lanen en schulpvijver
1969		Restauratie gebouw en voorplein gereed. Huis t.b.v. museum, culturele raad; bouwhuizen: restaurant en receptieruimtes. Foto vogelvlucht Beekestijn ca. 1969 (Copyright Aerocarta)
1972		pachter Hoveniersbedrijf gebr. Van Adrichem verhuist uit B.
1973		Restauratie ijskelder
1990		Vertrek culturele raad, geheel museumhuis
1990		Beleidsplan "Nota Beekestijn" door het GemeenteArchief Velsen (Siebe Rolle, Joke van der Aar) Restauratie kapel, slangenmuur noorder moestuin

1991		Plaatsing 2 tuinvazen (gemaakt 1736 voor garenhandelaar W.Kops van Wildhoeft); hun sokkels bij de kruidentuin
1992		Herplaatsing Vulcanus-Amor in zuidelijke moestuin
1994		Beheersplan Hoogergeest, Schoonenberg, Beekestijn.
1997		Aanleg bloemperk en kersenboomgaard (foto Lucia Albers, 1998)
Winter 1998-1999		Herprofilering slingerpaden achter de wal, uitbaggeren Michaëlvijver met eiland, reconstructie sleutelpad, tussenpad. (foto Lucia Albers, 2004)
2004		Aanleg Engelse pad
2007		Grondruil Gemeente Velsen en Dienst Landelijk Gebied (DLG), Beekestijn is onder beheer van DLG

LEGENDA NUMMERING LANEN EN TUINDELEN

Lanen

- A. Centrale As
- B. Huisdwarslaan
- C. Tussenlaan
- D. Hoofddwarslaan
- E. Wallaan
- F. Zuidlaan
- G. Lange Noordlaan
- H. Achterlaan
- I. Ganzenvoetlaan zuid
- J. Ganzenvoetlaan noord
- K. Laan Kersenboomgaard
- L. Laatste Sterrenboslaan

Tuindelen

- 1. Voorplein
- 2. Neobarok tuin
- 3. Kruidentuin
- 4. Bunker
- 5. Droge Kom
- 6. Rond vijver
- 7. Menagerietuin
- 8. Bloemperk
- 9. Boomgaard
- 10. Dwaalbos
- 11. Kersenboomgaard
- 12. Moestuin
- 13. Waterkom
- 14. Het Serpentinepad
- 15. Het Engelse Pad
- 16. Boomkwekerij
- 17. Sharawaggi-bosket
- 18. Repos
- 19. Ijskelder
- 20. Centraal Plateau
- 21. De Wal Hakhout
- 22. De Wal Slingerpas
- 23. Zuidelijk Slingerpas
- 24. Sleutelpad
- 25. Boomgroepen Centrale As
- 25a. Bosje naast rode beukengroep
- 26. Het Tussenpad
- 27. Breed Slingerpas
 - a. Oost-west Slingerpas
 - b. Noord-Zuid Slingerpas
- 28. Eikenbos in het Engelse Veld
- 29. Kluizenaarshut met Wal
- 30. Korenveldje (van de kluizenaar)
- 31. Astrolabium
- 32. Engelse veld
 - a. Oostelijk veld
 - b. Westelijk veld
- 33. Hakhout tussen Beek en Centrale as
- 34. Eikencirkel met piramide
- 35. Colonade
- 35a. Hakhoutrand
- 36. Water
 - a. Bronvijver
 - b. Beekloop
 - c. Grote Vijver
 - d. Michaëlvijver
- 37. Lange Serpentinepad
- 38. Architectswoning en hakhoutrand
- 39. Zuidelijke landschappelijke bosrand

- U. Recreatieterrein; boomweide, bos en gras
- W. Kweeckensteinsweg
- W1. Verdwenen boerderij Kweeckestein
- W2. Verdwenen herenhuis Klein Beeckestijn
- X. Kapelweg
- Y. Graslanden
- Z. Landschappelijke elementen

Beeckestijn huidige situatie

buro DO
ing. P. Doeve

Albers Adviezen
Historische parken
dr. L.H. Albers

Huidige situatie
Projectnummer: 233
Getekend: P.Doeve
Datum: 26 juni 2009
Formaat: A3
Schaal: zie schaalbalk

10 10 20 30 40 50
maatbalk in meters

1 1 1 1 5 10 10
maatbalk in Rijnlandse Roede
1 roede is 12 voeten
1 roede is 3,767 meter
1 voet is 31,4 cm

